

L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKA :

MARIA, MILOSTIPLNÁ . . .

Po jasněmodré obloze bělavé obláčky pluly a hřející paprsky sluneční oblévaly háj olivový; sladká tucha čehosi tajemně vznešeného, nevystižného jakoby plula v křišťálově čistém vzduchu východní krajiny. —

Pod nízkou klenbou dřevěné chýše u okna stála Maria a její dětsky nevinný snivý zrak zalétal přes vysoké hory, přes štíhlé pinie a tmavozelené palmy do daleka a do neznáma. Snad tušila tam pro sebe jinou lepší vlast, neboť, ach, pocítovala nejednou, že na této tvrdé a drsné zemi jest pouze jakoby hostem, nechápajíc hamižného lidského snažení a sama nepochopena ve své cudné dívčí nepřístupnosti.

Oslňujícím leskem zaplálo slunce přímo do okna. Zastýnila si pravici oči a zvolna usedla na sedadlo, pozvednuvši až posud mírně skloněnou hlavu, aby sličný obraz zlatem oblité krajiny zachytila do duše. Potom jakoby v tiché modlitbě sepjala ruce na prsou. Neoslňovalo ji více žhavé sluneční světlo, ale zahřívalo celou její bytost jakýmsi svatým, blahodárným teplem, dodávajíc jejímu obličejí výrazu nadpozemského.

Jasno bylo kolem v prosté jizbě, jasno v mysli, v srdci i v duši chudobné dívky pocházející z královského rodu Davidova; v její mysli se rodila tucha čehosi nekonečného, což mírnému pohledu Mariinu dodávalo výrazu mystického vytržení.

A tichou líbeznou hudbou, jaká zaznívá toliko ve sférách andělských, bělostná vzdušná postava promlouvala k dívce:

»Zdrávas, Maria, milostiplná! Pán s tebou, požehnaná jsi —«

Udiveně rozhlédla se Maria, komu platil andělský tento pozdrav? Jí zajisté nikoli, považovalaf se vždy ve své skromnosti za nejposlednější ve svém okolí. — Než, bělostná, mohutná křídla andělova se zvolna za-

chvívala, a bylo to, jakoby zněly andělské peruti sladkou hudbou a stří-
saly všude kolem zlaté hvězdy. A kam dopadla hvězda jediná, kam zalétl
vánek andělských perutí, rozezvučela se jásavá píseň o příštím vykoupení
lidstva . . .

S nebesky sladkým a vlídným úsměvem anděl dále promlouval:

»Požehnaná jsi mezi ženami — —«

Skříživši ruce na prsou, Maria pokorně sklonila hlavu. Již věděla,
co znamenala ona tajemná tucha, plnicí celou její bytost, již si uvědomila,
že přímo k ní samé promlouvá andělský Boží posel a z duše oddané tiše
plynula slova:

»Staniž mi se podle slova tvého.«

Zavály peruti andělské, umlkla hudba nadpozemská a Maria se sklo-
nila, aby pozvedla dlouhý stvol rozkvetlých bílých lilí, které anděl složil
k nohám příští Královně kůrů nebeských.

A jak vyšla z chýše, aby u studnice načerpala vody do nádoby,
do níž vložila bělostné liliové kalíšky, s podivením pohlíželi lidé na dívku,
kterou obetkávala nebeská svatozáře.

Při západu slunce ztemněl háj olivový, vysoké hory na dalekém ob-
zoru večerním závojem se halily a Maria klečíc před panenským lůžkem,
s hlavou skloněnou na sepjatých rukou snila sen zvláštní a podivný, jaký
mohla jediné mítí nastávající Matka Kristova, sen, v němž obsažena byla
veškerá minulost, přítomnost plná sladkého štěstí a očekávání, spolu s bu-
doucností, v jejímž temném pozadí se děsně pozvedalo dřevo kříže na ne-
blahé Golgatě.

Spatřilať se nyní v duchu pod křížem, na němž pněl Syn člověka
i Syn Boží a pocítovala již předem nevýslovnou bolest onoho meče, který
pronikne její srdce mateřské nad potupnou smrtí Obětovaného. A přece se
ústa zachvívala v pokorné oddanosti:

»Staniž mi se podle slova tvého — —«

A dále snila Maria, jak po uplynutí věkův, po vystřídání mnohých
pokolení lidé opět zapomínajíce smrti Kristovy, broditi se budou v nepra-
vostech . . .

Duše vním zrakem zřela královnu Semiramis, Kleopatru, bídnou Mes-
salinu, šíleného Nerona, zběsilé katanování prvních křesťanů — a její celou
bytost naplňovalo sladké vědomí: »Ty všechny hříšníky a bídné Syn můj
vykoupil!«

A když panenská Máti v loktech svírala líbezná Dítka, i v nejlásky-
plnější úsměv mateřské něhy mísila se trpkost vědomí toho, co čeká její
sladké, milované Dítě. Ale slzami, které při tom ronila, jen mohutněla její
láska a odevzdanost do vůle Toho, který neváhal se vtěliti v bezbranné
chudé Děcko, aby tak spíše obsáhl smilováním a odpuštěním všecky lidi
žijící a hřešící na světě, stvořeném jeho mocnou vůlí . . .

Prorockým duchem nadšena věděla, co Syna jejího očekává, a přece
i k vykoupení hříšníků a hříšnic největších obětovně vychovávala ho ne-
poskvrněná Maria, milostiplná . . .

DR. FRANTIŠEK REYL:

VLIV IDEJE MARIANSKÉ NA DENNÍ TISK.

I.

Za necelá 3 léta bude tomu 50 let od té chvíle, kdy sv. Panna zjevila se po prvé dne 11. února 1858 u jeskyně massabielské ve francouzském městěku Lourdech prostému děvčeti Bernadettě Soubirousové. Jakkoli tato neobyčejná událost šířila se letem v ústním podání lidovém, přece světového rozšíření tomuto zázračnému zjevení Matky Boží dostalo se teprve denním tiskem, jenž od místního týdeníka »Lavedau« až do světových žurnálů pařížských věnoval hned s počátku události této bedlivou pozornost. Bez denního tisku snad by to trvalo ještě dlouhá desetiletí, nežli by vešly zjevení a zázraky lurdské tou měrou ve všeobecnou známost, jak je dnes v celém světě shledáváme. Zdá se nám, že sv. Panna použila sama pomoci denního tisku k zvelebení úcty své, vždyť dovoluje, aby vycházel její časopis, zvaný »Journal de la Grotte de Lourdes« (denník jeskyně lurdské), do něhož, lze-li tak se vyjádřiti, nejpilněji přispívá úchvatnými příspěvky, které čteme v každodenních referátech o divcích tvořených blahoslavenou Pannou u jeskyně lurdské. Svatá Panna má tedy svůj časopis a sloupce jeho jsou vyplněny referáty o její nebeské slávě.

Již z této okolnosti pozorujeme, že denní tisk jest vlivuplným činitelem ve veřejném moderním životě, takže nelze nikomu, jenž činí nárok na vzdělance, chovati se nevšímavě k »sedmé« velmoci, jak obyčejně tisku se říkává. Denní tisk domohl se skutečně velmocenského vlivu na celé lidstvo, jak již to označil císař Napoleon I., tvrdě, že »čtyři nepřátelské časopisy způsobí více škody, nežli stotisíc vojáků na válečném poli«.

Výrok znamenitého válečníka lépe pochopíme, utážíme-li obrovský rozmach denního tisku, jenž každým výtiskem jimá, poráží, usmrcuje nejenom jednotlivce, nýbrž často až 100 svých čtenářů. Kde v otevřeném poli každý voják svou zbraní činí pouze jednoho nepřítelě neškodným často ještě za cenu vlastní válečné zdatnosti, může časopis v dobrém úkrytu provozovati po celý rok vražednou palbu beze vší své újmy. Dle úředního výkazu bylo v Německu v roce 1900 dopravováno poštou 1431 millionů novinářských výtisků, v Belgii 58 mill., v Dánsku 88 mill., v Anglii 163 mill., v Norvéžsku 56 mill., v Rakousku 111 mill., v Uhrách 112 mill., v Rusku 230 mill., ve Švédsku 138 mill., v malém Švýcarsku 124 mill.*) V deseti evropských státech bylo poštou dopraveno během jediného roku 2511 millionů časopiseckých čísel, z čehož je patrným obrovský vliv časopisectva na rozvoj i úpadek politického, náboženského, mravního i hospodářského života celých národů.

Nynější rozvoj žurnalistiky je charakteristickou známkou moderních společenských poměrů, které v národohospodářské, sociální a kulturní stránce velmi se liší od dob středověkých. Jako dříve činnost národohospodářská byla drubdy uzavřenou na úzký kruh města aneb země, tak také novinářství pohybovalo se

*) Herder, Staatslexikon, 2. v., IV. str. 628.

ve skromných poměrech a obstaráváno bylo namnoze jenom potulnými pěvci a obchodníky, kteří novinky přenášeli z hradu na hrad, z místa na místo. Vzrůstající obchodní činnost vyžadovala přesnějších zpráv o poptávce a nabídce zahraničního trhu, čemuž hleděly vyhověti zprvu psané, později tištěné tržní zprávy, které Benátčané a po nich kupci vídeňští, pražští atd. svým obchodním přátelům prodávali. A jako novými vynálezy na poli techniky doznala národohospodářská činnost značných změn, tak také noviny vynálezem a zdokonalením tiskařského umění dočkaly se netušeného rozvoje. Jenže jest toho litovati, že jako na poli národohospodářském strojní výroba byla kapitálem zneužita, tak také denní tisk upadl v područí kapitálu a že provádí se po továrnicku, ovšem se všemi těmi následky, jaké vůbec kapitalistická soustava s sebou přináší.

Továrnickou výrobu novin znázorňuje poučně zpráva o předním rakouském listě »Neue Freie Presse«, která vychází od r. 1865 dvakrát denně a již v r. 1873 měla 36.000 denních výtiskův. Na vydávání listu pracovalo 40 až 50 spisovatelů, kolem 300 vídeňských i venkovských spolupracovníků, na tisku a sazbě rukopisů pracovalo 150 lidí a expedici provádělo 50 lidí. Papír stál 1.000.000 K, tisk 240.000 K, na daních zapláceno skoro 500.000 K.*) Před nedávnem ve známé soudní při časopisu »Zeit« s millionářem Gutmanem bylo poznamenáno, že »Zeit« byl založen kapitálem dvou millionů korun, který v krátké době byl vyčerpán.

Značný tento provozovací náklad dokazuje, že vydávání velikých časopisů je vlastně velkovýrobou, která ve veřejném mínění působí jednotlivci tíž útlak, jaký působí národohospodářská strojní výroba středním a malým výrobcům, a že má své světlé i stinné stránky v civilizačním processu lidstva.

II.

Denní tisk má vznešený civilizační úkol. Jeť veřejnou kazatelnou pro široké vrstvy lidové, je řečníštěm, na němž se luští otázky, jeť školou pro dospělé. Denní list má nejširší pole ke své působnosti; není osady, není chaty, kam by nevnikl a náležitěho dojmu u čtenářstva nezanedbal. Žurnalistika obstarává z valné části výchovu společenskou pro onu část lidstva, kteří již odrostli výchově rodinné a školské. Výchova společenská vytváří vlastně charakter člověka. neboť počíná naň působiti právě v těch letech mladistvého kvasu, kdy na základech mravních zásad, doma a ve škole vštěpovaných, upevňuje se budova životních zásad.

Jestliže si jest časopis vědom svého výchovného poslání a také tento vznešený cíl sleduje, pak skutečně zaslouží takové úcty, jako výchova rodinná a školní. Mnohý člověk v dospívajícím aneb dospělém věku nepřijal by snad vůbec od nikoho dobré rady, napomenutí aneb výstrahu; od svého listu, jež čítává, přijme však důvěřivě každý názor, protože ani nepozoruje suggestivní vliv tištěného slova na své nitro. Ti-k vytvořil si obecnstvo, jež přijímá myšlenky mu sdělované časopisem, s nímž je v duchovním svazku. Čtením časopisu vzniká každodenně rozhovor mezi duší jednotlivého redaktora a duší obecnstva. Poněvadž denní rozhovor a obcování s mužem vzdělaným a šlechetným působí blahodárně na povahu naši, tak také tištěný projev veliké duše byt i neviditelného a neznámého nám redaktora povznáší, vzdělává, zušlechťuje a nadšením pro dobro plní duši čtenářstva.

*) Srovnej Dr. Winkler, Periodische Presse Oesterreichs, citov. ve spisku Vaněčkové »Z duševního bojiště«, str. 43.

Každá veliká idea dá se denním tiskem nejrychleji, nejšíře a nejpevněji propagovati; proto žádná náboženská společnost, žádný stát, žádná politická strana, žádná vědecká aneb hospodářská organizace neobejde se při své činnosti bez denního tisku. Kdo by tisk podceňoval, doznal by brzy svou krátkozrakost. Když byla žurnalistika ještě v plénkách, usilovali mocní tohoto světa, aby potlačili v zárodku rozvíjející se tuto instituci společenskou přísnou censurou, peněžitými pokutami a dlouholetým žalářováním redaktorů, avšak všechny tyto repressalie vyzněly nadarmo. Denní tisk vzrostl v obrovskou moc a mocným tohoto světa nezbylo, leč před tiskem se pokofiti aneb ve službu svou ho najati. Chytřejší a prozíravější hlavy přijaly tisk do svých služeb a tím získaly nevyrovnaně prospěšného sluhu, neboť tisk je dobrým sice sluhou, ale zlým pánem. Dle statistiky Dra. Winklera (l. c.) časopisectvo v Rakousku r. 1855 bylo v těchto službách:

I. Politické listy: Vládní a polovládní . 18 listů v nákladu 20.550 výtisků.			
Konservat. a katolické	11	»	13.760 »
Liberální a národní .	19	»	33.580 »
Bez určité strany . .	19	»	70.440 »
Úhrnem . . .		58 listů v nákladu	138.330 výtisků.
II. Zábavné listy: Odborné a insertní . 60 listů v nákladu 69.630 výtisků.			
Theolog. a vzdělavací	10	»	6.640 »
Hudební a divadelní	3	»	3.780 »
Modní . . .	6	»	2.800 »
Různých . . .	78	»	—
Úhrnem . . .		160 listů v nákladu	82.000 výtisků.

Z výkazu tohoto shledáváme, že státní moc uznala za vhodné silnou svou posici obhajovati 18 listy; rovněž liberálové šířili své myšlenky 10 časopisy i v době politického útlaku, jakému byli vydáni v reakčních letech padesátých. Jen katolické zásady byly hájeny společně v listech pod názvem »konservativní«, jemuž bylo rozuměno tolik co »zpátečnický«, takže pochopitelná nechuť lidu k obhájcům přežilých a neudržitelných institucí byla přenášena též na katolicismus, jenž často nekriticky se spojoval s konservatismem. Náboženskou výchovou a náboženskou vědou zabývalo se pouze 10 listů, kdežto divadelní a modní zájmy hájilo listů 12.

Nedovedli jsme ani na počátku rozvoje denního tisku oceniti jeho význam, a vypravili jsme se do zápasu s liberalismem o vůdčí úlohu v ideových proudech lidstva s lesklým sice štítem mravních zásad, ale s nedostatečným počtem najatých bojovníků. A poněvadž od té doby silně obsazená pozice nepřátelská je stále účelně novými a novými vymoženostmi moderní žurnalistiky opevňována, naše však od počátku slabá pozice velmi mdle a chabě denním tiskem hájena, nelze se diviti, že ztrácí náboženská idea své vyznavače v oněch vrstvách, které již unikly školní výchově a odkázány jsou na výchovu společenskou. V rodině kladou křesťanští rodičové dobré símě mravních zásad do útlých srdcí dětských, horlivé duchovenstvo sesiluje mravní city mládeže náboženským vedením a šíří vědomosti náboženské neunavným poučováním ve škole. Přes toto výborné vedení mládeže v našich rodinách a školách shledáváme přece tak málo uvědomělých, rozhodných katolíků a setkáváme se napořád s jízlivými a zvrácenými názory o poslání církve katolické v řadách rozených katolíků. Všichni tito neuvědomělí a zvrácení katolíci ztratili duchovní vedení katolického tisku po svém vystoupení ze školy a přepracování byli tiskem nevědeckým, jenž zpronevěřiv se svému kulturnímu poslání, kazí a otravuje lidské duše, místo aby je zušlechťoval a povznášel.

III.

Vedle tisku dobrého je také tisk zvrhlý, a vedle světlých stránek má žurnalistika též své stránky temné. Předem prohlašujeme, že nenáležíme mezi ty, kteří pro zjištěné vady odsuzují ihned celou instituci, neberouce žádného zřetele na prospěšnou stránku podniku. Ocenili jsme již dobré stránky denního tisku a rádi uznáváme, že k největším úspěchům žurnalistiky přičítáme neohroženost v hájení osobní svobody a přirozených práv lidských, která bývala často od násilnických povah šlapána v prach. K zásluze žurnalistiky počítáme, že se ujímala potlačovaných národností a že uvedla v činnost mnohou lidumilnou instituci, která by bez vydatné pomoci tisku v život nikdy nevešla. Rovněž toho nelze upřítí dennímu tisku, že výstřelky nemravnosti, korrupce a sobectví dovede přísně kárat.

Při těchto dobrých stránkách žurnalistiky shledáváme také stíny, a to tak tmavé, že mnohdy se uvažuje, zdaž dovede vyhojiti tisk tmy hluboké rány, které společnosti lidské zasadil.

Jeden z neblahých následků denního tisku vězí v tom, že lidé čtoucí každodenně svůj oblíbený list, aneb docela více listů, ztrácejí svůj vlastní úsudek, přestávají mysliti a nedovedou provésti jiný názor, nežli jaký jim novinami byl suggerován, vštípen. V anglickém časopise »Harpers Magazine« z r. 1902 bylo uvažováno o škodlivých následcích nynější četby, která není již prý pouze zlem, nýbrž přímo nepravostí. Četba by se měla omezovati, za to však vlastní soudnost konverzací tříbiti. Mimo vyčtených věcí nevědí lidé nic a navykli si z lenosti opírat se o své časopisy a knihy. Zejména veřejné čítárny a knihovny svedly lidi, aby četli příliš mnoho, příliš rychle a nadbytečně, bez náležitého zpracování vyčtených myšlenek.

Vedle této chudoby vlastních myšlenek působí též denní tisk roztříštěnost povahy svou pestrostí denních zpráv. Vzijme se v duševní stav člověka, který ráno před snídaní v několika čtvrtodinách duchem svým světy přelétá, přijímá do sebe dojmy tu z bojiště japonského, tam ze železniční stávky v Itálii, tu z kulturního boje ve Francii, tu z osadnické války v Africe, tu z dělnosti vídeňského parlamentu, tam z universitní extense, zde ze soudní síně, tam z polosvěta, onde z řízného zaslána vyloučeného výbora, a uvažme dále ten vzniklý vír v jeho hlavě, neboť napil se při této četbě ze sklenice nadšení, zármutku, zlosti, radosti, rozhořčení, sensace, sklíčenosti, rafinovanosti, smyslnosti, záští, naděje, zoufalství atd. V hlavě tohoto čtenáře všecko to víří, bouří, hřmí, těká, jásá, pláče, kleje v ohlušující, těkavé vřavě, jež nedává času ku přemýšlení, rozvaze a klidu. S tímto vírem v hlavě a rozporem v duši vychází i ten nejprostší člověk k denní práci, která již dávno svou jednotvárností zhnusila se jeho těkavému a rozptýlenému duchu. A když tak vnitřní rozvrat duševní provázen bývá nahodilým neštěstím, zrádou majetku aneb cti, pak se nelze diviti, že podlomená duše touží i za cenu sebevraždy vyprostiti se ze své tísně.

Horším je ještě onen tisk, který kazí soudnost povrchním vtípem, jímž řeší i nejtěžší životní problémy a který poskvvrňuje fantasií rafinovaným líčením prostopášnosti a omluvami zvrhlého pohlavního pudu.

O takové žurnalistice napsal právem francouzský professor p. Alfréd Fouillece v »Revue bleue« z r. 1897: »Dříve považovala žurnalistika za svou úlohu popularisovati ideje, a to nejšlechternější: dnes vzala si za úkol šířiti vášně. Její denní chléb tvoří dnes snižování osob a pomluvy, příjemná reprodukce všech sensačních událostí, zločiny, skandály, události ze soukromého života, život polosvěta. Co se pak týče požitků z »umění«, jež káže a vnucuje,

jsou to obyčejné povídky a obrazy pornografické. Vášně a politování hodně zjevy společenské živí naši žurnalistiku. Msta, revnivost, hněv a původ sebevražd mají v jistém druhu naši žurnalistiky své obhájce. Zločiny proti majetku žurnalistika přímo schvaluje, když útočí proti majetku vůbec a prohlašuje nynější společenský řád za olupování lidu; nepřímo schvaluje krádež, když poráží zákony mravnosti a rozširuje skepticisť.* *)

Sami novináři uznávají temné stránky moderní žurnalistiky a omlouvají je tím, že prý do novinářských podniků pouštějí se lidé s nedostatečným intelektuálním vzděláním a nedostatečným mravním fondem, tedy pouzí literární nádenníci, kteří nahrazují svou vnitřní schátralost drzým cynismem a bubnem nestydaté reklamy. Socialističtí předáci, jakož i sociolog prof. Dr. Herkner vidí hlavní příčinu zbfadačlosti denního tisku v jeho zaprodanosti kapitalistickému žoku. »Noviny jsou obchod, kapitalistický podnik, právě tak jako dobývání uhlí nebo tovární výroba líhu. Z toho vyplývá, že nutno náklad co možno snižovati a výtěžek co možno zvyšovati. Opravdu vzdělaní mužové vstoupí jen s těžkým srdcem do takového podniku. Proto plní se mnohá redakce lidmi, kteří by se ke všemu jinému hodili, jen k tomu ne, poskytovatí lidu skutečně zdravou duševní stravu.« **)

Mnozí však novináři ohrazují se proti tomu, že by denní tisk měl nějaký výchovný úkol a tvrdí, že žurnalistika má referovati o veškerém smýšlení lidském a k tomu patří prý i bezboženství a pornografie, neboť i tyto jsou částí lidského smýšlení. Žurnalistika je prý jenom representantem veřejnosti, fotografem skutečnosti a není prý za nic zodpovědnou, protože si z ní každý vybere podle své mravní výše. Spisovatel Nordau tvrdí, že každý národ má takovou žurnalistiku, jakým je sám.

Úpadek svůj svaluje žurnalistika na zkaženost celé společnosti, ale výmluva tato nikterak neseslabuje těžkou obžalobu denního tisku ze spoluviny na tomto společenském úpadku. Vždyť jsou historicky zjištěny četné poklesky žurnalistiky nejen proti soukromým právům jednotlivců, ale i proti právům celých národů. Známé jsou úplatky, jaké musí činiti velikým žurnálům talentovaní umělci, aby jim činily reklamu. Anglobanka rozdala svého času vídeňským listům 240.000 K, aby doporučovaly »turecké losy«, na nichž vydělal prý žid baron Hirsch 200 millionů korun. Rovněž neupadlo dosud v zapomenutí, že pruská vláda dala v »Breslauer Zeitung« uveřejniti na počátku války v r. 1866 vylhaný armádní Benedekův rozkaz, v němž urážlivým způsobem bylo pruské vojsko hanobeno. Rozkaz byl potvrzen, aby bojechtivost pruského vojska byla vznícena.***)

Jestliže zkažená žurnalistika neštítí se schvalovati za úplatky krádež, může-li sloužiti ke klamání celých národů, pak se nelze diviti, že církev katolická nalézá v denním liberálním tisku nepoctivého nepřítel, jemuž žádný prostředek není tak podlý, aby ho nepoužil na podlomení vlivu nenáviděné společnosti náboženské. V tom ohledu má církev v nepřátelském tisku nejhoršího nepřítel. »Tisk vytlačil z veřejného života vliv církve daleko ve větším rozsahu, nežli to provedlo pronásledování křesťanů v prvých stoletích a nežli se to podařilo reformaci a revoluci. Odcírkevnění veřejného života, školy, rodiny, chudinské i nemocenské péče našlo právě v moderním tisku nejhorlivějšího

*) Srovnej Fr. Žáka, »Nový bankrot« v »Obraně«, r. 14. č. 7.

**) Herkner, Dělnická otázka, str. 31.

***) Wuttke, »Die deutschen Zeitschriften« 1875 v překl. Vaněčkova »Z duševního bojiště«, str. 48.

agitátora, neboť všecku svou moc ať již vychází v kterékoliv řeči, ať má jakékoliv politické zabarvení, vynakládá tisk k tomu, aby potíral v přední řadě, co nazývá klerikalismem.« *)

IV.

Z předchozí úvahy o světlých a stinných stránkách denního tisku patrně, že je nutno pracovati k tomu, aby tisk vždy jen konal své osvětové a výchovné poslání, a znemožňovati, by zloba lidská nemohla zneužívat tisku ke škodě společnosti lidské. A tážeme-li se, jakým prostředkem lze čeliti zvrhlému tisku, odpovídá nám na tuto otázku zvěčnělý žurnalista biskup Edvard Brynych: »Proti spolku spolek, proti knize kniha, proti listu list.« **) Zlo tiskem spáchané dá se opět nejlépe tiskem vyhoviti, což uznávají šlechtní duchové a bojují proti zvrhlému dobrým tiskem z příkazu pravé civilisace a humanity. Poněvadž katolíci požívají ovoce křesťanské civilisace, nesmí býti lhostejní k těžkým ranám, jež zhoubný tisk zasazuje každodenně mohutnému stromu křesťanské osvěty. Máme sice zaslíbení Kristovo o nepřemožitelnosti skály Petrovy, ale nemáme tohoto zaslíbení o tom, že právě my, katolíci čeští, budeme moci vždy žíti blahý život pod haluzemi stromu křesťanské osvěty. Kdyby nebylo za dnů našich tolik povrchních lidí, důsledných ve své nedůslednosti, žíti zcela jinak, nežli dle vyčtených zásad, pak by celá společnost lidská byla otravou tiskovou vedena v hotovou spoustu nemorálnosti, nevěry a bezcharakternosti. Na tuto šťastnou okolnost nesmíme však stále spoléhati, neboť když každodenně zdravý organismus lidský otravován bývá systematicky tiskovým jedem, pak by musily se roditi zrovna andělské povahy, aby z tohoto příboje nečistých vln vyvázly bez pohromy.***)

Věhlasný papež Lev XIII. častěji poukazoval na důležitost dobrého tisku a sliboval si zrovna od katolického tisku utvrzení a oživení pokleslého vědomí náboženského. Přesvědčení toto projevil Lev XIII. již 22. února 1879 ve své promluvě k deputaci katolických žurnalistů, z celého světa shromážděných, později učinil tak 17. dubna 1893 při přijetí deputace německých žurnalistů. Stejného názoru je nynější sv. Otec Pius X., jenž činnost katolického žurnalisty uznává za pastorační činnost missionáře.

Názory osvěceného papeže Lva XIII. nezůstaly bez povšimnutí v katolických kruzích, nýbrž vyvolaly celou řadu čilých pracovníků na poli katolické žurnalistiky. Roku 1885 měla Itálie katolických denních listů 25 a týdenních 145. V roce 1903 se počet tento zvětšil značně, neboť dostoupil úhrnem čísla 474. Přes to tisk katolíků italských nedostihuje tisk německý, kdež r. 1897 napočteno bylo jenom politických katolických listů 310, z nichž vychází skoro 100 denně. Německo má pouze 20 millionů katolíků, kdežto Itálie má 32 milliony. †) Poučným jest rozvoj katolické žurnalistiky v Bavorsku. R. 1860 měli katolíci bavorští svých listů 14, do r. 1870 přibylo 11, do r. 1880 přibylo 25, do r. 1890 založeno nových 18 a do r. 1900 posléze nových 18. Dnes vychází již v Bavorsku 90 katolických listů, z nichž 45 denníků, ačkoliv jsou v Bavorsku pouze 4 milliony katolíků.

V Čechách jest také tolik českých katolíků, měl by býti také takový rozvoj katolické žurnalistiky. Když však si vzpomeneme, že u nás živoří pouze

*) V. Manndorf, »Die moderne Presse«, Hist. pol. Bl. 124, 1.

**) Viz pastýřský list ze dne 25. března 1893.

***) Srovnej A. M. Weiss, »Die religiöse Gefahr« 1904, str. 38 a n.

†) Viz »Katol. Listy« r. 1903, č. 203.

jediný katolický denník »Čech«, pak ovšem musí nás políti všechny ruměncem opravdového studu nad vlastní netečností. Že katolický bavorský tisk nepracuje bez úspěchu a není pouze zaopatřením pro několik redaktorů, dokazuje ta okolnost, že ve sněmovně bavorské zasedají 84 katoličtí poslanci proti 75 liberálním a socialistickým poslancům.*)

Naše speciálně česká vina je tím větší, pozorujeme-li, kterak různé strany, i na nemravných zásadách založené, získávají jenom pomocí denního tisku celé vrstvy lidové. Tak na př. při volbách v Německu r. 1903 rozšířila sociální demokracie 851.000 volebních provolání, ve statisích výtisků vydala různé letáky, brožury. V Německu byly do r. 1877 založeny 4 denníky, nyní jest jich na 70. Nejřednější orgán něm. sociální demokracie »Vorwärts«, vydávaný v 78.000 výtisků, měl r. 1903 příjmů 788.994·55 marek, z čehož byl čistý zisk 72.338·58 marek; v témž roce měl »Der wahre Jakob« 24.668·58 marek čistého zisku. Sociální demokracie dobře postřehla důležitost literatury brožurové a kalendářové a zaplavuje široké kruhy dělného lidu agitačními brožurami o časových otázkách, vydává noviny březnové v 126.900 výtiscích, květnové v 301.000 výt., kalendář ve 32.000 výt.**)

Měli bychom se učiti od svých nepřátel obětavosti a praktickému využití výhod denního tisku, jímž se nejenom posice dozavádní dají nejlépe hájiti, nýbrž i ztracené znova dobývati. Kdyby se někomu nezdály poměry české posud tak zlými, že by bylo potřebí náboženství katolické hájiti též tiskem, tomu bych přivedl na pamět prorocký, přímý hlas francouzského spolkáře Baudona, jenž napsal r. 1877 o tisku tato pozoruhodná slova: »Dle mého názoru neuznávají věřící dosud důležitost tisku. Snažíme se zakládati kostely, stavěti kláštery, rozmnožovati sirotčince a chudobince — což jistě všecko jsou velmi důležité podniky — ale mimo ně potřebí jest ještě jednoho nad tyto nutnějšího, rozšíření totiž katolického tisku. Nebude-li katolický tisk podporován a na příslušnou výši povznesen, budou chrámy opuštěny, ne-li dokonce spáleny, církevní bratrstva zapuzena, dobročinné ústavy a škola církvi vyrvány. Budou-li katolíci francouzští považovati podporu svého tisku za přední povinnost svých záslužných skutků, jako se to děje v Německu, budou-li ročně 2 až 3 milliony franků na tisk obětovati, změní se rázem jejich postavení, víra oživne ve statisících intelligentů a dojde k vytrřbení duchů.«***)

Varovný hlas obezřelého sociologa Baudona zůstal pouhým hlasem bez náležitého ohlasu a výsledek tohoto zanedbání jest ten, že zrovna letos po 28 letech kostely katolíkům byly vzaty, řehole z vlasti vyhnány a millionové kapitály — z nichž bylo držitelům jejich líto, dáti nějakou řádnou podporu k sesílení katolického tisku — vládou byly prostě sebrány a budou jistě vynaloženy na účinnější potírání katolické církve. A když dnes stojí francouzský klérus i lid ze svého majetku na ulici vystrčeny, jakou radu dávají mu zkušení katoličtí politikové? Rádí mu snad, aby si stavěli nové chrámy a zakládali nové řehole? To by znamenalo, drážditi konfiskační aparát vládní k novému zakročení a konati marnou práci. Radí jiné prostředky: »Znovuzískání Francouzů pro církev tiskem a organisací politickou. Při zdánlivě naprostém rozvratu církevního života ve státě francouzském lze ještě mnoho z těchto trosek zachrániti tiskem.« Katolický lid musí na náboženství a církvi nabýti většího zájmu než dosud. K tomu jest zapotřebí poučování slovem a písmem. Vedle kázání a církevního vyučování musí býti vybudován řádný katolický

*) Viz »Čecha« r. 1905, č. 16.

**) »Obnova« r. 1905, č. 16.

***) »Vaterland« r. 1905, č. 78.

tisk, a to i za cenu největších obětí. Důrazné, vytrvalé zastávání katolické myšlenky, jak se to děje denním listem, může v krátké době opět v statisících duších víru probudit. Nesmí však býti jednostranný, jako tisk řádů, aby pojednával jen o náboženských otázkách. To budiž přenecháno církevním týdeníkům. Katolický tisk musí bráti zřetel ke všem národním událostem, institucím a pracím v náboženství i politice, vědě i umění, sociálních věcech i literatuře. Čím bude všestrannější, tím dříve zjedná si vlivu. *)

V.

Nejsme sice ještě v tak kritické situaci v Čechách, jako jsou katolíci francouzští, ale kdož ví, jak se poměry pro nás vytvoří za 25 let! Dnes bychom ještě mohli dobře organisovaným denním tiskem odvrátiti od sebe osud katolíků francouzských. Máme dosud hojnost dobrých katolíků, kteří jsou schopni i hmotné oběti pro dobro katolické myšlenky. Nedávno sebralo se 30.000 K na votivní obraz v Lurdech, a klérus český složil skoro 1.000.000 K na sanaci padlé záložny. Jsem přesvědčen, kdyby byl celý český klérus a celý katolický lid prodchnut přesvědčením, že podpora katolického tisku jest jedním z předních skutků duchovního milosrdenství, že by náš denník předčil všechny české denní listy. Když si vzpomeneme, že katolický tisk hájil by po vlastech našich od dávných dob rozšířenou úctu Marianskou a tak řadil se k počtu těch, kteří plní proročká slova sv. Panny: »Aj, od této chvíle blahoslavenou mne budou nazývati všichni národové«,**) pak by nám nebylo několik korun ročně žádnou obtíží na podporu katolického tisku. Nemáme ovšem mnoho bohatých Gutmanů, kteří by vložili do vínku katolického denníku darem 100.000 K, jako se toho dostalo liberálnímu vídeňskému »Zeitu«, ale jeden slušně vypravený a v každé aspoň osadě odebíraný katolický denník bychom mohli míti. Vedle toho v každé diecési mohly by zcela dobře prospívati 2—4 krajinské týdeníky, protože náklad a technické obtíže nejsou při vydávání týdeníku tak veliké jako při denníku. Dnes však bez obětovnosti a soukromého nákladu p. Kotrby neměli bychom ani »Čecha« a bez obětovnosti celých korporací neměli bychom ani diecésních listů »Obnovy« a »Stráže«. Ze zkušenosti mohu sdělit, že jsme musili na »Obnovu« první léta dosaditi přes 20.000 K, nežli jsme přivedli vydání s příjmy do rovnováhy. O zisku podnes ani při jedenáctém ročníku nelze mluvit. Tak trnitou jest dráha každého našeho katolického žurnálu! Podpora se tedy udílí listu nejprv jednak peněžitými dary, jednak odebíráním a předplácením. Současně se listu katolickému usnadňuje působení, když liberálních listů nepředplácíme a nekupujeme.

Jiná podpora katolického tisku záleží v tom, že mu poskytneme zprávy o různých událostech z našeho bydliště. Má-li list dosti venkovských informací, bývá obsah jeho pestrý, svěží, zajímavý a tím i hledaný. Neodvážím se pouhého řečnického obratu, tvrdím-li, že nám Matka Boží jest vzácným příkladem i novinářské informace. Jak mnozí vykladači Písma sv. se domnívají, na př. Bising, Kľofutar, Pöhl, Grimm, poskytla sv. Panna evangelistovi sv. Lukáši k sepsání nového radostného poselství o příchodu Messiášově, zejména z dob dětství Páně spolehlivé zprávy čili informace. Sv. Lukáš sám hned na počátku svého evangelia vděčně vzpomíná těch, kteří mu podali zprávy o těch věcech, jichž byli sami očitými svědky.***)

*) Srovnej v »Germanii« z dubna 1905 náhledy Rosenberga.

**) Lukáš 1, 48.

***) Lukáš 1, 2.

Příklad sv. Panny nás tedy povzbuzuje k tomu, abychom pro poučení nebo pro výstrahu svých bližních v novinách uveřejňovali zprávy ze svých vědomostí nebo ze své zkušenosti. Zejména vzdělaní laikové a duchovenstvo mohli by občas poskytnouti katolickým listům almužnu 5 h, za něž by na korespondenčním lístku napsali nějakou zajímavou zprávu, jak o to letos »Čech« prosil.

O intelektuální podpoře tisku píše v jednom svém pastýřském listě k duchovenstvu ndp. biskup Doppelbauer: »Kdyby průměrně každý kněz jenom jednu čtvrt hodinku týdně obětoval ve prospěch katolického tisku, jak veliké věci bylo by lze tím docílit! Mnozí z vás máte i odborné vědomosti, jakých druhí nemají; mají tyto vědomosti zůstatí zakopanou hřivnou? Nežádají se od vás ani dlouhé úvodníky, krátkou zprávou o místních událostech prokážete také velikou službu katolickému tisku. Každý duchovní správce jest zajisté rozeným korespondentem oné osady, ve které působí.« *) V tom ohledu mohu však ze své 15leté působnosti při novinách pronésti oprávněný stesk, že to s tou intelektuální podporou katolických novin ještě hůře dopadá nežli s podporou hmotnou. Dojde-li z venkova nějaký dopis, bývá to z větší části polemika nebo příliš osobní záležitost. Aby poslal též někdo kratičkou repliku na nějaký nepřátelský útok proti učení církevnímu nebo proti mravnosti, stává se zřídka kdy. Nedávno posmíval se liberální »Pozor« katolické žurnalistice, tvrdě, že když běží o obhájení některého dogmatu nebo církevní instituce, že to musí obstarati nějaký farář nebo kaplan ze zaváté vesnice. Nechci objektivně rozsuzovati o pravdivosti tohoto úsměšku, ale je v něm mnoho trpké pravdy.

Žurnalisté pak z povolání i stálí dopisovatelé mají míti na zřeteli napomenutí papeže Lva XIII.: »Poměry volají hlasitě po pevných povahách a spojených silách. K dosažení kýženého souladu mají se všichni varovati všech sporů, které urážejí a rozdvojují mysl. Necht' umlknou v novinách a ve schůzích lidových jisté malicherné a téměř zcela bezvýznamné otázky, k jejichž porozumění jest potřebí mimořádného nadání a neobyčejného vzdělání.« **) Právě proto, že čtenářstvo myslí, smýšlí a nazírá na poměry okem svých novin, je patrné, že osobní spory dvou novinářů přenášejí se na ulici a do rodin, mezi davy, čímž se nutná svornost porušuje. Máme v Čechách v táboře katolickém příliš smutné a dosud neodstraněné o tom zkušenosti.

Žurnalisté katoličtí nesmí ignorovati požadavky, jaké se kladou na moderního žurnalistu. Nestačí jenom v každém čísle dokazovati, že stanovisko listu jest přísně katolické. Toť přece musí býti patrné z obsahu i bez stálého tvrzení. Také nepronikne do širších vrstev list, jestliže v něm jenom církevní nebo stavovské kněžské zájmy se přetřásají a otázkám všeobecně zajímavým nedopřává se dosti místa. Rovněž forma zevní má býti uměleckou, uhlazenou a důstojnou myšlenky, kterou list zastává. Nic nemůže katolický list více zprotiviti v očích lhostejného čtenáře, jako nalezne-li tam silné výrazy, obvyklé revolverové žurnalistice.

Abychom měli žurnalisty vědecky i umělecky vyškolené a mravně silné, jest ovšem nutno, abychom je řádně platili. Od pouhých zásad nemůže býti ani katolický žurnalista živ a pouhou kritikou neb udělenou radou nikomu existenci neudržíme. A slušný honorář může poskytnouti jenom list dobře prospívající.

Nejenom žurnalisté, dopisovatelé a čtenáři udržují při životě list, nýbrž též i inserenti, kteří platí za oznámení svých podniků v listě. Inseráty jsou

*) Von Heerdach »Katholik und Presse« str. 9.

**) Encyklika o křesťanské demokracii ze dne 18. ledna 1901.

vlastně nejhlavnějším zdrojem příjmů i pro světové listy. Ba, mnohé listy jsou založeny jenom k vůli insertům. Tak na př. Mosse založil v Berlíně »Berliner Tagblatt« k vůli svým insertům, jež sehnal ve své insertní kanceláři. Ve Francii se inserty pronajímají předem na 10—15 let a poplatek za ně předem se smluví. Liberální listy mívají z pravidla hojnost insertů, ježto se každý obchodník domnívá, že mají veliký počet čtenářů, takže insertní oznámení vejde v širší známost. Katolické listy mívají málo inserentů z domněnky, že se málo čtou a zejména, že se nevykládají ve veřejných místnostech. V tom ohledu mohl by každý katolík svému listu prospěti, kdyby v každé nádražní restauraci, v každém hostinci, v každé kavárně, v čítárně a v lázních žádal o předložení některého známého listu. Když by majitelé těchto místností byli častěji o listy tyto žádáni, objednali by žádaný list a přestali by odebíratí nějaký list liberální. Tím bychom získali listu abonenta a zároveň několik inserentů. Čtenáři pak katolického listu měli by si učiniti zásadou, krýti své potřeby jenom u firem, které v katolických novinách inserují, s výslovným odvoláním na otištěný insert. Redakce, čtenářstvo i inserenti tvořili by tím způsobem dobře zorganizovanou společnost, v níž o duchovní i hmotné zájmy bylo by náležitě postaráno.

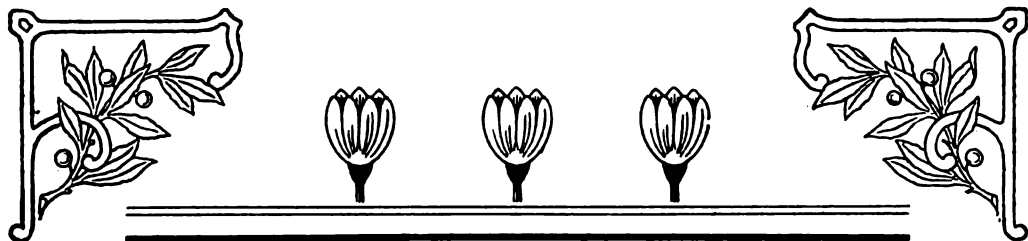
* * *

Z úvahy o velikém vlivu denního tisku, jež stejným úspěchem dovede dobré i špatné zásady šířiti a tím lidstvo zušlechťovati nebo znemravňovati, vysvítá zajisté i pro nás české katolíky nutnost, věnovati svému dennímu tisku větší pozornost a větší péči nežli dosud.

Zoveme se vším právem národem Marianským, neboť úcta k Rodičce Boží jest naším příznakem národním. Pravá úcta k sv. Panně nezáleží jistě v pouhém citu oddanosti a v pouhých slovech chvály, nýbrž též ve skutcích, jimiž příklad Matky Boží následujeme. Z úvahy o tisku jsme se poučili, že sv. Panna poskytla informace o událostech z mládí Páně sv. Lukáši, aby jich použil k sepsání radostné noviny ke spáse věřících. Poznali jsme též, že v Lúrdch vychází časopis Panny Marie, jež svými zprávami vzbuzuje nadšení pro kult Marianský i u těch, kterým nebylo dopřáno na své vlastní oči spatřiti četná uzdravení u jeskyně Lúrdské. Dobrý denní tisk jest nejlepší kazatelnou, z níž chvály Marianské mohou se šířiti do posledních končin země a vniknouti i do těch vrstev lidových, které se náboženství odcizily a jimiž i úcta Marianská stala se lhostejnou. Kdo jest pravým dítkem Marianským, bude tedy podporovati dobrý katolický tisk čtením, předplácením, dopisováním, inserováním a dary. Idea Marianská přispěje ke zvelebení našeho denního tisku a přispěje tak k záchraně našich nejdražších duchovních statků sv. víry a národnosti.

Nespolehejme jenom na Prozřetelnost Boží, nýbrž přiložme též sami ruku ke své záchraně. V Hradci Králové čteme nápis na známé Bílé věži: »Deus providebit, vigilandum tamen« (Bůh nás ochrání, avšak přece nutno bdíti). První část nápisu: »Deus providebit«, jest heslo Maxmilianova, za jehož vlády Hradečané stavěli Bílou věž. Avšak Hradečtí uznávali, že též člověk sám musí o svou bezpečnost pečovati, proto k heslu Maxmilianovu přidali ještě slova: »vigilandum tamen« a dali si na věž hlásného, který by město střežil.

My všichni důvěřujeme v ochranu Boží a v mocnou přímluvu sv. Panny, — Deus providebit — ale pamatujme na heslo Hradecké: »Nutno přece bdíti!« a postavme si strážce bdělého na věži českého Sionu v dobrém denním tisku.

DOLOROSA.

Ten obraz vždycky jímá duši mou,
jenž na stěně pod křížem zavěšený
tvář Matky Boží značí bolestnou,
jak na plátno ji vnesl Quido Reni.

Ze tváře té jak velký mluví žal
a v zraku tom co truchlivého bolu!
Ke kříži zří, kde Syn jí dokonal,
jenž hlavu svou zas k Matce kloní dolů.

Tak vždycky jest! — kdo v žití znaveném
v svém bolu vzhůru k dřevu hledí kříži,
vždy s rozpjatým se setká ramenem,
vždy k němu Kristus shora dolů shlíží!

Ant. Bulant.

AL. DOSTÁL:

POUŤ K DEŠENSKÉ BOHORODIČCE.

Podnes vzpomínám na pouť, kterou jsme co rok vykonali ze Solnice na Deštnou pod ochranou starého vůdce Pařízka, který jistě už doputoval do věčnosti.

Ty veliké vodil do Vamberčic, nás drobotinu s velkými bral na Deštnou. Časně ráno jsme vyšli, u večer byli doma, ale musili jsme všichni zpět až do chrámu Panny Marie Karmelské, abychom pouť nejenom slavně počali, ale i pobožností ukončili.

A Pařízek si zapsal vzadu do modliteb, po kolikáté byl v Deštné a kolik měl poutníků. Solnické processí bývalo četné, a za týden zase putovali do Deštné ti, kteří volili raději pobožnost soukromou.

Pařízek neopomenul jíti, ani když byla nepohoda nebo se jinak pouť pokazila.

Jak radostně jsme klusali za poutnickým křížem, který hned v Solnici byl věncem vyzdoben. Zpívali jsme píseň k Dešenské Panně Marii, kterou vůdce mimo jiné složil a na místní poměry upravil. Nevěděli jsme

ani o Lorettě, Czenstochově, Lourdech, neznali jsme poutních míst Staré Boleslavi, Svaté Hory, Kájova, Hostýna atd.; nám nejmilejší byla Deštná, odkud nám i voda přitékala s hor, nad nimiž vládne pohraniční strážce, hora Deštná, 1111 m vysoká.

A jaká radost, když jsme cíle došli a kapličku spatřili v kotlině kollelem homolemi obklíčené, na svahu příkré stráně, uprostřed polí a luk, mezi pohorskými domky, ke skalám jako přilepenými. Pod strání splývají dva potoky, jichž bělavé vlny jakoby se nechtěly s počátku spráteliti, čerí se a odpírají, posléze ladně v jeden tok se spojují a do světa vesele putují. Deštná s protější Černou horou tvoří úžlabinu lesem porostlou, v levo se vypínají věže kostela v obci, rovněž Deštná nazvané, na pravo k nebesům pní nízká, sražená cibulovitá věž filiálního kostela Jedlovského.

Už vidíme po stráni rozestavenou Kalvarii o mohutných kamenech s obrazy Spasitelovy trnitě cesty. Dole stála chudá kaplička ze dřeva s nevysokou věží, o třech oknech, s chudým vnitřkem i vnějškem. A přece tolik poutníků sem se bralo každý rok v průvodech i ojedinele!

Na pravé straně kapličky sklípek, na jehož dně prýštil se křišťálový pramen se studenou, přímo ledovou vodou, která se ze studánky rozlévala po stráni.

Žádný poutník neopomenul vstoupiti do sklípku, pokřičovatí se a nabrati si té vody, která nejenom ochlazovala žížeň, ale těšila se zvláštní úctě jako voda, která uzdravuje. Ký div, že choří ji pili, obličej jí si umývali, ano, vodu i domů si brali pro ty, kteří se pouti právě účastniti nemohli.

Malou sňkou vešli jsme do kapličky. Bylo tu chladno, vždyť svatyně stála nad jezem. Na stěnách plno obrazů, na lavicích připevněny dva kříže, strop modře natřen a hvězdami posázen. Bylo prý tu mnoho darů, vykládal náš vůdce, ale byly sňaty, že stěny až přepřínaly. A mnohý obrácen na důstojnou opravu kaple.

Na levé straně přímo nad sklípkem stála na malém sloupku soška Bohorodičky, představa té nebes Královny, k vůli níž mnozí sem putovali, modlitby přednášeli a za rozličné milosti prosili.

Kdysi prý tu stával strom a obrázek malého čtverce visel na suku. Hned vedle prýštil pramen. —

Pařízek nás drobotinu vzal k sobě, odvedl stranou na stráň, kde jsme usedli do trávy a odpočívali. Kdyby nás nepřinutil posaditi se, pobíhali bychom stále kolem kapličky, mezi krámy a domky a potom na zpáteční cestě by bylo zle.

Vůdce už vykonal pobožnost, provedl poutníky křížovou cestou, v kapli měl uvítání a přezpíval několik zbožných písní.

Nyní teprve vzpomínám, že Deštná už byla na horách v Němcích. Ovšem tehdy nikoho nenapadlo, že by česká modlitba a píseň někoho z druhé národnosti pohoršila, a nepamatuji se, že by komu bylo bráněno tehdy v Deštně česky přednášeti k Marii Panně prosby.

«I vám musím vypravovati o původu poutí k Dešenské kapličce,» začal Pařízek; »co jsem slyšel, to zase povídám dále. Snad to bude také někde zaznamenáno.»

Upjali jsme zrak a sluch na vůdce, který u nás požíval veliké vážnosti.

«Jak se dostal na smrk nad tím pramenem obrázek, nikdo nevěděl. Byl tu a lid přilnul k němu jako k jiným obrazům na rozcestích. Vzdávána mu patriční úcta. Představoval Bohorodičku. Tu se stalo, že jeden pohorský tkadlec měl slepého syna. Zbožně ho vychovával a k P. Marii ruce

spínati a modliti se učil. Jednou zdálo se otci slepého pacholka, aby celý týden pilně tkal a v neděli chlapce v Deštné před obrázkem obětoval. I uposlechl, přičiňoval se a nejbližší neděli, vzav syna na záda, ubíral se na udané místo k Deštné.

Když vystoupili na kopec a k dotčenému smrku se víc a více blížili, tu pojednou slepý chlapec zavolal na bedrách otcových: »Tatínku, tamhle se něco blyští!«

Otec touto řečí slepého poděšený popatří ku předu, a hle! příčinu onoho blesku vlastníma očima zhlédl; byl to obrázek Panny Marie na stromě. A tu syn už nejenom obrázek, ale i stromy, slunce, lidi a vůbec všechno rozeznával, což bylo svědectvím, že úplně ozdravěl, a teď vedle otce kráčel.

Radost toho chlapce i jeho chudého otce byla veliká. Oba za tu milost děkovali Marii Panně a spolu vypravovali o tom zázraku přítomným lidem, kteří se několikrátě přesvědčili, že hoch ten byl slepý.

Pověst o tom divu se rozšířila, a od té doby chodí lidé na pouť nejdříve k obrázku, nyní do této kaple, kde se ctí Dešenská Panna Maria.«

Zadívali jsme se na svatyni a zamyslili se. Místo se k podobným schůzím hodilo, nemohlo být ani lepší voleno, než v těchto horách, při tak zdravém prameni a mezi lidem, živícím se nuzně tkalcovstvím.

»Bylo by dlouze, kdybych vám měl všechno povídati o příhodách na tomto místě,« ujal se opět slova Pařízek a mávl rukou.

»Komusi se zdálo, že se na něho jako na hříšníka Bohorodička hněvá. Jak by se nehněvala, když hříšník uráží jejího milovaného Syna!

Tu se mu zdálo, aby se vydal na pouť k Dešenské Bohorodičce. I šel. A hle, když se tak sepjatýma rukama modlí na tomto místě a upřeným zrakem na sochu hledí, div divoucí — pousmála se naň, a od té doby zhostiv se hříchů byl upokojen v pevném přesvědčení, že se na něho P. Maria nehněvá.« —

Byli bychom dlouho ještě poslouchali, ale Pařízek pojednou povstav prohlásil: »Musíme se chystati na zpáteční cestu, abychom byli do večera doma. Však vám jindy ještě více povím o Deštné. A napřesrok někteří už se mnou půjdete do Vamberk, tam je všechno jako v Jerusalemě.«

Neradi jsme vstávali. Tak se to pěkně na té stráni poslouchalo a nohy se také hlásily ke svému právu.

Pařízek už svolával poutníky do kapličky, kde měl loučení, pospíšili jsme ještě do sklípku napít se studené vody, koupili jsme něco domácím na památku a stavěli se do řady.

Okolní lesem porostlé stráně přátelsky kynuly, hora Deštná halila se parou, což bylo znamením, že v několika dnech přijde déšť, osadníci nás vlídně pozdravovali, třeba to byli Němci.

Pařízek zanotoval. Zase skončili jsme jednu oblíbenou pouť na Deštnou do hor, odkud stékala k nám voda a kde byla hranice mezi vlastí naší a Pruským Slezskem čili Kladskem.

Vykonal jsem v pozdějších letech několik poutí na místa slavná a vzdálená, ale žádná se mně tolik nelíbila a do paměti nevryla jako jednodenní pouť pod vůdcovstvím starého Pařízka na Deštnou do dřevěné kaple ve věnci křížové cesty a nad pramenem křišťálové vody, v jejíž léčivou moc byla kladena veliká důvěra jako vůbec v přímluvu Dešenské Marie Panny.

A kolik takových milých poutnických míst v naší vlasti, kolik podobných vzpomínek z mladosti, kdy nám byla pouť radostí i osvěžením ducha!

PROF. J. VÁVRA:

VÝVOJ KULTU MARIANSKÉHO V KORUNĚ ČESKÉ.

I.

»Milá byla Maria Panna Čechům, milí byli Čechové Marii Panně.« Tak napsal slavný náš Bohuslav Balbín, který nám zachoval zprávu o kultu Marianském z nejstarších časů křesťanství v Čechách: Svatá kněžna Ludmila přijavši s manželem svým Bořivojem od sv. Methoděje víru křesťanskou, pojala zvláštní úctu k Matce Boží a co drahý klenot měla desku ze žlutého kovu ulitou, na níž se zřel vypouklý obraz Matky Boží s děťátkem. Byl to asi dar z rukou sv. Methoděje. Po svaté Ludmile měl ten obraz vnuk její sv. Václav a nosíval jej jako štít na hrudi své, kdykoli se ubíral buď do boje, buď na cesty. Měl ten obraz při sobě i na poslední své cestě do Staré Boleslavi a tam svalil jej krví svou, když r. 935 klesal pod vražednou zbraní svého bratra Boleslava a jeho tovaryšů. Obraz jeho Marianský pak ocitl se pod zemí na blížkém poli a byl tam přes dvě století, až asi r. 1160 za krále Vladislava II. pod pluhem rolníka vyšel na jevo. Na místě toho nálezů postavil král kapli, kdež nalezený ten obraz Marianský chován byl pod stráží kollegiální kapitoly svatováclavské v St. Boleslavi. Pro mnohé milosti vešla *Matka Boží Boleslavská* do veliké úcty lidu českého, stala se cílem poutí z blízka i daleka, a Balbín ji nazývá palladiem království Českého.

Prvním křesťanským chrámem v Čechách pokládá historie svatyni sv. Klimenta na Levém Hradci; ale již za knížete Bořivoje zbudována byla na hradě Pražském svatyně Bl. Panny Marie, ač prý byla brzy převyšena novými chrámy sv. Jiří a sv. Víta. Když pak péčí sv. Václava a jeho nástupců zřizována byla duchovní správa v osadách hradních a vesnických a stavěny tam byly zprvu dřevěné církve a církvice, později kamenné kostely a kostelce: zřizovány tam byly oltáře Nejsv. Trojice, sv. archandělů, apoštolů a mučedníků a mnoho bylo oltářů Matky Boží. Pokračující umění malířské a řezbářské vydávalo vždy pěknější obrazy svatých; zvláště v tom proslul Sázavský opat Božetěch, jehož pěkný obraz Marianský r. 1081 darován byl biskupu Altmannovi do Pasova. A jakož válkami křížovými vzešel náboženský život a kult Marianský po všem křesťanstvu k vysokému rozkvětu: tak i nově založené řehole měly zvýšenou počtu panenské Matky Boží na zvláštním zřeteli; tak rytířský řád *Johannitů, rytíři němečtí*, hlavně ale *cisterciáni*, synové sv. Bernharta Klaravallského, jehož vznešený hymnus »Vzpomeň ó královno milá« ozývá se po chrámech křesťanských. Podobně si vedli dominikáni, pěstitelé růžencové pobožnosti, a podle nich i jiné řehole a kněží světští.

Johannité, r. 1159 v Menším Městě Pražském usadili, vystavěli tu velký chrám Matky Boží u mostu, odkudž pak bylo u lidu jejich jméno

»rytíři Svatomařští«. A když po čase došli držby panství Strakonického, tam na hradě velkopřevorském ve veliké úctě měli obraz narození Páně, který od r. 1620 proslul jako Panna Maria Vítězná a poslán byl do Říma, kdež postaven v chrámě na Monte Cavallo. — Cisterciáni nabyvše v Čechách r. 1143 sídlo v Sedlci, brzy potom v Plasích a v Nepomuku pod Zelenou horou, dále v Hradišti, v Oseku, ve Vyšším Brodě, ve Zlaté Koruně a posléze r. 1291 na Zbraslavi, všude rozmáhali ve svém okolí poutu Matky Boží, čemuž napomáhalo výtvarné umění 14. století svými obrazy Marianskými. Nejednen z těchto obrazů došel oslavy jako obraz milostný, za nímž tíhli pobožní lidé, podnikajíce tam pouti jako do Staré Boleslavě z blízka i z daleka. Jest nám též míti za to, že náš lid dávno uvykl poutím v rodné vlasti své, nežli se začaly pouti jednotlivců ve zvláštních potřebách na milostná místa v cizině, do Říma ke hrobu sv. apoštolů, do Loretty vlašské, do Cách, do Čenstochova i do Marie Cely. Ze starých poutnických míst Marianských v Čechách shledáváme kromě Staré Boleslavě *Sedlec u Kutné Hory*, kdež cistercianský chrám Marie Panny na nebe vzaté byl a podnes jest cílem poutí v pondělí velikonoční na oslavu Božího hrobu a Marie Panny; v dosahu působnosti kláštera Oseckého jest poutnické místo Marie Panny v *Račicích* a pod Krupkou soška Matky Boží sedmibolestné ve vsi *Sejnově* (Maria Schein), kamž i z daleka putoval lid, panstvo, ano i z Drážďan markrabí Míšeňští s dvořenínny. Legenda o sv. Janu Nepomuckém mluví též o Marii Panně na *Zelené Hoře* u Nepomuku, před jejímž milostným obrazem byl onen světec náš jako dítě obětován. V dosahu cisterciánů v Plasích známe staré poutnické místo Marianské v *Týnci u Královic*. Klášterní chrám na *Zbraslavi* honosil se dávno milostným obrazem Marianským, taktéž i chrám cisterciánů ve *Vyšším Brodě*, kdežto v působišti cisterciánů *Zlatokorunských* byla poutní místa Marianská v *Doudlebsích* a v *Kájově*. Na posvátném *Velehradě* veliký chrám Panny Marie býval svědkem úcty Matky Boží a svatých věrozvěstů Cyrilla a Methoda, kdežto cistercianky v Brně byly v držbě prastarého chrámu v *Žarošicích* s milostným obrazem Marianským. Stará poutnická místa Marianská vůkol Brna jsou *Tuřany*, *Vranov* a *Křtiny* v dosahu premonstratů v *Zábrdovicích*; kostel benediktinů v *Rajhradě*; podobně i premonstrati v Louce opatrovali několik poutnických míst, zejména *Lechvice*. Od vpádu Tatarského zvláště v poutu vešel milostný obraz Matky Boží na *Hostýně*.

Císař *Karel IV.* strávil svá léta mladosti ve Francii, kdež pouta Matky Boží byla v plném rozkvětu, pěstoval tuto poutu také jako král český. Již před ním stál na Starém Městě Pražském chrám Matky Boží před Týnem a chrám Panny Marie na Louži, na Malé Straně chrám Marianský při domě Johannitů, na hoře Sionské u premonstratů chrám Panny Marie na nebe vzaté. Karel počet Marianských svatyní znamenitě rozmnožil. Když r. 1333, jsa ještě za živobytí otce svého vladařem v Čechách, stavěl nový hrad Pražský dle vzoru Pařížského Louvru, pořídil tam hradní kapli Panny Marie hned vedle sněmovní síně; měl potom též na starosti stavbu nového chrámu Marianského s klášteřem kartusianů na Smíchově, jak byla předsevzata od otce jeho krále Jana. Když zakládal Nové Město Pražské, vztyčil tu vysoký chrám Panny Marie Sněžné s klášteřem karmelitánů, svatyni Panny Marie na nebe vzaté s klášteřem benediktinů slovanských, skvostný chrám Panny Marie s klášteřem kanovníků sv. Augustina na Karlově a ve Slupích kostel Zvěstování Panny Marie, k němuž uvedl servity jako zvláštní služebníky Matky Boží. — *Arnošt z Pardubic*, první arcibiskup Pražský, byl vřelým ctitelem Marianským, o jehož Mariologii

zůstal zesnulý probošt Lenz spis důkladný. Již předchůdce Arnoštův, biskup Jan z Dražic, vystavěl v Roudnici probošství augustinianů kanovníků s chrámem, kdež chován byl milostný obraz Madonny. Arnošt pak pořídil ještě tři veliké svatyně Mariánské, v Rokycanech, v Jaroměři a v Kladsku, a při každé založil probošství s konventem augustinianů kanovníků. Arcibiskup Arnošt choval v kapli svého hradu Příbramského obraz Marie Panny s Ježíškem, ze dřeva řezaný, a má se za to, že tu sošku vyrobil svou vlastní rukou, a ten obraz měl ve veliké úctě. Jest to nynější Matka Boží Svatohorská. Vzrůstu Mariánského kultu napomáhala umění malířské; za císaře Karla byli v tom znamenitými mistry Tomáš z Modeny vlášské, Wurmser ze Štrasburku a Dětrich z Prahy, z jejichž štětců vyšly mimo jiné obrazy krásné Madonny, které četnými kopiemi rozšířily se po mnohých kostelích českých, jako na př. v Praze u sv. Štěpána, na Zderaze, kdežto imitace Šejnovské Matky Boží Bolestné došly úcty u sv. Jakuba, u cyriaků a jinde.

Jakož po válkách křížových vnikala úcta Rodičky Boží po celém světě křesťanském do všech vrstev lidu, tak i v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zřizována byla ve městech *bratrstva Mariánská* kromě bratrstev pod titulem jiných svatých. Tak víme o Mariánských bratřinách v Praze, v Ústí n. L., v Mostě, v Kadani, v Kladsku, v Nových Hradech i v Kaplici. V nejstarší knize Kolínské (1376—1401) připomíná se též Mariánská bratřina (*pruderschaft unserer lieben Frauen, dy da dienen czu heyligen Zeiten*) zřízená jako cech; konala své sborové pobožnosti v chrámě farním, kdež opatrovala svůj vlastní oltář Mariánský; měla i svou bratrskou pokladnu (*pyxis fratrum*), do níž se scházely peněžné sbírky, anobř i odkazy 2—12 kop gr. od zemřelých členův. A soudíme-li podle analogie, že ve Slezsku byla Mariánská bratrstva po všech městech, tedy bylo asi po Čechách a Moravě těchto kostelních družin drahně.

II.

V době husitské přišla u nás pocta Mariánská na úpadek. Německé kraje pohraničné tehdy ovšem zůstávaly při starých rádech katolických; sám Mistr Jan Hus byl do jisté míry ctitelem Matky Boží a svatých, a jej v tom následovali umírnění husité, kteří se spravovali učením mistrů vysokého učení pražského; ale známo jest, jak veliké slovo r. 1420—1434 v Čechách měli Táboři, kteří se drželi svobodného výkladu bible a zavrhovali každý smír s církví obecnou. Nepřetržitý stav válečný r. 1419—1448 byl na příčině, že v krajinách, kde husitství zavládlo, katoličtí kněží a mniši vymizeli. Nejsouce pro četné posádky vojenské bezpečni hrdlem, žili ve vyhnanství v Míšni, Lužicích, Slezích, v Uhrách i Rakousích.

Pokud stačili, schránili kostelní poklady na bezpečných místech, a jen tak se mohlo státi, že mnohé skvosty církevního umění, zvláště milostné obrazy Mariánské, dochovaly se nám až do přítomného času.

Když od r. 1448 nastal klid v zemi, stará bratrstva Mariánská v městech našich opět probouzela se k životu, ale pod změněným titulem, nazývající se *bratrstva literátů*, t. j. lidí školsky vzdělaných, kteří scházeli se v kostelích na chvály Boží, do programu svých zpěvů přibírali také písně nové, vzniklé ve straně podobojí.

Však cokoli v bratřinách literátů zbývalo kultu Mariánského, shladila nová *víra německá*, r. 1517 Lutherem založená, která jako potopa zachvátila napřed německé obyvatelstvo v Čechách a potom se ponenáhlu

ujímala mezi Čechy strany podobojí, až u nich došla obecného rozšíření. Jen v nemnohých místech německých, jako v Chebu, Kadani, v Mostě, v Ústí n. L., v Krupce zachovaly se hloučky lidu katolického, zbytky to někdejších Marianských bratrstev. Že tato bratrstva byla důležitou hrází v obecné potopě novot německých, o tom svědčí církevní historie slezská. I Slezky byly zachváceny proudem učení lutherského, a němečtí Slezané, knížata, šlechta, lid městský a vesnický, ano i valná část kněží a mnichů tomu proudu se poddávali; ale kde bylo Marianské bratrstvo, tam přece neskrovná část měšťanů zůstávala při víře katolické. Tak bylo ve Vratislavi při dómu sv. Jana, v Hlohově při kollegiátním chrámě Panny Marie, v Žahani při kostele augustiniánův a ve Šprutavě při proboštví kláštera magdalenitek. Ještě bytelnější byla víra katolická v městech jihoslezských, jako v Opolí, v Ratiboři, Vlodslavě, Kozlu, Falkenberce, v Cikhalsu, Otmachově i Pačkově, kdež Marianská bratrstva udržela valnou většinu, v Nise aspoň silnou menšinu měšťanů při staré víře. O Moravě víme, že tam valně rozšířeno bylo u Němců lutherství, u slovanského lidu hlavně víra českých bratří, a že katolictví jakž takž stálo na statečích duchoven- ských. V Čechách udrželi se při staré víře toliko obyvatelé na statečích katolického panstva v Plzeňsku a v jižním Bechyňsku, kdež pouti Mari- anské, na př. v Kájově bez přetržení se udržely. V Praze samé zbývaly hloučky katolického lidu při chrámech řeholních a při kostele svatovít- ském. Od času, kdy v Čechách zavládl rod Habsburský, přibývali do Prahy katolíkům na posilu četní Vlachové, kteří zvláště na Malé Straně se usazovali jako kupci, zedníci a kameníci, sklenáři i kominíci, a tu zá- možnosti se dodělali.

Ale ze všeho jest patrné, že r. 1561, kdy císař Ferdinand I. obnovil arcibiskupství Pražské v osobě velmistra křižovníků Antonína Brusa z Mo- helnice, byl stav katolické věci v Čechách z míry smutný.

Školy byly skoro vesměs opatrovány učiteli, kteří na akademii Pražské uvykli zásadám, církvi katolické nepřátelským; katolické duchovenstvo bylo pokleslé na mysl, v klášterích byla ochablost řeholní kázně. Klášter Nepomucký zanikl, a měšťané v Nepomuku chytali se učení protestantského. Příbram měla nekatolického děkana a celé daleké okolí bylo nekatolické. V Staré Boleslavi a v Brandýse nálezel kde kdo k jednotě Českých bratří, kláštery Zbraslavský a Sedlecký neměl než nekatolické poddané, a také v Šejnově přestaly pobožnosti Marianské, když patron toho kostela, pan z Salhausen, byl příkrý lutheran.

III.

Arcibiskup Antonín Brus, pastýř horlivý, poněnáhlu obnovoval v arcie- diecési dobrou kázeň církevní, hájil zájmy katolické proti převaze akato- lické a tak připravoval lepší budoucnost; stejně si vedli též jeho nástup- cové až do úplného obratu věcí. Vodítkem jejich počínů byly stanovy koncilia Tridentského, jimiž přesně vyjádřeno bylo vyznání víry katolické a dokonale podána byla pravidla církevní kázně a církevního zřízení. Tak pod ochranou katolické dynastie stála arcidiecése Pražská s diecézí Olo- mouckou a Vratislavskou jako nedobytná pevnost, z níž mohl býti pod- nikán také účinný výboj tak, aby poněnáhlu a bez hluku zase k církvi bylo vráceno, co nepřízní minulých časův od ní odpadlo. Pronikavou v tom činnost ve službě arcibiskupské vyvíjelo *Tovaryšstvo Ježíšovo*, jež císař Ferdinand I. r. 1556 usadil v Praze při chrámu sv. Klimenta u mostu,

k čemuž později přibyly důležité stanice Jesuitů v Olomouci (1558), v Brně (1570) a v letech 1584—1595 též v Krumlově, Chomutově, v Jindř. Hradci a v Kladsku. V těch sídlech svých zřídili gymnasia a sami tu vyučovali trefnou methodou s výsledkem zdárným, takže školy jejich plnily se zákovstvem všech stavův, a studovalo tu i mnoho mladíků nekatolických. Jesuité zřídili při svých domech i konvikty či pensionáty šlechtické i měšťanské; v Praze a v Olomouci přednášeli též filosofii a bohosloví. Z těch škol jejich vycházeli učitelé katoličtí, v církevní hudbě dobře vycvičení, též učení kněží světští i řeholní, vzdělaní měšťané, četní šlechtici, kteří potom velkými statky vládnouce, dosahovali zemských a dvorských úřadů a důrazně se přičiňovali k obnově katolického náboženství v Čechách, na Moravě i v Slezích. Mnohý student protestantských rodičů na školách jesuitských přilnul k církvi katolické. Pronikavý byl reformatorský účinek jesuitů s kazatelnou u sv. Klimenta, u sv. Víta na Hradčanech a v řeholních kostelích v Praze; co rok tu přibývalo konvertitů, zvláště na Starém Městě a na Malé Straně. R. 1560 vyslyšeli jesuité v Praze asi 500 zpovědí, po padesáti letech ale již 7000. Stejně účinkovaly i ostatní domy jejich v Čechách a na Moravě. Mnoho duší získali po venkově na přechátcích *missiích* na statech katolických pánů, zejména od pánů Lobkoviců na Chlumci, Jistebnici, Bělině, Duchcově, Krupce, Střekově, Roudnici, Kostí i Libochovicích, od Martiniců na Smečně, od Berků z Dubé na Mělníce, Zákupcech, Pálčích a Rychmburce, od Pernštejnů na Litomyšli, od Kolovratů na Buštěhradě, Janovičkách a Žichovicích, od pánů Žďárských na Kladně a Červeném Újezdě, od dvou paní z Waldštejna na Lomnici Štěpánicích a Dymokurších, na statech pánů z Rožmberka a z Jindřichova Hradce a mnohých jiných. Podobně pracovali jesuité na Moravě, zprvu na statech biskupských, pak i na statech pana Ladslava Berky, Morkovských ze Zástřízl, Zoubků ze Zdětína, Lukrecie Nekšovny z Landeka, pánů z Říčan, Serenyí, Dóczy; ve Slezích navštívili jako missionáři Nisu, Vratislav, Ratiboř a obojí Hlohov. Jejich missiemi množil se počet katolického lidu ponenáhlu do míry veliké.

Správa diecesí českých měla na paměti, že *pravá víra katolická pevně jest sloučena s poctou Rodičky Boží*, a že umenšení té pocty bylo by počátkem odpadu od církve. Proto brzy po obnově arcibiskupství Pražského za rostoucího ruchu katolického uváděna byla v obyčej modlitba růžencová, zakládány byly Marianské družiny a obnovovány Marianské pouti. Jesuité od r. 1567 často přicházeli na missie do *Staré Boleslavě* a tu křísili pobožnosti u milostného obrazu Matky Boží. K tomu působili též u lidu Pražského, a již ve svátek Marianský, 25. března 1577, vedli první valné processí z kostela sv. Jakuba do St. Boleslavě za hojně účasti šlechty, za průvodu císařské hudby a dvorských kopiníků. Poutníci střídavě se modlili růženec a zpívali litanie a Marianské hymny, nedbajíce zamračených diváků jinověrných. Ještě slavněji se vydařila Pražská pouť do St. Boleslavě k svátku Marianskému, 15. srpna 1577, a odtud se opakovala ta Boleslavská pouť z Prahy rok co rok, až za velikého politického napětí r. 1617 byla opomenuta a obnovena byla zas až r. 1621. Záhy též oživily pouti k Matce Boží Sedmibolestné v *Šejnově*. Pan Jiřík Popel z Lobkovic, získav r. 1584 panství Krupku v Rudohoří, koupil r. 1591 od lutherského rytíře Albrechta Kekule ze Stradonic, pána na Kyšperku a Soběchlebích, kostelík v Šejnově a odevzdal ho jesuitům Chomutovským, kteříž působili k obnově poutí do Šejnova, napřed u katolíků v Krupce a okolí, jichž asi 200 ke svatým svátostem přistoupilo, a pak tam k Matce

Boží putovali lidé z Bilínska, Duchcovska i Ústí, ano r. 1596 přibyl sem i valný průvod šlechticů z Prahy, za vedení paní Marie Manriquez z Pernštejna. V Kájově v krajině Krumlovské od tří století slavíval selský lid z okolí každý rok o tři sobotách v měsíci říjnu pouť Marianskou na poděkování za úrodu polní. Byly to »zlaté soboty«. Poutníci se tu vždy shromáždili na večer v první, druhou i třetí sobotu říjnovou v prostranném kostele Marianském, šli ke zpovědi k páterům ze Zlaté Koruny, o půlnoci měli mši sv. a společné svaté přijímání, potom slyšeli kázání a zpěvy zbožného lidu, které trvali do rána, kdež všichni se rozcházeli do svých domovů. Ale když v jižních Čechách za pana Petra Voka z Rožmberka lid přicházel ve styk s českými bratřími, pochytíl od nich mnohé písně nekatolické a prozpěvoval je o zlatých sobotách Kájovských. Tu r. 1596 k žádosti opata ze Zlaté Koruny vybrali se k první zlaté sobotě jesuité Krumlovští s hojným počtem svých studentů do Kájova, kázali lidu o tom, jak by lid svou čistotu víry zachovati měl, a po půlnoci ujali se zpěvu studenti, zpívající Marianské hodinky latinské, litanie ke všem svatým a žalmy kající, a lid byl s tím spokojen, obíraje se zatím růžencem. Napotom o zlatých sobotách slavena byla Maria Panna zpěvy dobře katolickými.

Jesuité přičinili se k zvelebení pocty Marianské hlavně zřizováním *Marianských sodalitů čili družin*, jichž účel byl vyšší a pronikavější, než bylo u starých bratrstev Marianských. Nebyla tu účelem jen pocta Marie Panny na dosažení čistého života a jemného mravu; sodality měly v době, kdy katolická víra stále byla ohrožena od lutherstva a kalvinstva, býti jako branné sbory laiků, vyzbrojených zbraní duchovní, pod vedením členů tovaryšstva Ježíšova, s nimiž měli stejné heslo: »Vše na větší čest a chválu Boží a katolické církve!« Bojovného ducha Marianských sodalitů označuje počátek staré jejich písně: »Vojsko Marianské, stůj v víře křesťanské! Nedej tupit svou královnu! Zastaň nebes císařovnu!« A že sodálové uměli v čas potřeby chopiti se zbraně světské a statečně s ní zacházeti, to dokázali studenti v koleji Brněnské r. 1594, když brannou rukou hájili kolej proti luze městské. Ještě pádnější svědectví o své statečnosti dali sodálové akademičtí i měšťtí r. 1648 při hájení Prahy proti Švédům.

Marianské sodality měly svůj původ v Římě, kdež při koleji jesuitské r. 1563 Mgr. Jan z Lévná Brabantského shromáždil studenty nižšího gymnasia v první družinu. V Praze sestoupili se bohatí *měšťané italského jazyka* r. 1573 a utvořili Marianskou kongregaci pod vedením P. Blažeje Montagnina S. J., a sice pod titulem Marie Panny na nebe vzaté. Ta družina vynikala skutky charitativními, založila na Malé Straně vlašský špitál chudých, r. 1595 přistavěla k novému chrámu sv. Salvatora u mostu svou vlašskou kapli, a později zřídila vlašský sirotčinec. K té družině přistupovali i jiní měšťané, Češi i Němci, než po čase se oddělili. V polovici ledna 1575 z přičinění P. Baltazara Hostounského povstala v jesuitském konviktu u sv. Klimenta *Marianská družina akademická*, a prvním ředitelem jejím byl Mgr. Edmund Kampian, Angličan. A potom vynikaly všude, kde měli jesuité v Čechách a na Moravě své kolleje, akademické družiny Marianské, k nimž pak přibývaly družiny šlechtické a měšťanské. V Brně již r. 1592 Vlaši utvořili Marianskou sodalitu. Všude účastnili se sodálové církevních průvodů, zvláště o Božím Těle, často přistupovali k zpovědi a stolu Páně a vynikali vzorným mravem. Střelná modlitba: »Dignare me laudare Te, Virgo sacra! Da mihi virtutem contra hostes Tuos!« projevuje ducha a směr vynikajících sodalitů šlechtických, kteří stáli v čele

katolické strany činu, když císař Matiaš r. 1615 zahájil reakci proti evangelickým stavům českým. Oni předáci byli Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, od r. 1599 nejvyšší kancléř český, Jaroslav Bořita z Martinic, kteří oba za studií svých u jezuitů stali se Marianskými sodály, a Vilém Slavata z Chlumu, který zrodil se v jednotě českých bratří, r. 1597 přijal víru katolickou a stal se členem Marianské družiny akademické v Praze. Proti katolické reakci zdvihli se r. 1618 stavové strany podobojí, k nimž po roce dali se i Moravané, Slezáci a Lužičané, umluvili mezi sebou konfederaci na utištění katolíků a zvolili Fridricha Falckého králem českým. Tehdejším katolickým Pražanům, jichž bylo na Starém Městě a na Malé Straně mnoho, dává se svědectví, že byli stálí a dobře kovaní, když přes všecko nucení a všechny hrozby odpírali přísahu na konfederaci, nechtíce se zpronevěriti ani církvi, ani císaři.

Však neměla strana odbojná ani kdy, aby vyplniti mohla ony hrozby. Ocitla se brzy v tísní a bitvou na Bílé hoře na dokonalém úpadku. Tuto katastrofu předcházely mnohé divy v Praze, s nimiž politická historie se neobírá; ale zvěsti o nich se nesly daleko za hranice. Pominouce vypravování o následcích bitvy Bělohorské, uvádíme jen tolik, že přední vůdcové katolických vojáků, jako kníže Maximilian Bavorský, hrabě Tilly, hrabata Buquoy a Pappenheim byli Marianskými sodály tak jako císař Ferdinand II. a jeho bratři, že heslo katolických vojáků v bitvě Bělohorské bylo »Sancta Maria«, a že kněz karmelitán Frà Domingo, z Říma vyslaný, nesl ve vojště Strakonický obraz narození Páně, zlobou nepřátelskou zohavený. Kterak Pražští katolíci tomu se radovali, že odlehlo jim od paragrafů konfederace, poznáváme z toho, že k svátku Panny Marie 15. srpna po prvé zase po čtyřech letech vydali se na valnou pouť do St. Boleslavě. Vyslaní Slezských knížat a stavů ubírajíce se Čechami k Vídni, aby tam císaře odprosili za vzpuru svou, na cestě své z Brandýsa do Prahy potkali se s oněmi poutníky a sotva projeti mohli pro veliké jejich davy. Však i císař Ferdinand II., meškaje r. 1622—1623 v Praze, dvakrát putoval do St. Boleslavě na díkůčinění za obdržené vítězství.

IV.

Po Bílé hoře následovalo trestání účastníků neblahé vzpoury, vypuzení kazatelů strany podobojí, lutherských i bratrských, a konečně r. 1628 vystěhování pánů, rytířů a měšťanů svobodných měst, kteří nechtěli ve víře se srovnati s císařem. Mezitím vycházeli do měst a krajů četní misionáři, aby lid ve víře katolické vyučili a do církve vrátili. Byli to jezuité, kapucíni, františkáni, minorité a jiní kněží, kteří té úmorné práce obětavě se podníмали. A pracovali dobře; neboť kdykoli za dlouhé války švédské nepřítel vpadl do Čech, lid zůstával císaři i církvi věrný, nepříteli statečně odpíral, jako Pražané r. 1634 a 1648, Brňané r. 1645, a s emigranty, kteří s nepřítelem přišli, jako s nepřáteli nakládal. Za to ubohá země těžce zakoušela tíhu války; hlad po cizím statku byl tehdy obecný u vojáků všech barev, ale švédští vůdcové zvláště vyznamenávali se v Čechách svou lakotou a ukrutností, a všechny pochody Švédů zde označeny byly loupežemi a zhárstvím. Jaký div, že lid český, jsa stále na poskoku před nepřítelem do lesů, na mravích zdivočel!

Teprve po válce mohli v městech a vesnicích sbíratí své síly k nové práci pro chléb vezdejší, vyhledávajíce v časté nouzi a bídě útěchu, jakou dávala církev katolická. A vyhledávali ji v poutnických svatyních Marian-

ských, jichž počet zatím znamenitě se rozmnožil. Zmohla se tu činnost nově povolaneho řádu *servitů*, sluhů Marie Panny, které císař Ferdinand II. r. 1627 usadil při *chrámě sv. Michala* na Starém Městě Pražském. A ti pak ještě r. 1666 obnovili svůj klášter ve *Slupích* v Praze při chrámu Panny Marie Zvěstování. Později množily se osady servitů, když r. 1666 jim zřídil hrabě Jan Sebastian z Pöttinku klášter v *Rabštejně*, r. 1677 hrabě Karel Albert Buquoy klášter v *Nových Hradech*, r. 1696 hraběnka Kateřina z Althanu, roz. z Pappenheima, klášter na svatém kopečku u *Králík* a ještě r. 1737 hraběnka Anna Kateřina ze Swerts-Sporku klášter v *Konojedech*. I bosí *karmelitáni*, pěstitelé úcty Panny Marie Karmelské, jichž člen Frà Domingo de Russola měl zásluhu o vítězství Bělohorské, došli oblibly. Císař Ferdinand jim již r. 1624 daroval kostel sv. Trojice na Malé Straně Pražské, od německých lutheranů r. 1610 stavěný; při tom chrámě, nyní u *Matky Boží Vítězné* nazvaném, císař jim zřídil klášter, a jiné sídlo jim zjednal r. 1666 general Sigmund Myslík z Hyršova na svém panství *Pacově*. Obuté karmelitány usadil císař Ferdinand II. r. 1627 u *sv. Havla* v Praze a hrabě Jiří Michna z Vacínova r. 1660 v *Chýších*. *Dominikáni*, kteří za doby náboženských různic se zachovali při svých domcích v Plzni. Budějovicích a na Újezdě v Praze, nabyli po r. 1620 mnoho nových sídel, zejména u *sv. Filjí* v Praze, v *Ústí n. L.* v *Chebu*, v *Fablonném*, v *Klatovech* v *Chomutově*, *Litoměřicích*, v *Nymburce*, v *Písku* a *Nových Dvorech*, a jako horliví pěstitelé růžencové pobožnosti křísili a rozmáhali poctu Marianskou. R. 1636 uvedeni byli do kláštera na Slovanech v Praze *španělská benediktini*, ti zde vzbudili poctu *Matky Boží Montserratské* a tuto poctu vzkřísili r. 1662 i na hradní kapli na vrchu *Bezdězi*, kteréž místo odtud bylo cílem poutních průvodů. Od r. 1650 počaly se pocty *Matky Boží Montserratské* v *Cizkrajově* ve krajině Dačické na Moravě.

I *jesuité* měli, velkou zásluhu o křísení a vzrůstání kultu Marianského, zejména *Matky Boží Foyenské*, sošky řezané ze silné větve dubu Marianského, který stojí u města Foya ve vrchovině Ardenské. První taková soška od r. 1629 uctěna byla v jesuitském chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně Pražské, jiné takové obrazy potom vystavili jesuité k počtě ve svých kostelích v *Fičině*, v *Kr. Hradci* a v *Brně*. Pilní byli také šíření pocty *Matky Boží Lauretanské*. Již dávno před bitvou Bělohorskou jesuité v Čechách a na Moravě budili u svých studentů šlechtických živý zájem o svatý domek bl. Panny Marie, který dle zbožné pověsti přenesli ke konci válek křížových anděl z Nazareta do Tersata Liburnského a pak do Loreta u Ankony. Oni mladí šlechtici potom cestující na zkušenou do Vlach, neopomenuli z Říma zajetí do Loreta, kdež podrobili se generální zpovědi u tamních jesuitů a činili své zásliby. Odtud domů si přinášeli kopie obrazu Loretanského a náčrty svatého domku Odtud bylo, že v zemích českých vznikaly *svatyně Loretanské*. Tak učinil zejména slezský pán a později hrabě *Fiří z Oppersdorfu*, Marianský sodál, který r. 1610 navštívil svatý dům v Loretě, a r. 1628 stavěl Loretanský domek ve svém městě *Hořejším Hlohově* Pan *Florian Fetrich Žďárský ze Žďáru*, pán na Červ. Újezdě, r. 1619 utíkaje se svou chotí Maríí Korónou z Martinic z Čech, aby se vyhnul přísaze konfедераční, učinil záslib, že na svém statku vystaví svatyni Lauretanskou. Po šťastném návratu dal se do stavby té svatyně, a sice v *Hájku* u Hostovic, a syn jeho Adam František tu zřídil r. 1659 klášter františkánů. Bylo a jest to posud oblíbené místo poutnické. Jiná Loretanská svatyně vznikla r. 1627 na *Hradčanech* Pražských, a sice péčí paní Benigny Kateřiny z Kolovrat, manželky pana Jana

Křištofa z Lobkovic na Bělině, Pátku a Tachově; r. 1631 ta svatyně byla svčena a odevzdána péči kapucínů Hradčanských. Těšila se velké oblibě u Pražanů, zvláště ale u bohatých Lobkoviců, Kolovratů, Šternberků, Martiniců, Valdštejnů, Nosticů i Harrachů. Jesuité sami, získavše ke své koleji Krumlovské od knížat z Eggenberka statek *Rímov*, tu r. 1650 stavěli Lauretanský dům s ambitem a křížovou cestou, a tak dali počátek hojným poutím lidu. Jiný dům Lauretanský stavěl hrabě Humprecht Jan Černín po r. 1651 na svém panství *Kosmonosském*, a r. 1688 při ní zřídil piaristickou kolej. Na Vlašimsku založil r. 1704 hrabě František Antonín z Weissenwolfu na *Hrádku Vlašimském* svatyni Loretanskou.

Po Bělohorské bitvě znamenitě se rozmnožil počet jesuitských kolejí a domů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, odkudž účinkováno bylo s úsilím, aby lid byl tvrzen a tužen ve víře katolické, k čemuž velice napomáhala pocta Matky Boží. Jesuitům připadla péče o duchovní potřeby poutníků Marianských v *St. Boleslavě*, v *Šejnově* a v *Tuřanech* Moravských, kdež měli své residence. Však i novější místa poutnická vešla v jejich správu. Paní Marie Maximiliana Hyzrllová z Chodů a na Košumberce vystavěla pro milostný obraz Panny Marie Pomocnice r. 1667 kapli na *Chloumku* u Luže, a když potom tam tihli tisícové poutníků, r. 1677 tam usadila jesuity z Kr. Hradce, vystavěvši pro ně residence. Jesuité z koleje Kladské spravovali poutní místo *Vamberčice* blíž Náchoda, nad to nově vzkřísili Marianské pouti do *Varty* v zemi Minstrberské, ač to místo zůstávalo ve správě cisterciánů Kameneckých. Staré poutní místo *Pěkary* blíž hranic polských (u Bytomě) za doby lutherské úplně ztichlo. Ale jesuité, nabyvše sídla v Opolí a pak v Tarnovicích báňských, znova tu v Pěcarech křísili pobožnost Marianskou a památkou té jejich snahy jsou podnes četné průvody ze Slez, Moravy i Polska, které letního času se uchylují k Matce Boží Pěkarské. Zvláště důležitého působitiště nabyli jesuité, když r. 1638 bohatý pan Příbík Jeníšek z Újezda založil jim kolej v Březnici; neboť jim připadla odtud péče o *Svatou Horu Příbramskou*. Milostná soška Marianská, památka to po Arnoštovi z Pardubic, byla totiž umístěna po Bělohorské bitvě v staré kapli na městské hoře blíž studánky. Pověsti, že zde se dějí mnohé divy, způsobovaly, že lid s důvěrou tam tihl v potřebách svých, jakož slepý tkadlec Procházka, někdy měšťan v Nimburce, potom žebrák na Pražském mostě, uchýliv se r. 1632 na Marianskou horu Příbramskou, tam opět nabyl zraku. Jesuité Březničtí, obdrževše od arcibiskupa kardinála Harracha správu Sv. Hory, to místo po válce švédské znamenitě zvelebili stavbou prostranného chrámu s ambitem a residenceí a doznávali u panovníků, šlechty i měšťanů (zvláště Pražanů a Plzeňských) hojně podpory na zvelebení toho posvátného místa, které brzy slynulo za přední místo Marianského kultu v Čechách, a to pro množství dobrodiní, kterých zde u Matky Boží bylo dosahováno. V některém roce se tu scházelo do 300.000 poutníků z Čech, Moravy, Slez, Rakous i z Bavor.

Cisterciáni působili na starých svých stanicích poutnických ve *Vyšším Brodě*, *Zlaté Koruně*, v *Kajově*, v *Doudleších*, v *Týnci* u Plas, v *Račicích* u Duchcova; křížovníci s červenou hvězdou pěstovali Marianskou poctu na *Chlumu Sv. Máří* u Falknova, *františkáni* zase v *Hájku* v *Bechyni* a od r. 1694 v *Hejnici* (Haindorf) u Fridlandu, kdež jim hrabě František Ferdinand Gallas učinil nadání. *Kapucíni* mimo Loretu Pražskou hleděli si kultu Marianského též ve svém *klášteře Hradčanském*, kdež jim první quardian Frà Lorenzo de Brindisi zůstavil milostný obraz Matky Boží, a

potom nabyli asi r. 1690 residence *Maria Sorg* u Jáchymova. *Premonstrati* Strahovští nabyvše zase r. 1622 svého panství Milevska, r. 1650 zvelebili poctu Panny Marie v *Sepekově*, kdežto staré, ale opuštěné sídlo Mariánské v *Klokotech* pustili do rukou benediktinů španělských, a pak se dostalo benediktinům Medlickým, kteří to místo r. 1712 novými stavbami zvelebili. Na *Bílé hoře* postavena byla Mariánská kaple již r. 1624 a opatrovali ji benediktini Břevnovští; po r. 1649 zde poutí přibývalo, a proto byla r. 1704 stavbami rozšířena. Opatství benediktinů Broumovských založilo r. 1733 kapli Mariánskou na vrchu *Hvězdě* u Police, a potom pilně sem docházely poutní průvody. *Augustiniani*, kanovníci na *Karlově* Pražském, získali r. 1696 ve soukromé držby krásný obraz Matky Boží požehnané, postavili ho v chrámě svém na poctu od zbožných Pražanů. Augustiniani bosáci pěstovali Mariánský kult ve svém klášteře *Zderazském* a. od r. 1684 ve *Lnářích*, kdež hrabě Jan Černín z Chudenic jim postavil a nadal klášter s kostelem. *Paulanům* založil r. 1658 klášter hrabě Rudolf z Tiefenbachu v Nové Pace a vzkřísili tu Mariánskou pobožnost, od husitské války zaniklou, do té míry, že r. 1701 sem přibýlo 25.000 poutníků. V *Litomyšli piaristé* při své koleji, založené r. 1640, chovali milostný obraz Mariánský, nejspíše z daru panny Febronie z Pernšteina, ve své kapli domácí a od r. 1721 ve svém velkém chrámu, který vystavěl hrabě František Václav z Trautmannsdorfu.

Než tímto výčtem není vyčerpána řada poutnických míst Mariánských pro dobu pobělohorskou. V Šumavě u Nové Kdyně nově oživila dvě poutní místa Matky Boží, a sice v *Loučimi* a u Dobré Vody blíž *Počinovic*, taktéž i Mariánská svatyně v *Strašeni* u Kašperských hor. Na panství Libějickém postavil v *Lomci* hrabě Filip Buquoi asi r. 1700 nový chrám a tu umístil obraz Matky Boží, který otec jeho Karel Filip přinesl ze Španěl. Od těch časů jest Lomec pilně vyhledáván od poutníků Mariánských. R. 1718 vzniklo v *Podsrpích* u Strakonice péčí řádu maltanského poutní místo. U Lomnice n. Lužn. péčí knížat ze Švarcenberka vznikl poutnický kostel bl. Panny Marie v *Mlákách* r. 1669, nově oživil i poutnický ruch v *Drahově* u Veselí. Hraběnka Hippolyta de la Saga Paradis, paní na Včelnici, etitelkyně Matky Boží v Oettingu Bavorském, přinesla odtud kopii obrazu Mariánského a umístila ji v chrámě novém, který r. 1662 postavila tam, kde prve ocitla se v nebezpečí života. To místo, zvané *Etink Nový*, bylo potom cílem četných poutníků z blízka i daleka a vzniklo tu nové městečko Etink.

Od r. 1685 lid z Pošumaví též hojně putoval k milostnému obrazu Matky Boží v *Klatovech*. V *Maria Stock*, v německé krajině u Žlutic, uctíván byl milostný obraz Mariánský, a hrabě Petr z Kokořova tu zbudoval poutní chrám r. 1717. V *Křešicích* n. L. u Litoměřic od r. 1679 proslul milostný obraz Matky Boží; biskup Jaroslav František hrabě ze Šternberka r. 1708 tu vystavěl kapli poutní, a nástupce jeho Adam hrabě Vratislav ji rozšířil na kostel. U Slaného v *Tuřanech* péčí hrabat z Martinic po válce švédské nově oživilo poutní místo, a v *Hořejší Palíči* u Č. Lípy vzniklo r. 1723 poutní místo Mariánské péčí kněžny Anny Neuburské, paní na Zákupch.

Mnoho milostných obrazů Matky Boží nacházíme ve svatyních u zbožných horalů podle hranic slezských a kladských; tak v *Boskově* nad Semily, kde r. 1690 hraběnka Marie Polyxena des Fours postaviti dala nový kostel, dále v *Malých Svatoňovicích* na Náchodsku, kde soška Marie Panny, dříve na kmeni višňového stromu umístěná, r. 1715 přenesena

byla do nového kostela, vystavěného nákladem kněžny Anny Viktorie z Piccolomini. Oblíbenou stanicí poutníků do Vamberka a do Častochova bývala Mariánská kaple v *Rokolí* u Nového Města n. M., na blízku pak stojí poutní místa v *Rampíši* a na hoře *Deštné*; u *Dobrušky* Studánka Panny Marie od r. 1699 přišla v oblibu u poutníků. Hlouběji do země české jest poutní místo Panny Marie Pomocnice ve *Smiřicích*, založené asi r. 1760 kněžnou Marií Terezií z Paaru.

V počtí Matky Boží zůstávala Morava za Čechami od časů, kdy katolická reformace tam provedena byla. Na *Velehradě* vzrůstal poutnický ruch ke cti Marie Panny a Cyrilla i Methoda. Svätý *Hostýn* znova se budil k životu, a r. 1658 tu hrabě Rottal dal zbudovati chrám Mariánský. Znova tu vzkříšeny byly pobožnosti, po 200 let zaniklé, ve *Štípe* na Lukovsku, v *St. Brně*, v *Rajhradě*, *Křtinách*, *Vranově* i v *Tuřanech*, v *Žarošicích* a *Přibyslavicích*.

Nová místa pocty Mariánské vznikla na *Svatém Kopečku* u Olomouce r. 1630, v *Čizkrajově* po r. 1650, v *Hlubokých Močůvkách* r. 1676, v *Kostelním Vydří* r. 1698, v *Provodově* r. 1713, v *Kojetíně* r. 1713, v *Zašově* na Kravařsku r. 1722, v *Dubu* na Hané r. 1729 a v *Sloupu* u Blanska r. 1754 i v *Malé Marii Celi* u Brna. Ve Slezsku pak proslulo Mariánskými poutěmi také několik míst, jako: *Cukmantel* od r. 1728, *Hrabyně* u Opavy, kde obraz Matky Boží Častochovské, na hrádku *Cvilinu* u Krnova od r. 1681, ve *Frydku* od r. 1666.

O čilosti náboženského života svědčí hojná *bratrstva kostelní* v Čechách a na Moravě, po městech velkých i malých.

Staré *družiny literátů* přizpůsobily se řádům katolickým, a P. Matyáš Šteier S. J. r. 1683 pro ně vydal tiskem obšírný kancionál český. Vedle nich se vyvíjely při všech četných sídlech jezuitských *Mariánské družiny* studentů škol vyšších, jiné pro studenty škol nižších, družiny šlechtické i měšťanské. Dominikáni pěstovali *bratrstva růžencová*, při kostelích dominikánů, františkánů, kapucínův a snad i jiných řeholí bývaly *jednoty terciářů* a *terciářek*, *bratrstva dobré smrti*, a mnohý farní kostel v Praze i na venkově měl svá bratrstva vlastní; mnohé z nich udrželo se do dnes jako bratrstvo pohřební. Však byla to hlavně kostelní bratrstva, která v dorozumění s duchovními řediteli svými pořádala pouti často velmi daleké, ovšem nejčastěji na Svatou Horu, do St. Boleslavi, do Šejnova a j. ale také za hranice zemské, ano i do St. Öttingu v Bavořích, do Marie Celle v Štyrsku a do Častochova v Polsku.

V.

Tento čilý vývoj církevního života od r. 1780 zasažen byl náhlou reakcí. Státní absolutismus po příkladě západních říší postavil se nad správu církevní. Předchází k tomu krok bylo zrušení Tovaryšstva Ježíšova r. 1773, a potom císař Josef II. rušil kláštery mnohé, a ponechával jen ty, které vykázati se mohly činností školskou, prací v duchovní správě a opatrováním nemocnic a špitálů. Statky zrušených klášterův obrátil na zřízení nových far. Zrušena byla všecka bratrstva kostelní a zakázány byly všechny pouti do přespolečných míst, ano i církevní průvody mimo kostel vůbec.

Do jakého stadia tím kultus Mariánský v našich zemích přišel, snadno lze vycítili bez útrat mnohých slov. R. 1791 byly sice příkré dekrety Josefské zrušeny a dopuštěna byla zase veřejnost církevního života, ale tak

mnohé poutní místo Mariánské, vysoce na vrchu položené, zpustlo na mnohá desetiletí. Následující smutné časy válek s Francií r. 1792—1815, za časté drahoty, za hladu, nakažlivých nemocí a pohrom peněžních, způsobily veliké ztísnění a zkrušení v lidu. Ale potom, v době míru, povznášel se život církevní a s ním i pocty Mariánské, k čemuž se přičiňovala horlivost duchovenstva světského i řeholního. Poutí Mariánské konaly se horlivě jako jindy bývalo, mnohá zaniklá místa poutní byla obnovována, ano některá nová vznikla, jako při Mariánské studni u *Chotovin* v Tábořsku (r. 1855), *Čermná* u Lanškrouna (r. 1857) a *Filipsdorf* (r. 1866). Pohodlná jízda po železnicích usnadnila pořádání valných poutí Mariánských. I spolkový život náboženský došel k obnově, zejména bratrstva růžencová, i jednoty terciářů; od r. 1880 počíná se obnova Mariánských družin v Praze.

K PANNĚ NEPOSKVRNĚNÉ.

Rci sama, nebes Paní, Matko milá,
kým slovem by Tě píseň lidu ctíla,
by opěvovat stihla chrám Tvých ctností,
Tvé pokory a lásky, nevinnosti,
by líbil se Ti, Panno svatá, její tón,
kdy o Tvém svátku ve chrám volá zvon.

Zda mluvou nádhernou jak v květné nivě
či řečí prostou, pokorně a tklivě
a s srdcem zbožným, myslí lásky plnou,
jak horské jezero svou čistou vlnou?
Ač zplodil královský Tě slavný rod,
buď prostá píseň pokorná Ti vhod!

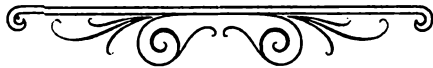
Jak Tebe uctíti, jak po zásluze
Tě velebiti doma, v chrámě, v luze?
Bůh, Synu Tebe matkou mítí chtěje,
v Tvou duši všechnu milost plně leje,
že's neskvrněnou pannou počata.
Jak blažena jsi a jak bohata!

Stkvíš krásou ctností se jak růže vonná,
Ty velebená dcero ze Siona,
i obrys tváře Tvé je zářně stkvělý.
Ty's v nebi vyvýšena nad anděly,
že skvrny na Tobě ni nelpí stín.
Tak povýšil svou dceru Hospodin.

Ty's jediná, již milosti té přáno,
ó šťastná Matko, beze skvrny Panno!
A přec se sama zveš jen služkou Páně,
kdy zvěst Ti nese anděl s nebes báně:
»Buď zdráva,« vyvolená ze všech žen,
by's pannou, matkou Páně slula jen.

Lid tisícekráté pozdravuje Tebe,
zří s důvěrou k Tvé lásce v jasné nebe
a žádá Tebe mocné za přispění
v svých strastech, svízelných a v utrpení.
Slyš, Panno čistá, prosby mojí hlas:
»Ó slituj, ujímej se v nebi nás!«

Dr. M. Kcvař.

DR. ISIDOR ZAHRADNIK:

PAN BEDŘICH Z DONÍNA, POUTNÍK LORETTÁNSKÝ.

(Dle rukopisu Strahovského [II. G. IV. 23])

V řadě českých cestovatelů středověkých, kteří vyjeli si za hranice království shlédnout cizí kraje i lid a zkušenostmi svými rozšířit obzory krajanů svých, na čestném místě stojí pan Bedřich z Donína, Jeho Milosti císařské rada, přísedící na soudu zemském, pán na Bílém Újezdci. Již roku 1588 nastoupil se starším bratrem svým Janem Vladislavem delší cestu do Rakous a Uher, na které přes 2 léta strávil, a vrátil se do Prahy až roku 1591 v únoru. Ani ne za rok do Bavor se vydal a odtud s tímž bratrem svým a otcem přes Tyrolsko se pustil do Itálie, kterou celou téměř procestovav do otčiny se vrátil koncem roku 1594. Na cestě této málem by se mu byl otec zabil a bratr jmenovaný zemřel ve Florenci, kde i ve chrámu sv. Štěpána byl pochován. — Rok na to podnikl menší cestu na Moravu. Po té nastala přestávka; nemáme aspoň od roku toho až do konce roku 1607 žádné zprávy o cestách jeho. Teprve roku toho vrací se k cestování. Ale jeví se tu již rozdíl. Cesty předešlé koná více pro zábavu — tuto poslední z motivů náboženských. Bylť zatím navázal důvěrné styky s jesuity pražskými, z čehož soudíme, že již před tím k víře katolické přestoupil a nikoli, jak v Ottově Slovníku naučném se praví, teprve r. 1608. Bylť důvěrným přítelem známého prokurátora kolleje Pražské, P. Petra Velcussia, u něhož častěji návštěvou býval již dávno před společnou cestou do Itálie. — Dlouho asi chystal se na cestu tuto, vlastně na pout do Loretta, kterou popsal po návratu svém. V knihovně Strahovské nachází se rukopis četnými obrazy opatřený. Z obsahu jeho vysvítá, že obrazy ty sám nepořídil, nýbrž asi některý z průvodců jeho vymaloval dosti dovedně. Jsou tu plány, obrazy budov, památných staveb, osob v rázovitých krojích, což vše dodává rukopisu ceny a důležitosti nemalé. I rukopis sám, bohužel na mnohých místech kusý, není asi rukou pana Donína psaný.

Domníváme se tak z poznámek jinou rukou připsaných, které asi učinil sám autor při revisi celé práce. — Rukopis tento z části uveřejnil Jungmann v Časopise českého musea v r. 1843 na str. 354 a násl., a otiskl v »Lumíru« z r. 1858 (II.) Mikovec. Pán z Donína byl cestovatel bystrý, všímal si lidu i kraje, dbal historie zemí i měst, kudy se ubíral. Z obsahu patrně, že byl mužem vzdělaným, odchovancem humanismu. Nebyl však dosti kritickým. Sloh jeho valně porušený oplývá nechutnými, hlavně německými výrazy. Líčení však jsou dosti živá a namnoze dosti květnatá. Z některých míst dýše hluboká zbožnost, oddanost do vůle Boží a pevná důvěra v pomoc Páně. —

To byly také asi důvody, pro které odhodlal se vykonati »pout Loretánskou«, jak výslovně poslední cestu svou do Itálie označuje (str. ruk. 77). Proto také podáváme čtenářstvu popis této cesty v nejstručnějším výtahu. Byla to cesta vykonaná k uctění Mateře Boží do proslulého po celém světě křesťanském poutního, místa italského Loretta, a tím dlužno zařaditi tohoto českého pána mezi vroucí ctitele Mariánské, kteří ve sborníku tomto zasluhují zmínky.

Ve středu po sv. Kateřině, dne 28. listopadu r. 1607, nastupuje, provázen jsa zmíněným ješuitou P. Petrem a třemi služebníky svou Loretánskou pout. Až do Šternberka nad Sázavou provázeli jej přátelé jeho. Na to putovali sami přes Neustupov, Milčín, Tábor, Planou, Soběslav, Veselí, České Budějovice ke Zlaté Koruně, kde »divná věc se spatřuje. Jsou mezi jinými dvě veliké lípy, na kterýchž Jan Žižka, nepřítel Boží a klášterův, mnichy, kteří se tam nacházeli, zvěšeti dal; od toho času na těch větvích, na kterých ti mniši viseli, listy rostou vlastně na způsob mnichovských kápí«. Odtud přes Krumlov ke klášteru Drkolna v Horních Rakousích cesta je vedla a dále k Dunaji, kde po vodě k Pasovu dospěli. Odtud dne 18. prosince do památného poutního místa Etinku dojeli. V cestopise jest zobrazen památný chrám Matky Boží i obraz Bohorodičky se sv. Kateřinou a Markétou dosti uměle. Pro nás jest chrám ten proto zajímavým, že byl vzorem zrušeného nyní chrámu za branou Strahovskou »na Kajetance«. »V tom místě jest kaplička klenutá, okrouhlá, osmihranatá, starodávná, jak praví »Sedmi Planeté, potom od svatého Ruperta léta 655 lku počtivosti blahoslavené Panny posvěcena. Na oltáři jest starodávný obraz též blahoslavené Panny, jak svého milého Syna na ruce drží a při ní z jedné strany svatá Kateřina a z druhé svatá Markyta stojí, v kterémžto místě velicí divové se dějí . . . Obrazů mnohých a znamenitých divův (imagines votivae) jest tam plno a krátce mluvě velice pobožné místo, kterému sem (však vymíňujíc kapli Loretánskou) s těžkem podobné viděl.« Zmiňuje se pak o chrámech jiných tohoto poutního místa a o velikolepém chrámovém pokladu tamním. Hned na druhý den pokračovali v cestě a přijeli dne 21. prosince do Mnichova, odkud již druhého dne směrem k Tyrolsku se dali a do Innomostí přijeli. Úmysl p. Donína byl, jeti přímo odtud do Itálie, ale nebylo mu dovoleno. Benátčané nechtěli totiž pustiti příchozích z Čech pro obavu před morovou ranou, a proto nutno bylo vykonati velikou zajiždku a lstí nerušené jízdy si vymoci. Dne 29. prosince vyjeli tedy z Innomostí k Landeku a odtud směrem k Milánu, kam po velikých obtížích cestami neschůdnými dne 12. ledna přijeli.

S nadšením mluví o věkopamátném dómu, popisuje starobylé chrámy, vzpomíná hrdinného vítězství Čechů u města toho. Odtud k Pavii se dali navštívit pohádkově krásnou Certosu a pozdravili hrdý Janov. Nechceme tu líčiti dojmy poutníkůvy. Obšrně líčí Lombardii, Ligurii, pozoruje všude

i lid i krajinu. Z Janova podél moře cestami strmými do Toskány se vydali. Tu vedla je cesta přes Luccu a Pisu, kde poznamenává naivní zprávu, že na tamním památném hřbitově (Campo santo) mrtvoly ve 24 hodinách zpráchnivější, do Florence a dále k jezeru Trasimenskému a čarokrásné Perugia. Navštívili Assisi, prohlédli památné chrámy tamní a spěchali přes Maceratu do Loretta, kam dne 16. února v noci přijeli. Pozdržme se zde. Na výšíně blíže moře Jaderského leží památné toto místo. Tehda ovšem bylo pevností, by chráněno bylo proti loupežníkům mořským a Turkům. — V paláci u chrámu sídlil gubernátor, biskup, kanovníci a otcové jesuité, kteří byli zpovědníky při poutním chrámu. — »Uprostřed chrámu,« tak vypravuje náš cestovatel, — »jest kopule, pod níž na mohutné bílé mramorové zdi zdělí 50, zšíří a zvýší 30 stop veliké vytesán celý život blah. Panny Marie, proroci a Sibylly, které prorokovaly o Kristu. Po každé straně této umělé práce jest brána mosazná, »litá«, velmi mistrovsky udělaná, na něž i s onou mramorovou ozdobou 44 tisíc korun bylo věnováno a provedena tak dovedně, že v celém světě nic podobného práci této nenajdeš.« — Dosti těžko se tu domyslíti, že na mysl tu měl ozdobu posvátného domku Nazaretského, který tají se v této nádheře. Podáváme z popisu aspoň tyto úryvky: »Uprostřed těch mříží (kterými domek na dvě jest rozdělený) stojí oltář a za mřížemi a oltářem obraz Panny Marie z dřeva cedrového, jak v ruce dětátko Pána Krista drží, od svatého Lukáše Evangelisty udělaný, a pod obrazem skrovný vlašský komín. Jest ten díl svatého domu všečen, též i také komín draze stříbrnými plechy a obrazy i historiemi, a obraz Panny Marie klenoty znamenitými od zlata, zápon, řetězů, halspantů a drahého kamení předraze zdobený. — Před obrazem jako i v čele té kaple množství stříbrných lamp i zlatých visí, v kterých světlo dnem i nocí hoří. Proti komínu jest okno nevelké, skrze které, jak se pobožně smýšlí, archanděl Gabriel vešel a blahosladené Panně Marii radostné poselství zvěstoval. Almara též v té kapli nebo domu se nachází, v které blahosladená Paňna své hliněné nádobí chovala; v ní jsou nalezeny po přenesení toho svatého domu jisté nádoby a misky hliněné, polévané, z nichž se ještě dvě celé misky ukazují a s velikou pilností jako nejdražší klenot chovají, a já též jsem je s velikým potěšením spatřil. Na stěnách té svaté kaple místem ještě se starodávné malování spatřuje a krucifixy dřevěné od apoštolů, když jsou ten dům po smrti Matky Boží za kapli posvětili, tam postaveny . . .«

Po té líčí osudy posvátného domku Nazaretského, jeho různá přenesení i kroky, které podniknuty na zjištění jeho pravosti. Vypisuje pak zázraky některé, které se tu udály. Konečně podává soupis velikolepého chrámového pokladu.

Mnohé předměty se zajisté od doby té ztratily; proto otiskujeme zde zajímavý ten seznam darů votivních: »Zlatý kalich od Pia, toho jména Druhého, papeže, darovaný (uzdraven na přimluvu Matky Boží). Zlatá koruna perlami ozdobená od obce Rekanatské. Stříbrný kříž pozlacený čtyřicetiliberní od Julia, toho jména Druhého, papeže. Obraz třiceti liber ztíží od královny Uherské. Obraz padesátiliberní od Ludvíka Cisilarda. Obraz čtyřiceti liber ztíží od Pompilia z Bononie. Obraz Panny Marie třicet jednu libru ztíží od Ferdinanda císaře. Svíce, ručník, luk, šipky a jistá summa peněz od Corcuta, bašete Turckého (na smrt nemocný na domluvu vězně křesťana Pannu Marii vzýval, uzdraven byl a pak dary tyto i peníze do Loretta poslal a arabským jazykem vysvědčení dal o divu tomto; vězně pak na svobodu propustil). Obraz dítěte z ryzího zlata od knížete Ascu-

lami. Dvě zlatá srdce od Johanny, arcikněžny Rakouské, manželky Františka, velkého knížete Florentského. Zlaté srdce na zlatém řetízku, zlatý velký řetěz, věnec a zápona zlatá a z drahého kamení od kněžny Lotharinské. Stříbrná truhlička šestnáctiliberní. Veliký zlatý groš od arciknížete Karla. Kříž smaragdový zlatem a rubíny okrášlený od Albrechta, knížete Bavorského, darovaný, že jest dvanácte tisíc zlatých šacovaný, praví. Kříž zlatý od kardinála Rakouského. Dvanácte apoštolův stříbrných půl druhého lokte zvýší. Koflík smaragdový zlatem, perlami a drahým kamením nákladně zdobený od Henricha Třetího, krále Franckého. Svícen stříbrný osmdesáte liber ztíží od Viléma, knížete Bavorského. Knížka zlatá, perlami a drahým kamením okrášlená a osm set zlatých šacovaná od téhož knížete. Obraz zlatý Krista Pána od téhož knížete. Pouta stříbrná od pana Baptisty Gonzagy, místo železných, kterými ukován byl. Dva andělé stříbrní třicet šest liber ztíží od knížete Atria. Markrabiny Estenské obraz a syna jejího stříbrný šestnácti liber ztíží. Obraz zlatý, klečící, Emanule Filiberta, knížete Savojského, deset liber ztíží. Růže zlatá tisíc korun šacovaná od Řehoře, toho jména Třináctého, papeže. Dítě zlaté, velikosti šestinedělního, od Filiberta Emanuele, knížete Savojského. Svícen, který tři andělé drží, z ryzího zlata deset liber ztíží od knížete Urbinského darovaný, před obrazem Panny Marie na zlatých řetízecích visí. Zlatý řetěz, armbanty a drahý prsten od kněžny Klévské. Kříž z devíti velikých diamantů a tří velikých perel velikosti trešně, čtyři tisíce korun šacovaný, od hraběte Antonia Martinenga a dcery markraběte Caratæ, s kterou soud o ten křížek měl, společně Panně Marii darovaný. Prsten zlatý, v něm diamant velikosti nehtu na prstu, za dva tisíce korun koupený a druhý za pět set korun od kardinála Sfondrata. Kalich zlatý od arciknížete Maximiliana. Obraz stříbrný dítěte desíti liber ztíží. Svícen stříbrný třicetiliberní. Galeje stříbrná dvou loket zdělí a ztíží čtyřicet liber od Ferdinanda Velikého, knížete Florentského. Obraz stříbrný kardinála Montalti a bratří jeho ztíží stočtyřiceti liber. Obrazy dva a dvě srdce zlaté ztíží šesti liber od kněžny Vastalle. Jiných znamenitých a drahých klenotův, jakožto obrazů, svícňů, věnců, korun, kontrfektů, měst a zámků mnohonácte liber ztíží stříbrných, též prstenů, korun, řetězů a jiných klenotů od zlata a drahého kamení jest veliké množství, takže toho všeho vypsati nelze, též znamenitých kostelních ozdob a příprav, jakožto ornátův, předoltární, pluvialů od drahého zlatohlavu velice mnoho, jakož mezi jinými předoltárnice, ornát, pluvial a dalmatiky od Kristiny, veliké kněžny Florentské, tak pěkně a bohatě udělány jsou, že ji do osmi tisíc zlatých korun stály . . . Poutníků každodenně veliké množství s velikou pobožností k této kapli přichází, netoliko z Vlastských krajin, ale také z Němec, z Nydrlantu, z Frankreihu, z Hispanie, z Polska a z jiných dalekých zemí, obzvláště pak o velikonoci jich do dvanácti tisíců bývá, a nejvíce na den narození Panny Marie, takže se jich někdy na ten a druhý následující den do dvakráte stotísíc přespolečných poutníků v Loretě našlo. A toto buď dosti o tom přesvatém místě povědno a s tímto veršem zavřiu: *Non est in toto sanctior orbe locus.*»

V Loretu zdržel se Donín do 21. února. Téhož dne vyjel odtud se soudruhům svým k Folignu, načež přes Spoleto, Terni, Narzi, mimo pátný vrch Soracte, do Říma dne 27. února dospěli. —

Cestu tuto podnikli, nejen aby navštívili Loretto, nýbrž vůbec »*loci sacra*«, jak v denníku rukopisném jesuitském zaznamenáno: »*loci sacra Laureti, Romae etc.*«; pán z Donína to jmenuje poutí Lorettánskou. —

Prohlédnuv a popsav Řím, vydal se pán z Donína do Neapole, prohlédl celé okolí, kde hlavně Solfatary u Puzzuoli jej velmi zajímaly, načež vrátil se zpět do Říma, odkud do Sieny se vydal, kde arcibiskupský dóm ke cti bl. Panny Marie jej obdivem naplnil; odtud do Florence přibyl. Opět pochavše se krásami města tohoto, k Bologni vyjeli — pochmurné a impozantní, načež přes Ferraru, Rimini, Modenu, Parmú, Piacenzu, Cremonu, Vicencu, Paduu do Benátek na Bílou sobotu přijeli. Odtud vyjeli dne 11. dubna a vraceli se do vlasti přes Treviso, Trident, Bozen, Innomostí, Hall, Linec, Krumlov, České Budějovice a Tábor. »4. dne měsíce máje z milosti a opatrování Božího v dobrém zdraví se všemi svými z pouti a cesty vlašské do Prahy jsem se navrátil. Pán Bůh rač z toho pochválen býti.« —

Tohoto pana z Donína uvádí Schmidl ve svých dějinách řádu jesuitského provincie české (II.) mezi obzvláštními dobrodinci řádu toho (493, 538). Hlavně r. 1610 podal důkaz své štědrosti a obzvláštní přízně Pro veliké zásluhy o řád udělil mu generál řádu právo býti pohřbenu ve chrámu sv. Salvatora, kde před hlavním oltářem hrobku si zbudoval, chór chrámový mramorem vyzdobil, obraz sv. Františka Xav. s velikým nákladem opatřil. Zemřel dle zpráv Sedláčkových v chudobě r. 1634.

SALVE REGINA!

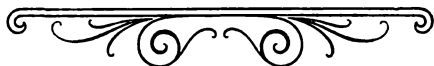
Vždy, zřím-li vládce v pyšné zlatohlavy
svých srdcí prázdno krýt a v hermelsíny,
sta rukou plašit s čela jejich stíny,
v jich nudu otroků znít jásot lhavý

a pro myšlenku zpozdilou mřít davy,
již zrodil caesar v přepychu už líný,
chtě oslavit se rekovnými činy —
má duše v snění vždy Tě s plesem zdraví,

ó Maria, Ty panovnice světlá,
jež v Nazaretě potají jsi kvetla,
až v temno bludů a v stín hříchu klatý

jsi náhle zaplála jak zábřesk zlatý
a rozechvěla srdce lidu mělká —
ne mocí žezla ale — láskou velká.

Xav. Dvořák.

PH. DR. EUG. KADERÁVEK:

MARIA MATKOU KRÁSNÉHO MILOVÁNÍ.

Když r. 1883 se mi dostalo té milosti, že jsem sloužil mši sv. v Loretě, městě italském, ve sv. domečku, kde P. Maria obdržela od anděla Gabriela poselství Boží, kde Syn Boží člověčenství přijal, kde sv. rodina svatý život vedla až do veřejného vystoupení Pána Ježíše: pozoroval jsem, že názvy, kterými Pannu Marii v litanii Loretánské velebíme, jsou vryty ve mramorových deskách, sv. domeček obkličujících. Pobožnost poutníků a vřelá úcta k Panně Marii názvy do mramoru vtiskla a církev sv. katolická je potvrdila a v litanii sestavila. Než církev sv. ještě jiných názvů o P. Marii užívá. Tak abych příklad uvedl, vztahuje církev sv. v hodinkách Marianských k Panně Marii slova knihy Starého Zákona, Sirach čili Ecclesiasticus, kap. 24, v. 24: »Já jsem Matka krásného milování«, ač původně platí o Synu Božím. Není-li to velebný a slavný název Panny Marie: »Matka krásného milování«? Abychom jemu dobře rozuměli a jej s takovou nábožností pronášeli, jakou církev sv. od nás žádá, uvažujme, 1. jaký smysl mají slova: Já jsem matka krásného milování, 2. proč se odnášejí k Panně Marii, 3. jakou mají pro nás důležitost?

Jaký smysl mají slova: Já jsem Matka krásného milování?

Když tato slova se modlíme v hodinkách Marianských, zdá se nám, jako bychom slyšeli P. Marii k nám volati: Já jako Matka krásné jsem

milována a krásně miluji, a působím, aby jiní krásně byli milováni a krásně milovali.

Než co znamená *krásné* milování?

Hlavní požadavek krásy je ten, aby věc, která má být krásnou, plodila zalíbení. Krásným tedy jest milování, jež se líbí, a sice *hlavně a především* Pánu Bohu, jenž jest láska sama, jenž své tvory miluje, jenž nám dal schopnost, abychom milovali a byli milováni, a jenž od nás lásku žádá, *přídruženě* pak lidem, kteří Pána Boha následují. Tažme se tedy, jaká láska se líbí Pánu Bohu a jest krásná. Odpověď nám dává nepokažená přirozenost lidská, ve které se Bůh zjevuje způsobem přirozeným, a náboženství katolické, které nám zjevil Pán Bůh způsobem nadpřirozeným.

Zkoumáme-li dvojí zjevení Boží, poznáváme, že pravá láska jest

1. *pravdivá*. Pravdivost lásky záleží v tom, abychom milovali, co jest dobré a nenáviděli, co jest zlé. Tedy jelikož náboženství katolické jest dobré, máme je milovati, a jelikož neznabožství jest zlé, máme je nenáviděti. Ctnost jest dobrá, tedy ji milujeme; hřích jest zlý, tedy jej mějme v nenávisti. Často a hodně přijímati sv. svátosti jest dobré, proto milujeme tuto povinnost křesťanskou; svévolně zanedbávati sv. svátosti jest zlé, proto se vystříhejme této nedbalosti. Než co máme říci o člověku hříšném? Máme jej nenáviděti? Tu musíme 1. uvážiti, že sami nejsme bez hříchu, a 2. musíme činiti rozdíl mezi osobou a hříchem, jemuž osoba jest oddána a kterého máme osobu zbaviti, pokud nám možno. Osobu máme milovati, ale hřích nenáviděti. A co máme říci o pozemských trampotách? Kdežto hřích jest zlo mravní, zlo pravé, jež má Bůh v nenávisti, jež nás od Boha vzdaluje a nás nešťastnými činí: jsou pozemské trampoty zla fysická, jež Bůh dopouští, aby nás vedl k dokonalosti, jimž náboženství katolické zlobu odjímá, jichžto trpělivé snášení nám připravuje blaženost věčnou. Proto vedla sv. Lidvina ve své nemoci nezhojitelné, 38 let až do smrti trávající, život svatý, Bohu a lidem milý.

2. Jest pravá láska, láska Bohu libá, krásná, *rozumnou*. Uvažovati o tom, co jest dobré a co zlé, co máme milovati a co nenáviděti, přináleží rozumu. Láska bez rozumu a proti rozumu jest špatná, zlá, škodlivá. Kéž bychom při lásce užívali vždy rozumu! Kéž bychom se nenechali unésti smyslnou náklonností, která jest u zvířete na svém místě, u zvířete, pravím, jež rozumu nemá a lásky jest neschopno. Matka, jež své dítě miluje, má rozumem uvažovati, co u dítěte jest dobrého a co zlého, má s láskou spojovati přísnost proti zlému náklonnostem dítěte. Nevěsta katolická, jež miluje ženicha protestanta, má rozumem uvažovati, co jí farář katolický představuje, aby nedala člověku přednost před vírou katolickou, od Boha nám danou. Mladík, jenž miluje zábavu, má rozumem uvažovati, je-li zábava mravně dovolena, je-li přiměřena jeho stáří, jeho stavu, jeho prostředkům, jeho zdraví, po jakou míru má zábavy požívat. Bez rozumu se pustiti do víru zábavy škodí tělu, škodí duši. Věru milování, rozumem nejsou řízeno, není krásné, ale ohyzdné, není Pánu Bohu milé, ale odporné, není prospěšné, ale škodlivé. Proto se modleme při lásce se žalmistou Pánč: »Ó Bože, dej mi rozum, a žítí budu láskou pravou.« Tato modlitba jest velice potřebná, jelikož bývá někdy rozum vinou naší zaslepen, takže rozumu užívající, můžeme zblouditi.

3. Jest pravá láska, láska Bohu libá, krásná, *svobodnou*. Nemyslím, že má býti láska volnou, jak mnozí neznabohové a nemravové hlásají, že máme v lásce holdovati smyslným zvířecím chtíčům, abychom klesli pod zvířata, že máme bezuzdné smyslnosti se oddávati. Mezi láskou volnou a

svobodnou jest takový rozdíl, jako mezi nocí a dnem. Svobodná vůle, člověku jako člověku, bytosti rozumné, od zvířete podstatně rozdílné, Bohem daná, tato svobodná vůle má býti matkou lásky, jelikož pravá láska nedá se žádnou mocí, žádným násilím vynutiti. Jak pošetile jedná otec, jenž přísností samou chce ve svém synu probuditi lásku a poslušnost! Trestati může a má otec syna neposlušného, ale má dáti na jevo, že trestaje ho buď slovem anebo skutkem, činí tak z lásky k němu, že má na zřeteli jeho blaho, jeho mravní dokonalost a blaženost. Láska plodí opět lásku. Tak jedná Bůh, jenž sice trestá hříšníky, ale jim prokazuje lásku nesmírnou, která v nich probouzí lásku, ze svobodné vůle jejich se prýští. Takovou lásku svobodnou choval k Pánu Ježíši v sobě sv. Pavel, když slepotou poražen, přestal pronásledovati církev Kristovu a stal se horlivým šířitelem víry Kristovy. Taková láska, láskou probuzená a ze svobodné vůle vycházející, šlechtí člověka, rozumem a svobodnou vůlí opatřeného a k lásce stvořeného.

4. Jest pravá láska, láska Bohu libá, krásná, *uspořádanou*. Pořádek žádá, aby dobro, jež má větší cenu, probouzelo v nás větší zálibení, větší lásku, než dobro, jež má cenu menší. Proto větší lásky naší zasluhuje náboženství než vlastenectví, život nebeský než pozemský, duše lidská než tělo lidské, člověk než zvíře, příbuzný než cizí, ctnost než bohatství. Také stojí v ceně výše cíl, než prostředek, k cíli vedoucí. Proto milujeme více zdraví než pokrm, dobré vychování dítek více než školu, moudrost více než učenost, mravný život více než obohacování rozumu vědomostmi, dobrou knihu více než peníze, za které si ji koupíme. A tak učiní rozum náš stupnici, ve které jsou dobra méně cenná podřaděna dobrům cennějším, ve které postupujeme od dober nižších k vyšším a opět vyšším, až vystoupíme k dobru nejvyššímu, jež může býti toliko jedno a jež zasluhuje lásky naší největší. A toto dobro nejvyšší jest Bůh, bytost neskonale dokonalá, náš Stvořitel, Zachovavatel, Spolupůsobitel, Ředitel, Zákonodárce, náš nejvyšší cíl, k němuž směřovati jest naší hlavní povinností, náš nejvyšší Soudce, náš Vykupitel a Posvětitel, Bůh, pravím, jehož majíce, jsme nejbohatší, bez něhož jsme nejnešťastnější chudáci. Taková jest láska uspořádaná, svůj vrchol mající v Pánu Bohu, jehož máme nade všecko milovati.

5. Jest pravá láska, láska Bohu libá, krásná, *čistou*. Vážíme-li si čistého zlata, jemuž není nic nepatřičného přimíseno, musíme si tím více vážit lásky, která nechová v sobě nic špinavého, která není pokažena sobectvím, hnusným, špinavým. Máme a musíme sebe milovati láskou, která jest nám od Pána Boha vrozena; ale máme sebe milovati, jak nám přikazuje zákon Boží, který jest nám od přirozenosti do svědomí Bohem vtisknut a který jest v náboženství křesťanském od Syna Božího obnoven a vyložen. Láska k sobě samému jest tehdy krásná, Bohu milá, nám prospěšná, když jest podřaděna lásce k Bohu a spojena s láskou k bližnímu, ehož máme milovati jako sebe samy. Hnusnou však a špinavou jest láska k sobě samému, která není podřízena lásce k Bohu a která zavrhuje lásku k bližnímu; je to láska nečistá. Láska tedy čistá nám ukládá trojí povinnosti: hlavně a především povinnosti k Bohu, které jsou nejpřednější a pro ostatní povinnosti základní, dále povinnosti k sobě, které nám ukládají zjednati si pravou moudrost a ctnostmi morálními šlechtiti srdce svá, a posléze povinnosti k bližnímu, kterému máme pomáhati, aby došel podobné dokonalosti rozumu a svobodné vůle jako my. Tyto trojí povinnosti tak jsou spojeny, že jedny bez druhých nemohou býti plněny. Taková jest láska čistá.

6. Jest pravá láska, láska Bohu libá, krásná, *srdečnou a vroucí*. Když kráčíme po Karlově mostě Pražském, vidíme sochu sv. Augustína, an drží v ruce srdce, z něhož plameny šlehají. Tím dal sochař na jevo, že svatý Augustín nemiloval toliko rozumem, který poznává, co jest dobré, lásky hodné, a svobodnou vůlí, která to dobré volí, pro sebe přijímá, k němu směřuje a je si přivlastnití usiluje, ale také srdcem, vroucích citů plným. Vroucí srdečností láska se dokonává. A nemůže býti jinak. Neboť láska sama jeví se citem, jelikož jest a musí býti zalíbením na dobro. Tento hlavní a základní cit, který jest tím vroucnější, čím větší a vyšší jest dobro, jest provázen jinými city: citem uctivosti, podivu, naděje, důvěry, horlivosti, roznícenosti, nadšenosti, lítosti, bázně synovské, studu, rozhorlení, radosti, vděčnosti, spokojenosti, blaženosti, souslasti, soustrasti a útrpnosti. Než sídlem a symbolem citů zove se srdce. Proto musí býti láska srdečnou a vroucí. Za základ slouží nám pobožnost k nejsv. Srdci Pána Ježíše, vtěleného Syna Božího. Neboť v litanii se modlíme: Srdce Ježíšovo, výhni láskou planoucí, schránkou spravedlnosti a lásky, plné dobroty a lásky, hlubino všech ctností, trpělivé a mnohého milosrdenství atd., smiluj se nad námi. Tedy srdečná a vroucí jest láska.

7. Posléze jest pravá láska, láska Bohu libá, krásná, *účinnivou*. Co bychom řekli o člověku, který by slovy nás ujišťoval, že nás miluje, ale nedokazoval by to skutkem? Jeho lásku bychom nazvali planou, ničeminou. Láska musí se podobati stromu, jenž netoliko kvete, ale také ovoce přináší. Ovocem lásky jest veškerý život mravný, ve kterém konáme dobré skutky, ve kterém plníme všechny povinnosti k Bohu, sobě a bližnímu. Nejkrásnějším dokladem účinnivosti lásky jest Pán Ježíš, jenž z lásky nás vykoupil a nám skrze církev svou přivlastňuje ovoce své smrti na kříži. Láska tedy krásná jest pravdivá, rozumná, svobodná, spořádaná, čistá, srdečná a vroucí, posléze účinnivá.

Tak jsme poznali smysl slov Panny Marie: Já jsem matka krásného milování. Nyní se tažme dále:

Proč se odnášejí k Panně Marii slova: Já jsem Matka krásného milování?

Otec nebeský od věčnosti předvídaje, že Syn Boží v plnosti času přijme působením Ducha sv. člověčenství z Matky povždy panenské, aby pokolení lidské vykoupil, měl na ní nevýslovné zalíbení a věnoval jí svou lásku, proto ustanovil, až přijde na svět, zahrnouti ji svými dary a milostmi. Byla tedy Maria jako budoucí Matka vtěleného Syna Božího od Otce nebeského krásně, t. j. dokonale, božsky milována.

Když se přiblížila doba spásy, narodila se Maria, aby byla chrámem a svatyní Ducha sv., jenž ji krásně, t. j. dokonale, božsky miloval a hojnými milostmi obohacoval a tak k božskému mateřství připravoval. Od svého početí, jež se stalo bez poskvrny prvotního hříchu, až po poselství anděla Gabriela vedla Maria svatý život panny a nevěsty Ducha sv. působením milosti Boží v hojné míře jí uštědřené. Zdaž v ní nevidíme budoucí Matku, od Ducha sv. krásně milovanou?

Posléze stala se Maria působením Ducha sv. Matkou povždy panenskou a porodila Syna Božího, našeho Spasitele. Můžeme-li o tom pochybovati, že nyní byla od svého Syna Božího krásně milována? Žádný člověk nemůže ani si představití, jakou lásku choval Pán Ježíš ke své Matce, povždy panenské, milované Dceri Otce nebeského, milované Nevěště Ducha svatého, od které přijal člověčenství, od které byl mateřsky vychován.

A když byla na nebe vzata, jest milována krásně od nejsv. Trojice Boží láskou co největší, jakou nevěnuje nejsv. Trojice Boží žádnému tvorů jinému. Proto jest Královnou nebes, Královnou andělů, patriarchů, proroků, apoštolů, mučedníků, vyznavačů, panen a všech svatých. Tato sláva a velebnost nám dokazují, že pravdiva jsou slova Panny Marie: Já jsem Matka krásného milování.

Uvážíme-li tuto lásku nejsv. Trojice Boží k Panně Marii, nebudeme se diviti, že církev sv. ukládá svým synům a dcerám za sv. povinnost, milovati Pannu Marii láskou krásnou, a že také skutečně Panna Maria jest od každého pravého křesťana krásně milována. A kterak by mohlo býti jinak, když Maria je také naší Matkou nebeskou? Dobré děti milují svou Matku krásně.

Lásce, kterou jest Maria krásně milována od nejsv. Trojice Boží, odpovídá láska, kterou Maria krásně miluje nejsv. Trojici Boží. Neboť hlavním účinkem milosti Boží jest láska k Pánu Bohu. Avšak milost Boží byla Marii udělena měrou vrchovatou. Proto byla a jest láska její k Bohu vrchovatá, taková, jaké je tvor jenom schopen a jakou žádný jiný tvor v sobě nechová. O ní svědectví dávají hojné, líbezné a podivuhodné ctnosti, z ní vycházející, kterými se skví její svatý život; proto byla a jest její láska krásná, Bohu milá, t. j. pravdivá, rozumná, svobodná, uspořádaná, čistá, srdečná a vroucí, účinná.

S láskou k Pánu Bohu spojuje Maria lásku k nám lidem. Neboť jestliže Pán Ježíš miluje pokolení lidské, miluje je také jeho Matka svatá. A pak uložil Syn Boží své Matce o nás laskavě pečovati, když ji prohlásil na kříži za naši Matku. Jelikož jest jí velice na tom záleženo, abychom spaseni byli, projevuje svou lásku krásnou, t. j. lásce Pána Ježíše podobnou, tím, že za nás oroduje, abychom Pána Boha krásně, t. j. podle vůle Boží, milovali a byli od něho též milováni, a tím, že nám dává dobrý příklad, jehož bychom jako dobří synové a dobré dcery následovali. Jak velice se raduje, když vidí, že její orodování a dobrý příklad hojné ovoce přináší.

Než, tu jsme se již ocitli při třetí otázce:

Jakou důležitost mají pro nás slova Panny Marie: Já jsem Matka krásného milování?

Bez lásky člověk býti nemůže; neboť láska jest život a život jest láska; jaká láska, takový život a jaký život, taková láska. Než, jakou má míti člověk lásku? Je-li dovoleno míti lásku jakoukoli? Nikterak; láska naše má býti krásná, t. j. pravdivá, rozumná, svobodná, uspořádaná, čistá, srdečná a vroucí, posléze účinná. Zdali pak také mají všichni lidé takovou lásku? Zkušenost nás učí, že mnozí hoidují lásce ohyzdné, která nezasluhuje názvu lásky. Někteří milují hřích a nenávidějí ctnost, jsouce oddáni, abych uvedl příklad, smilství, podvádění. Někteří neuvažují zdravým rozumem o předmětu své lásky, ale jsou vedeni slepou vášní, smyslnou náruživostí, jako na př. mladík, jenž miluje dívku, kterou buď nechce anebo nemůže vzíti si za manželku. Někteří milují vůli ne svobodnou, ale zotročilou, holdující nestálým, nemravným choutkám, jednajíce libovolně, nepřihlížejíce k zákonům mravnosti. Není-li tu člověk otrokem smyslných choutek? Tu věru klesá ne ke zvířeti, ale spíše pod zvíře. Někteří milují nepořádně, činíce prostředek cílem a zamítajíce pravý cíl nejvyšší. Tak jedná mnohý falešně vzdělaný, jenž pro svůj život mravný nechce o Bohu nic věděti. Tak jedná opilec, jenž požívání nápoje činí svým cílem, jemuž podrobuje

všecko ostatní. Tak jedná ten, kdo staví vlastenectví nad náboženství. Mnohý se klaní sám sobě, naplněn jsa hnusným sobectvím, nechtěje znáti povinností k Bohu a bližnímu; z husného sobectví vzniká nenávisť jednoho národa ke druhému. Někteří nemají lásky v srdci, jejich láska je studená, není provázena city mravnými, šlechetnými. Posléze mnohý miluje slovy, ale ne skutky, jeho láska jest jalová, planá. Ale neohlížejme se po jiných, otažme se sami sebe, zdali jest vždycky láska naše krásná. Věru sami sobě musíme odpověděti, že není vždycky láska naše Bohu milá.

A přece láska nepravá, ohyzdná, Bohu odporná nečiní nás ani dokonalými ani v pravdě blaženými. Zkušenost nás učí, k jakým koncům vede láska ohyzdná své otroky. Jsou to konce neblahé: nespokojenost, zoufalství, ztráta zdraví tělesného, ztráta majetku, nepřítelství, vražda, sebevražda, choromyslnost, záhuba společnosti lidské, rodinné, občanské, státní, surovost, zvířecnost, novověké otrokářství, militarismus, množení nemocnic, bláznů, kriminálů

Kdo nás zbaví lásky ohyzdné? Jediný Pán Ježíš, jenž nám v církvi katolické podává prostředky proti ní a vštěpuje nám lásku krásnou. K Pánu Ježíši však přijdeme skrze Marii, Matku krásného milování, která za nás oroduje a dává nám dobrý příklad lásky krásné. Proto se k ní utškejme, aby za nás orodovala, a následujme jejího příkladu.

FRANT. STEJSKAL:

MARIANSKÁ VÝSTAVA V LATERÁNĚ.

Laterán! Omnium ecclesiarum Urbis et orbis mater et caput, kde poprvé objevil se lidu římskému obraz Spasitele na stěně namalovaný, kde pět všeobecných sněmů bylo slaveno a mnoho synod, kde náš sv. Jan Nepom. za svatého byl prohlášen, jak historicky památné místo. A u tohoto kostela — výstava Marianská, zajisté již toto sousedství jest důkazem, že výstava tato jest zvláště důležitá.

Co tají a přechovává v sobě pokladů oněch několik chodeb a řada 12 komnat a sálů, do nichž jindy málokdy vkročí některý z cizincův aneb poutníkův! A přece jsou zde vystavena díla, která nám ukazují hrdinnou víru prvních křesťanů, díla vytvořená také rukou těch, kteří nedávno byli na víru Kristovu obráceni, nápisy, vyryté křesťany, již za nedlouho potom snad i umučeni byli pro tutěž víru.

K těmto nejdražším pokladům připojena byla v posledním roce nespočetná téměř řada děl, více méně uměleckých, ale vždy velice důležitých, která nám podávají nepřetržitou historii úcty a vzývání Neposkvrněné Panny a Matky Boží Marie, neboť jest tu reprodukce věrná aneb fotografie, nebylo-li možno přenést sem drahocenný originál z krajín jiných. Řím však, pokud to možno, jest zastoupen původními výtvořky umění, které jindy v takové úplnosti ne tak snadno jsou přístupny. Pro tuto důležitost výstavy Lateránské podávám zde stručný popis dle místa výstavního, ač by snad popis dle stáří vystavených předmětů, totiž dle postupu historického jejich vzniku byl neméně zajímavý.

Vstoupíme li branou z náměstí Lateránského do paláce papežského, jenž požívá práva extraterritoriálního, uvidíme ve dvoře, ne příliš prostorném, proti vchodu v prvním poschodí obraz Madonny Piovy. V galerii sarko-

fagů jsou označeny některé skulptury, vztahující se na kult Mariánský, jest to obyčejně klanění se tří mudrců, výjev, vytesaný na přední straně sarkofagů. Datovati tyto kamenné rakve přesně nelze, možno jen říci, že patří do století čtvrtého až pátého. Tak hned u dveří vidíme proslulý onen sarkofag ze IV. století, z basiliky sv. Pavla sem přenesený; v dolní polovici na kraji v levo zříme Matku Boží s Ježíškem na klíně, za trůnem Marie Panny stojí Duch svatý a tři mudrci přinášejí dary své nově narozenému králi.

Nad touto scénou jest zobrazena Nejsvětější Trojice; tak vyložil tyto výjevy De Rossi a archeologové většinou s výkladem tím se srovnávají. Klanění se mudrcův opakuje se několikrát na těchto kamenných památkách s malými jen změnami v koncepci aneb provedení, tak na př. na jiném sarkofagu ukazuje přední z mudrců na hvězdu, která je přivedla, jinde přidání jsou velbloudi. I jesličky jsou zde několikrát znázorněny: božské Dítko spočívá v jakémsi koši, zahříváno dvěma zvířaty, jak vypravuje všeobecně rozšířená tradice; Matka Boží sedí vedle těchto prostých jesliček a vedle stáje stojí o hůl se opíraje, bezvousý muž, sv. Josef.

Jiných, velice důležitých děl uměleckých, sošek Dobrého pastýře, sochy sv. Hippolyta († 258) a j. jen letmo si lze všimnouti. Vstoupíme na loggiu prvního poschodí a tu uvidíme fragment proslulého nápisu Abe-skiova.

Jest to nejstarší nápis křesťanský, v němž se děje zmínka o Panně čisté, o Kristu pod známým symbolem mystické ryby i o eucharistické oběti po způsobu chleba a vína smíšeného: »Víra všude mne vodila a podala za pokrm všude rybu z pramene velikou, čistou, kterou chytila Panna čistá a tutéž dala přátelům jísti neustále. Víno výborné majíc, smíšené dávající s chlebem.«

Mezi vzácnými nápisy z katakomb římských, kteréžto zbytky desek mramorových, jež uzavíraly hroby křesťanů, po stěnách loggie roztrídil a doplnil proslulý Jan De Rossi, nalézáme v oddělení 14. desku z katakomby na silnici Salarské. Nápis zní: *Severa in Deo vivas* (majuskule). Před nápisem jest několika čarami načrtnuto poprsí zesnulé a za nápisem obraz P. Marie s Ježíškem, jemuž tři králové s vlajkami přinášejí dary. Nad Pannou Marií poněkud v předu jest hvězda, na kterou ukazuje muž, za trůnem P. Marie stojící, jehož postava upomíná dosti živě na známý nejstarší obraz v katakombě Priscillině s prorokem Isaiášem a Pannou Marií z první polovice druhého století.

První sál, kde výstava byla otevřena, obsahuje předměty nám známé, zasláné z Čech, které tvoří střed sálu, a celá výstavka ladně zakončena jest Madonnou Kastnerovou; olejové obrazy našich umělců, P. Maria z pokladu Sv.-Vítského a ostatní reprodukce starších obrazů jsou s velikým zájmem pozorovány, ze sošek zvláště graciosní Marie Panna s rukama rozpjatýma. Podobně alba, zobrazení poutních míst, medaile a kovové práce, pečlivě provedené, mnohé zajímají.

Kolem tohoto středu v sále vyniká v rohu model chrámu P. Marie bolestné v Castelpetroso ve slohu gotickém, v podobě osmipaprskové hvězdy, dále jemně provedený obraz mosaikový od Campanila, vystavený továrnou Vatikánskou na mosaiky, představující Matku Boží s Ježíškem. Reprodukce malovaného okna, velikosti 2 m. × 50 cm. z kostela Nejsv. Trojice ve Vendôme, dle nápisu z XI. stol. zdá se býti o něco novější. Zajímavý jest vybledlý, původně zelený prapor turecký, dobytý v bitvě u Vídně r. 1683 a uchovaný ve Velletri s nápisem, hrubou nití vyšitým:

»A ty zvěstuj dobrou zprávu věřícím, Mohamede, neboť tebou jsme dobyli stkvělého vítězství.« Tenkrát se ovšem napsal tento neosvědčený k blahu Evropy. Nad praporem tímto jest ještě jiný zachovalejší prapor turecký z bitvy u Lepanta. K této vztahuje se obraz Gagliardův: Vidění sv. Pia V. o vítězství u Lepanta. Menší fotografické snímky ukazují stránky karmelitského missálu ze stol. XIV. s dvěma formuláři mše sv. o Neposkvrněném Početí. Vedle visící obraz olejový předvádí nám výjev při slavnostním posvěcení sochy P. Marie na piazza di Spagna dne 8. prosince r. 1857 Piem IX., stojícími na vyvýšené tribuně před palácem vyslanectví španělského. Je to kus zmizelého Říma a zašlé slávy.

Druhý sál jest téměř přeplněn fotografiemi, které věrně představují díla umělecká i místa a svatyně úctě P. Marie zvláště zasvěcené. Alba a skupiny Mariánských svatyní lze téměř jen dle diecézí naznačiti, ač snad každé album obsahuje mnoho pozoruhodného pro ctitele Rodičky Boží i milovníka umění. Zastoupeny jsou zde skoro všechny diecéze italské a tak obsahuje tato sň celou historii umění italského od prvních dob do dnů našich. Mimo to jsou zde alba svatyní francouzských, německých od firmy Böhm z Mnichova, fotografie zářnčně uzdravených, jak sám Zola konstatoval, nalezené věci v Kartagině, alba ze Chartreux, Leridy ve Španělsku, z Číny, z Hnězdna a Poznaně a 16 fresk přenesených sem od sv. Anežky před branou. Výstavka Servitů podává nám fotografie stkvostné svatyně Annunziaty ve Florenci a z Monte Senario. U oken jeden zvon ze století VIII. a dva z XIII., sbírky otisků pečeti Mariánských a medailek.

O velikém obraze byzantského slohu Madonny z Montevergine se tvrdí, že je malbou sv. Lukáše. U fotografií řádu menších bratří konventuálních zajímavý jest sál kapitulní v Pise, kde sv. Bonaventura r. 1263 zavedl zvonění k Anděl Páně. Archeologicky důležité jsou obrazy soch Mariánských od desátého do patnáctého století, nalézající se v biskupském museu ve Vich, provincie Tarragona ve Španělsku, a fotografie musea v Curychu. Bohatá jest sbírka rytin a fotografií ze Solnohradu, vystavena J. Em. kard. Katschthalerem. Štoly a mitry ze starší doby s vyšívaným obrazem Marie Panny a Ježíška legenda přivlastňuje sv. Silvestru, papeži. Je tu též pět praporů z bitvy u Lepanta, vystavené bosými karmelity od Panny Marie Vítězné.

Ve třetím sále, kde obyčejně bývají jen obrazy z cinquecenta, zvláště zmínky zasluhuje opus Caroli Crivelli Veneti 1482, aquarelly nástěnných maleb z kostela v Saulcet L'Allier ze stol. XIII., představující Narození Páně a Zvěstování P. Marie, reprodukce byzantského obrazu Panny Neposkvrněné z Vilny, v bohatém rámci, Madonna della Cintola, podávající stužku andělu, na predelle 6 scén ze života P. Marie, dílo Florentána Benozza Gozzola. Neméně zajímavým jest reprodukce P. Marie v Blachernách, malovaná Wüscher-Becchim, bohatá freska Madonny dell' Orto s dvěma cypřiši na zlaté půdě ze století XV., Nanebevzetí Panny Marie od Coly dell' Amatrice z r. 1515, moderní obrazy útěku do Egypta, sv. rodiny a Neposkvrněné Panny křesťanů čínských. Zvonek s nápisem: La purissima conception esto consagrada anno 1693, z modrého skla a drátu zhotovený růžence, jehož užíval Pius VII. ve Fontainebleau, kasule barev příliš živých zhotovena křesťany čínskými, sádrový model milostné P. Marie, stojící na piazza di Spagna. Zajímavý jsou dále fotografie k dílu nedávno publikovanému Antonínem Muñozem (Iconografia della Madonna, Firenze 1905, Alfani e Venturi, 5 L.), obsahující studii o obrazech Mariánských na

Východě i Západě. Dřevěný kříž ruský s jemnými řezbami a soška nedávno sv. Otcem Piem X. korunovaná. Madonny dell' Pilar.

Vedlejší sň obsahuje bohatou sbírku rytin řádu františkánského, jenž s velikou oddanností a láskou obhajoval a učil pravdě zjevené o Neposkvrněném Početí, takže tato výstava jest skutečnou chloubou a zaslouženou chválou zvláště tohoto řádu. Proto kladu sem i nápis jedné rytiny: Ut Conceptio Deiparae immaculata foret, Dignitas Matris postulat, Providentia Patris, sine praeiudicio Justitiae, ab aeterno ordinat, Sanguis Filii praeservat, Virtus Spiritus Sancti obumbrat, Sigillum totius Trinitatis consignat, Omnis Coelestis curia exaltat, Ordo Seraphicus cum suo Patriarcha celebrat, cum Seraphico Bonaventura illustrat, cum D. Bernardino praedicat, cum D. Scoto propugnat, Universus orbis proclamat: Sic enim *Decuit. Potuit. Ergo.*

Zde také zmíniti se lze, že i v Čechách první český spis, pokud mi známo, napsal františkán. Nalézá se v nepatrném rukopisu papírovém z počátku XVI. stol., napřed napsán jest milostivý list, totiž dovolení p. Henrichovi ze Švamberka pro almužnu na kostel sv. Petra zvoliti si zpovědníka. Titul zní: Traktát o početí přecistém a neposkvrněném důstojné Panny Marie, Matky Boží, sepsaný bratrem Janem Vodňanským z řádu sv. Františka a konventu v předměstí Horažďovickém sv. Andělů pro urozeného Pána Hendrycha ze Švamberka. (Signaturu univers. knihovny Pražské viz Jungmann, histor. lit. české III, 760.)

Ve výstavce této jsou přehledy členů řádu, zvláště třetího, ve způsobě rodokmenu; zajímavý jest přední list dfla: *Collationes doctrinae S. Thomae et Scoti*, kteří klečí proti sobě a křídly se dotýkají. *Hi sunt duae olivae et duo candelabra. Thomas totum conficit orbem, Novum Scotus detegit orbem.* Níže jest výrok Panny Marie ke Scotovi: *Scote, per te vivit gloria mea, a slova Kristova k sv. Tomáši: Bene scripsisti de me, Thoma.* Na jiné rytině jest: *concordia Fratrum non littera, sed Spiritu exercitium non dissidium, per contraria veritas. Scripta Thomae Christus, Scotique Maria probavit, ergo de Christo scripsit uterque bene.* Rytin podobných jest tu veliký počet a nelze se o všech podrobněji zmíniti, ač mnohé na pohled nepatrné mají dosti zajímavosti i ceny umělecké.

Ve vedlejších dvou menších sňích jsou vystaveny reprodukce obrazů Madonn korunovaných kapitulou Vatikánskou. Nad vchodem nalézá se moderní obraz malíře Capparoni, představující Marii Pannu, před níž klečí sv. Otec Pius X., tři kardinálové a biskup.

Ve čtvrtém sále jest mnoho obrazů musea křesťanského; z nich pro výstavu důležitý jsou: Zvěstování P. Marie od Antoniazza římského (také připisováno malíři Francia), na obraze je zajímavá krajina a architektura. Madonna na trůně se sv. Jeronýmem a Janem Křtitelem od Palmezzana z Forli. Milý a proctěný jest obraz Deschwandenův představující svatou rodinu: P. Maria drží Ježíška, jenž vztahuje ruce na malého Jana Křtitele. Jest tu také sbírka knih obsahujících *Magnificat* v různých řečech, zajímavý je také prepis těsnopisný v soustavě, které užito bylo při koncilu Vatikánském. Zde jsou také fotografie od Mons. Wilperta, představující obrazy Marie Panny v katakombách, počínaje od obrazu nejstaršího v katakombě Priscilině, uctívaného nyní jako obrazu Královny proroků, snímek fotografický fresky Madonny v nové objevené basilice S. Maria Antiqua na foru Římském, Madonny s Ježíškem z katakomby Commodilliny ze stol. VI. a pak věrná fotografie starého obrazu P. Marie Sněžné. Viděti jest tvář

a ramena Matky Boží i Ježíška, dole se klaní v rozích dva andělé, uprostřed je vasa s květinami a nápis: Pius V. Pontifex Maximus. Také od sv. Klementa je zde nástěnná malba ze VII. století Madonny s bohatou perlovou okrasou kolem hlavy.

Pátý sál, ač méně děl obsahuje, jest jedním z nejdůležitějších pro cenná umělecká díla ze XVI. a XVII. století; také Ferraresi ze XIV. stol. jest tu zastoupen obrazem: Zvěstování P. Marie a velice jemně provedené antependium, na dřevě malované, ze XIV. stol. od neznámého autora. Neméně zajímavý jest obraz z doby Giottovy se scénami ze života Madonny, od Zvěstování do smrti Královny nebeské, Maria Santissima od Sassoferrata ve věnci z květin a 2 metry vysoká reprodukce v mramoru sloupu P. Marie na piazza di Spagna.

V šestém sále rohovém jest obraz Zjevení P. Marie sv. Alfonsu, když psal řeholi v jeskyli di Scala u Salerna; na papíře malovaná Matka Boží s Ježíškem od Raffaella; klekátka z keramiky z diecése Vicenza s reprodukcí Tiepolovy Madonny; Seitzův karton jesliček, na památku 50letého kněžství Lvu XIII. věnovaný. Bohatě proveden jest obraz P. Marie s Ježíškem od Frenquella, vystavený J. Em. kard. Satollim; zajímavý přehled spolku ustavičného růžence v Itálii dle hodin due a dnů měsíce, celkem počet členů 39 327 a neúplný obraz pastelový od Filippina Lippi.

Seďmý sál přeplněn jest téměř bohatou sbírkou tkaných koberec s reprodukcemi Madonn Botticellovy, Pinturicchiovy a Crivellovy. Umělecká dílna »Signa« vystavila zde celou řadu reprodukcí v terrakotě vypuklých obrazů, soch, více než 50. Zastoupen tu jest Donatello, Della Robbia, Michelangelo a j. Archaeologicky zajímavá jest »Vierge ouvrante Trinitaire« ze XIV. století. Panna Maria drží Ježíška na ruce, otevře-li se socha, viděti lze Boha Otce, Pána Ježíše na kříži; mnoho jiných věcí nelze pro stručnost ani uváděti.

V osmém sále jsou vystaveny obrazy moderní: Soldaticsova Sv. Rodina při práci, často reprodukováná, s Ježíškem, držícím dvě dřeva křížem. Erolův »Ecce agnus Dei«, představující anděla, sestupujícího s hůry a držícího Ježíška, jemuž se klaní Maria Panna a sv. Josef; Commansův obraz Matky Boží s Ježíškem, žehnajícím sňatek sv. Františka s chudobou, kterou provázejí láska, poslušnost a čistota. Sv. Rodina od Catani-Chiti působí mocným dojmem obětavé lásky Ježíška, nesoucího jho za bolestného podivu P. Marie a sv. Josefa.

Jest zde také mitra a koláček, kterých užil Pius IX. při slavnosti prohlášení dogmatu o Neposkvrněném Početí dne 8. prosince 1854.

Předposlední sál, největší ze všech, jest vyplněn nejstkvěleji. Uprostřed vidíme na pergamenu tištěnou, mnohými okrasami a obrázky ozdobenou bullu »Ineffabilis« s authentikon, podepsanou takto rukou sv. pam. Lva XIII.: »† Ego Leo, catholicae Ecclesiae Episcopus, ita firma fide tenendo subscripsi.«

Mimo to přenesena sem byla vitrina z Vatikánu, obsahující překlady této bully ve všech řečích celého světa, originál bully »Ineffabilis«, podepsaný J. Sv. bl. pam. Piem IX. a text, kterého užil tento papež při slavnostním prohlášení dogmatu ve Vatikáně; jest tu také pluvíál s obrazem Panny Marie, kterým toho dne oděn byl Pius IX. a jenž se chová v pokladu sv. Jana v Lateráně. Tak onen věčně památný den zastoupen jest všemi památkami co nejdůstojněji.

Na stěně u vchodu jest veliký obraz Aldův, Judita, ukazující hlavu Holofernovu, mocně působící, připomínaje tak předobrazení Panny Nepo-

skvrněné ve Starém Zákoně. Sv. Otec Pius X. vystavil zde milostnou dřevěnou sošku Immaculaty od Pedra Barbary.

Protějšek Aldovy Judity tvoří karton Cisternův »Seslání Ducha svatého«, malba, určená pro basiliku v Lourdech. Památný jest a umělecky cenný pluvíál z doby Bonifáce VIII. se scénami evangelickými, ač barva vybledla a někde i látka poškozena jest; pluvíál tento jest umělečtější, než onen v Anagni.

Generál řádu reformovaných cisterciáků vystavil zde kopii Madonny Vatopedské z Athosu. Processionální kříž z r. 1451, majetek kapitoly Lateránské, jest uměle pracován, podává scény o umučení a smrti Kristově; ještě památnější jest stejnoramenný »kříž Konstantina Velikého« (ze století VIII.) s výjevů o témže utrpení Kristově. Bílí Otcové vystavují monstranci z XV. století, zajímavě provedenou; hoření část totiž drží socha Panny Marie, stojící na půlměsíci. Také menší tepané práce: pacifikály, konvičky, pak kalichy ozdobeny jsou obrazy P. Marie. Zajímavý jest kalich čínského práce, smaltový a jiný s medailkami malachitovými, komenda řádu Karla III. Španělského s obrazem P. Marie.

Výstavu zakončuje sbírka fotografií obrazů a soch Marianských v diecési Novarské, popsána podrobněji ve spisku »L'Iconografia di Maria Vergine nell' arte Novarese«, Novara, fratelli Miglio, 1904.

Opouštějíc tuto výstavu a sestupujíc po tichých schodech, odnášíme s sebou srdečné přesvědčení, že viděli jsme naplněna slova prorocká: »Blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové.« Zdá se, jakoby všechny věky a všechna pokolení závodila v úctě mocné Královny nebeské a doklady toho sneseny v míře tak četné v této výstavě; všechna odvětví umění, prodehnutá úctou k Marii Panně, vytvořila díla, jimž se dnes divíme, neboť v Panně Neposkvrněné a Matce Boží našla pravý ideál krásy a dobra, jež vystihnouti alespoň z části jest účelem křesťanského umělce a podati dlátem a neb štětcem současníkům a potomkům, ideál, k němuž co nejvíce podobnou se má státi každá duše křesťanská ctností a milostí Boží.

O. HORNÍK:

O KULTU PANNY MARIE V ČESKÉ HUDBĚ.

V hojnější snad ještě míře, nežli u umění výtvarných, nalezl kult Marianský ohlasu v umění hudebním, a to i v chrámové písni lidové, i ve skladbě umělé. Probíráme-li se v českých hudebních památkách všech věků, nalezneme všude hojných toho dokladů. Není kancionálu, který by neobsahoval celé řady písní Marianských, není téměř církevního skladatele, který by alespoň v některé skladbě své neopěvoval Pannu Marii.

Marianské skladby dle jich věcného obsahu lze rozvrhnouti na 3 různé skupiny:

1. Skladby opěvující něžnou, láskyplnou a láskyhodnou panenskou bytost Panny Marie. Skladby této skupiny oplývají líbezností, sladkostí a lahodou a lze k nim čísti z písní lidových ony, které spadají do doby adventní, vánoční a májové, ze skladeb umělých pak hlavně Loretánské litanie, »Ave Maria«, »Salve regina« a pod.

2. Skladby, líčící žalem přemoženou, trpící Pannu Marii bolestnou. I v lidových písních, i v umělých skladbách této skupiny zračí se hluboký

bol a smutek, a mnohé skladby tohoto právě druhu jsou zvláště umělecky cenné. Spadají sem lidové písně postní; z umělých skladeb je to zejména tklivá sequence Jacoba de Todi »Stabat mater dolorosa«, která stala se podkladem mnohé vynikající objemné skládky.

3. Skladby zabývající se šťastnou matkou Pannou Marií, jásající nad slavným z mrtvých vstáním Kristovým. Skladby ty vyznívají tonem jásovým, slavnostním, vítězným. Náleží sem z lidových písní ony o vzkříšení a o velikonocích; hudba umělá zabývá se na poli tomto hlavně textem »Regina coeli, laetare!« — »Vesel se, nebes královno!« —

Povšimněmež si napřed chrámové písně lidové. Na prvním místě dlužno tu zmíniti se o proslulých našich *písních rorátních*. Písně tyto jsou pravým hudebním pokladem českým v oboru zpěvu lidového, jakým málokterý jiný národ honositi se může. Podkladem jejich jest dílem chorál Gregorianský, dílem i píseň národní. Celá řada písní těchto na text Marianský svědčí o tom, jak značně oblíben těšil se kult Panny Marie v Čechách. V poslední době zavedeny byly tyto zpěvy rorátní v mnohých chrámech českých a lid náš — jakmile je poněkud seznal — přilnul k nim z celé duše a rád je zpívá. Bylo by si přáti, aby krásné tyto zpěvy co nejdříve opět zdomácněly ve všech svatyních naší vlasti!

Další zmínky zasluhují též tak zvané »*Plankty Panny Marie*«, lyrické to zpěvy, dílem monologické, dílem dialogické. Plankty Panny Marie zachovaly se tři a jsou v pravdě uchvacující. V pohnutých válečných dobách husitských a následujících kult Marianský umkl a shledáváme se s ním v hojnější míře teprve v dobách pozdějších. Celé stati písní Marianských nalézáme v kancionálech jesuity *Matěje Václava Steyera* (»Kancionál český, do 850 písní na všechny přes celý rok slavnosti, neděle a zasvěcené svátky« r. 1683), *Jana Josefa Božana*, faráře v Chroustovicích (»Slavíček rajský, na stromě života slávu tvorcei svému prozpěvující« r. 1719) a přemnohých jiných. V století XVIII. povstalo rovněž velké množství lidových písní Marianských, které jsou však celkem značně menší umělecké hodnoty.

Jak hojných pěstitelů nalezl kult Marianský na poli hudby umělé, zjevně jest z celé řady jmen skladatelů, jichž komposice na texty Marianské se zachovaly.

Ze skladatelů, jichž rodný rok spadá do století XVII., zasluhují především zmínky:

Adam Michna z Otradovic, varhaník a skladatel v Jindř. Hradci, který roku 1647 v Praze vydal zpěvník »Česká Marianská Muzika radostná i žalostná« (zvaný též »Loutnou Marianskou«) a r. 1650 píseň k oslavě Marianského obrazu, jenž toho roku z Vídně do St. Boleslavě dopraven.

Václav Karel Holan-Rovenský, kapelník při chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, který sestavil a r. 1693 u Jiřího Labauna v Praze vydal velecenný zpěvník »Kaple královská«. Z písní Marianských, ve zpěvníku tomto obsažených, komponoval Holan sám píseň »Boží rodičko« (trojzpěv pro 2 sóprány a bas), četné pak jiné velmi dovedně pro čtyři smíšené hlasy harmonisoval a některé i průvodem různých hudebních nástrojů opatřil.

Vencelius Mikuláš František, kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze, vydal r. 1699 »Salve regina« pro 4 hlasy s průvodem 2 houslí a 3 pozounů.

Zelenka Jan Dismas, dvorní skladatel v Drážďanech, slavný a dle tehdejšího úsudku nejlepší skladatel vedle Bacha a Haendla (nar. r. 1679 v Louňovicích), složil litanie k Panně Marii.

F. Černohorský Bohuslav Matěj (nar. r. 1684 v Nymburce), proslulý kontrapunktik a varhaník kostela minoritského u sv. Jakuba v Praze (zanechal též »Litanie Loretánské«, vynikající to umělou a smělou skladbu polyfonickou).

Zach Jan (nar. r. 1699 v Čelakovicích), kapelník arcibiskupa Mo- hučského, výborný varhaník a kontrapunktik (složil několikere »Salve regina« atd.).

Podobně i skladatelé *Jos. Brenntner, Jan Ant. Reichenauer* (z Prahy) a mnozí jiní zůstavili hojně skladeb na texty o P. Marii.

Ze skladatelů Marianských, narozených průběhem století XVIII., buďtež v pořadu chronologickém z nekonečné řady jmenování alespoň tito nejdůležitější:

Tůma František Ignác Antonín (nar. r. 1704 v Kostelci n. O.), ko- morní skladatel císařovny Alžběty ve Vídni, jeden z nejhledanějších skla- datelů své doby (zvláštní zmínky zasluhuje jeho kontrapunkticky dokonalé a vážným duchem se nesoucí »Stabat mater«; zanechal též několikere Lore- tánské litanie atd.).

Habermann František Václav (nar. r. 1706 v Kynžvartě), kapelník ve Florencii a později v Praze (složil mnoho Lor. litaní).

Seling Josef Antonín (nar. r. 1710 v Toužimi), kapelník dómu Sv.- Vítského v Praze (litanie Loretánské atd.).

Seger Josef Ferdinand Norbert (nar. r. 1716 v Řepíně), varhaník v Týně a u křížovníků v Praze, věhlasný kontrapunktik (zejm. polyfo- nicky výtečné »Alma Redempt.«).

Brixl Viktorin (nar. r. 1717 v Plzni), kantor v Poděbradech (za- nechal vedle mnohých menších skladeb Marianských zejména duchovní operu »Běda mně, Matce bolestné!«).

Laube Antonín (nar. r. 1718 v Mostě), kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze (několik litaní, »Regina coeli« a j.).

Posselt František (nar. r. 1720), tajemník hraběte Christiana Clam- Gallase v Praze (motetta na všechny svátky Marianské).

P. Oelschlegel Jan Lohelius (nar. r. 1724 v Lahoštlí), člen řádu prae- monstrátů a ředitel kůru na Strahově v Praze (mnoho různých Marian- ských vložek).

P. Černý Sanktus (nař. r. 1724), člen řádu a řed. kůru u milosrdných bratrů v Praze (»Regina coeli« a j.).

Linek Jiří (nar. r. 1725), kantor a plodný skladatel v Bakově (ně- kolikeré »Salve regina« atd.).

Gassmann Florian Leopold (nar. r. 1729 v Mostě), dvorní kapelník ve Vídni (složil »Stabat mater«).

Loos Jan Karel (nar. r. 1730), varhaník v Tuhoměřicích, jehož mnohé skladby přeneseny byly od jezuitů až do Španěl a tam provozovány (ně- kolikeré »Salve regina«, Mar. motetta).

Sojka Matěj (nar. r. 1730), varhaník a plodný skladatel hraběte Mil- lesima ve Vilémově (četné skladby k Panně Marii).

P. Brossmann-Damasus Antonín Jan (nar. r. 1731 ve Fulneku), člen řádu piaritského a rektor kláštera v Příboře (vločky na všechny Marianské svátky, »Ave regina« a j.).

Brixl František Vojtěch Emanuel (nar. r. 1732 v Praze), kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze, jeden z nejznamenitějších a nejplodnějších cír- kevních skladatelů v Čechách (zanechal veliké množství skladeb k Panně Marii nejrůznějšího obsahu).

P. Šenkýř Augustin (nar. r. 1736 v Dobrušce), člen řádu a ředitel kůru benediktinů Emauzských v Praze (»Regina coeli«, různé Mariánské vločky atd.).

Koželuh Jan Ev. Antonín (nar. r. 1738 ve Velvarech), kapelník dómu Sv.-Vítského, jeden z nejpřednějších hudebních skladatelů své doby (četná motetta na svátky P. Marie atd.).

Vaňhal Jan Křt. (nar. r. 1739 v Nechanicích), plodný skladatel a oblíbený učitel hudby ve Vídni (složil »Stabat mater«, četné arie k Panně Marii a j.).

Pichl Václav (nar. r. 1741 v Bechyni), kapelník arciknížete Ferdinanda v Miláně a velmi plodný skladatel (»Regina coeli«, »Salve regina« a j.).

Praupner Václav Josef (nar. r. 1745 v Litoměřicích), ředitel kůru u křižovníků v Praze (dvoje Loret. litanie).

P. Haberhauer Maurus (nar. r. 1746 ve Svitavě), člen řádu a ředitel kůru benediktinů v Rajhradě na Moravě (nešpory k Panně Marii a j. v.).

Pařízek Alex Vincenc (nar. r. 1748 v Praze, ředitel normální školy v Praze (»Salve regina«, Loretánské litanie atd.).

Praupner Jan Josef (nar. r. 1750 v Litoměřicích), ředitel kůru u křižovníků v Praze (několikeré »Salve regina«).

Roessler (Rosetti) František Antonín (nar. roku 1750 v Litoměřicích), dvorní kapelník ve Zvěříně (řada skladeb Mariánských).

Štross Karel (nar. r. 1750), kantor v Německém Brodě (některé arie k Panně Marii).

P. Vogel Kajetán (nar. r. 1750 v Konojedech), člen řádu a ředitel kůru servitův u svatého Michala v Praze a velmi plodný církevní skladatel (složil řadu Loretánských litaní, »Salve regina« a arie k P. Marii.)

Koželuh Leopold Antonín Tomáš (nar. r. 1752 ve Velvarech), komorní skladatel ve Vídni (»Ave Maria« a j.).

P. Mensi František (nar. r. 1753 v Bystré), farář v Pcheřích (»Salve regina«, arie k P. Marii atd.).

Mašek Václav Vincenc (nar. r. 1755 na Zvíkovci), ředitel kůru u svatého Mikuláše v Praze a oblíbený skladatel (mnoho motett k Panně Marii, »Ave Maria, »Salve regina« a j.).

Tuček František Vincenc (nar. r. 1755), kapelník divadelní ve Vratislavi, Vídni a Pešti (arie k Panně Marii).

Kopřiva (Urtica) Karel (nar. r. 1756 v Citolibeč u Loun), dovedný skladatel a varhaník v Citolibeč (»Salve regina« a j.).

Žirovec Vojtěch (nar. r. 1763 v Budějovicích), kapelník dvorního divadla ve Vídni a svého času velmi oblíbený skladatel (několik arií k Panně Marii).

Ryba Jan Jakub (nar. r. 1765 v Přešticích), kantor v Rožmitále, jeden z nejplodnějších a nejpoblárnějších hudebních skladatelů v Čechách (3 »Stabat mater«, 7 »Salve regina«, 2 »Alma Redemptoris«, 6 »Regina coeli« atd.).

Škroup Dominik (nar. r. 1765), kantor ve Voticích (Loretánské litanie).

Ríkl Václav (nar. r. 1766), ředitel kůru a hudební skladatel v Chrudimi (»Ave Maria« a j. v.).

Vitásek Jan Nep. Augustin (nar. r. 1771 v Hoříně), kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze a vážený skladatel (známé »Zdravas Maria«, mnohé vločky k P. Marii a j.).

Vojtíšek Ant. Fab. (nar. r. 1771 v Ratajích), výborný zpěvák a úředník universitní knihovny v Praze (»Zdravas Maria« a j.).

Tomášek Václav Jan (nar. r. 1774 ve Skutči), jeden z nejváženějších hudebních skladatelů své doby v Praze (některé písně k P. Marii).

Taške Krišpin Josef (nar. r. 1776), vzorný učitel a ředitel kůru v Bělé, plodný a populární hudební skladatel (několikeré »Salve regina«, Loret. litanie, »Ave Maria« a m. j.).

Barták Vavřinec Tomáš (nar. r. 1778), kantor a ředitel kůru v Písku (»Salve regina« atd.).

Drechsler Josef (nar. r. 1782 ve Vlachově Březí), kapelník dómu Sv.-Štěpánského ve Vídni (»O Maria!« a j.).

P. Strniště Gerlak Jan Nep. (nar. r. 1789 v Rosochu na Moravě), člen řádu praemonstrátského a ředitel kůru na Strahově v Praze (»Ave Maria«, motetta).

Pitsch Karel František S. (nar. r. 1786 v Bartošicích), ředitel školy varhanické v Praze (»Ave regina«, »Regina coeli«).

Doubravský František (nar. r. 1790), kantor a ředitel kůru v Lomnici n. P., plodný a populární hudební skladatel (české »Zdravas královno«, litanie, »Salve regina« a j.).

Voříšek Jan Hugo (nar. r. 1791 ve Vamberce), dvorní varhaník ve Vídni a důmyslný skladatel (»Salve regina«).

Ze skladatelů XIX. století, kteří texty Mariánské zhudebnili, jmenování budtež:

Horák Václav Em. (nar. r. 1800 v Lobči), ředitel kůru Týnského v Praze a věhlasný hudební skladatel církevní (»Ave Maria«, »O Domina!«, hymny k P. Marii, 2 »Salve regina«, »O Maria!«).

Felen Alois (nar. r. 1801 ve Světlé), archivář při ministerstvu ve Vídni (složil známý hymnus »Ó Maria, máti drahá!«).

P. Vorel Josef (nar. r. 1801 v Opočně), farář ve Zdicích a populární skladatel (»Regina coeli« a několik aríí obsahu Mariánského).

Škroup František (nar. r. 1801 v Osicích), divadelní kapelník v Praze a Amsterdamě (arie k P. Marii s českým textem).

Blätterbauer Severin (nar. r. 1801), ředitel kůru a výtečný hudebník v Domažlicích (Loretánské litanie).

Měchura Leopold (nar. r. 1803 v Praze), majitel velkostatku Otína a hudební skladatel (»Zdravas Maria«).

Rosůlek Antonín (nar. r. 1803), kantor a velmi plodný skladatel v Bohdanči (»Regina coeli«, Loretánské litanie, arie k P. Marii, »Salve regina« a m. j.).

Mašek Albín (nar. r. 1804 v Praze), ředitel kůru u sv. Mikuláše v Praze a vynikající skladatel církevní (»Salve regina«, »Ave Maria« atd.).

Veit Václav Findřich (nar. r. 1806 v Řepnicích), přednosta krajského soudu a skladatel zvučného jména (»Ave maris stella«).

Führer Robert (nar. r. 1807 v Praze), kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze, jeden z nejplodnějších a nejgeniálnějších skladatelů své doby v Čechách (Mariánské nešpory, Loretánské litanie, několik »Salve regina«, »Ave Maria«, »Regina coeli«, mnoho motett Mariánských a j. v.).

P. Martinovský Jan Pavel (nar. r. 1808 na Mělníce), člen řádu praemonstrátského a ředitel škol v Rakovnicích (»Zdravas Maria«).

Škroup Jan Nep. (nar. r. 1811 v Osicích), kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze (několik »Ave Maria«, Loret. litanie, »Regina coeli« a j. v.).

Horálek František (nar. r. 1815), ředitel kůru a důmyslný skladatel v Chrudimi (»Salve regina«, »Ave Maria« atd.)

Drahorád Josef (nar. r. 1816 v Bohuslavicích), hudební skladatel v Praze (»Zdravas královno« a j.).

Kolešovský Zikmund (nar. r. 1817), ředitel kůru v Praze (2 »Salve regina« a j.).

P. Křížkovský Pavel (nar. r. 1820 v Holasovicích), člen řádu augustinianského a ředitel kůru na St. Brně, zasloužilý a pozoruhodný národní skladatel (Litanie Loretánské).

Krejčí Josef (nar. r. 1822 v Milostíně), ředitel varhanické školy a konservatoře v Praze (»Benedicta et venerabilis«).

Zvonař F. Leop. (nar. r. 1824 v Kublově), hudební skladatel a vynikající hudební theoretik v Praze (několik Mariánských vložek, »Salve regina« a j.).

Knahl Jan Křt. (nar. r. 1825 v Hronově), choralista u sv. Víta v Praze (Loretánské litanie, »Ave maris stella«).

Hnilička Alois (nar. r. 1826 v Ústí n. Orł.), bývalý ředitel kůru v Chrudimi (Litanie Loretánské a j.).

Skuherský František Zdeněk (nar. r. 1830 v Opočně), ředitel varhanické školy v Praze, vynikající církevní skladatel a theoretik (Mariánské vložky na celý církevní rok).

Foerster Josef (nar. r. 1833 v Osojnicích), kapelník dómu Sv.-Vítského v Praze (»Regina coeli«, »Ave Maria«, »Diffusa est«).

Blodek Vilém (nar. r. 1834 v Praze), professor hudební konservatoře (osmihlasé »Ave Maria«).

Vinař Čeněk (nar. r. 1835 v Divišově), ředitel kůru u sv. Ducha v Praze (»Ave Maria«).

Cainer Josef (nar. r. 1837), ředitel kůru u sv. Jindřicha v Praze (mnoho Mariánských motett).

Foerster Antonín (nar. r. 1837 v Osojnicích), ředitel varhanické školy a kapelník dómu v Lublani (Mariánské vložky pro celý církevní rok).

Strébl Alois (nar. r. 1837 v Úněticích), ředitel kůru v Kutné Hoře (mnoho různých Mariánských vložek sólových i sborových).

Bendl Karel (nar. r. 1838 v Praze), jeden z nejpřednějších skladatelů českých, professor hudební konservatoře (2 »Ave Maria«).

Havlasa Quido (nar. r. 1839), ředitel kůru v Heřmanově Městci (»Ave Maria« a j. v.).

Dr. Dvořák Antonín (nar. r. 1841 v Nelahozevsi), ředitel hudební konservatoře v Praze, nesmrtelný hudební mistr světového jména, který kultu Mariánskému věnoval jedno ze svých nejslavnějších děl, nádherné a nedostizné »Stabat mater«; napsal též »Ave Maria«, »Ave maris stella« a »O sanctissima!«.

Nešvera Josef (nar. r. 1842 v Praskolesích), kapelník dómu v Olomouci (několik »Ave Maria« a j.).

Malát Jan (nar. r. 1843 ve St. Bydžově), ředitel škol na Smíchově (»Zdravas Maria«, »Ave Maria«, »Salve regina« a j.).

Hruška František (nar. r. 1847), ředitel kůru v Mladé Boleslavi (»Zdravas královno« a j.).

Paukner Josef (nar. r. 1849 v Sedlci), hudební skladatel na Král. Vinohradech (dvě »Ave Maria« a j. v.).

Musil František (nar. r. 1852), varhaník dómu v Brně (složil znamenité »Stabat mater«, »Ave Maria« a j.)

Zelinka Jan Ev (nar. r. 1856), ředitel kůru u Panny Marie Sněžné v Praze (Marianské vložky).

Sychra Josef Cyrill (nar. roku 1859 v Ústí nad Orli.), ředitel kůru v Mladé Boleslavi (mnohé Marianské vložky)

Stecker Karel (nar. r. 1861 v Kosmonosích), professor hudební konservatoře v Praze (2 »Ave Maria« a různá Marianská motetta).

Horník Ondřej (nar. r. 1864 v Kamenici u Jílového), professor hudební konservatoře a ředitel chrámové hudby v Karlíně (2 »Ave Maria«, »Zdrávas Maria«, »Regina coeli«, »O sanctissima« a Marianské vložky pro celý církevní rok).

Tregler Eduard (nar. r. 1868 v Lounech), učitel hudby v Praze a bývalý dvorní varhaník v Drážďanech (»Ave Maria«).

Picka František (nar. r. 1873 v Tochovicích), kapelník Národního divadla a ředitel kůru v Praze (»Ave Maria« a j.), a přemnozí jiní.

Mnohé jméno skladatelů Marianských musilo vzhledem k stručnosti této skizzy vynecháno býti. Však i z uvedených tuto jmen patrně zjistíme, že kult Marianský těšil se v umění hudebním od nejstarších dob až do dnů přítomných stále značné oblibě, a že skorem všichni církevní skladatelé naši vždy se zalíbením obraceli se k textům, opěvujícím Pannu Marii.

JOSEF ŠAUER Z AUGENBURGU:

PANNA MARIA A KONVERTITĚ.

Sledující životopisy konvertitů, nezdídky přicházíme na stopy působení blahoslavené Matěře Spasitelovy.

Bern. Mart. Giese, bývalý protestantský duchovní, vypravuje: »Přišel jsem na svět v den Narození Panny Marie, 8. září 1816, v Lutherově městě Wittenberce. Moje matka často mi říkávala, že mám vznešené narozeniny, ježto jsem se narodil téhož dne jako Matka Páně. O krásné figurální zpívané mši svaté v Drážďanech, kde často bývala, vypravovala druhdy řkouc: »že jí bylo, jakoby měla pokleknouti.«*)

Jindř. z Wunsterů, pruský major, píše svému příteli: »Během půldruhého roku od doby mého vystoupení z činné služby vojenské zkoumal jsem pilně a svědomitě, studoval spisy konvertitů, obcoval bez předsudku s duchovními katolickými a protestantskými a — Bůh mi pomohl. Ukázal mi správnou cestu k cíli a otevřel mi dobrotivě bránu církve své. — Také těším se radostným přesvědčením, že milostiplná pozeňovaná Panna Maria mocnou přímluvou svou mi přispěla a ráčila se ke mně skloniti, přijavši mě v službu svou. Neboť když minulého roku v měsíci srpnu pěšky cestoval jsem Švýcarskem, stalo se, že v městě St. Gallen, kde po nějaký čas jsem se zdržoval, byl jsem nemálo na vahách, jsa zmítán nejspornějšími myšlenkami a city. I rozhodl jsem se učiniti, co mi náhle připadlo na mysl, totiž před milostným obrazem Matky Páně v biskupském chrámě v St. Gallen na kolena padnouti, ji o radu a pomoc žádati a ji prositi, by mně ukázala pravou cestu a vyléčila rozpor v duši mé. Zajisté stalo se asi zřídka, aby protestant k bl. Panně tak vroucně se modlil.« Brzy na to zemřela jeho matka; a nyní, kdy celý zoufalý s pláčem a nářkem

*) Dr. David August Rosenthal — *Convertitenbilder aus dem neunzehnten Jahrhundert*. Schaffhausen. Hurter. 1872. 1. Band III., 104.

pochovával to nejdražší, co měl na zemi, pojednou vzešlo mu světlo. Jasně a zřetelně poznával nyní, na jaký suchopar protestantská církev vodí ovečky své, neboť bez víry v očistec musí ihned přestatí všeliké spojení s drahými zvěčnými. Nyní byl rozhodnut — 29. dubna 1860 učinil katolické vyznání víry ve farním chrámě Sigmarinském. *)

Reinhold Baumstark, krajský soudní rada v Kostnici, pocházejí ze smíšeného manželství, žil v městě převahou katolickém, kde církevní slavnosti konány co nejslavnostněji; tudíž měl již záhy jakousi zálibu v náboženství svého otce, která teprve vyučováním konfirmačním byla potlačena, ba dokonce učinila místo jakémusi odporu. Přece však skrytá jakási touha po katolické církvi ho neopustila, a když od zjeveného křesťanství působením protestantského učitele náboženství vždy víc a více se vzdaloval, skládal básně na »Marii, Matku Ježíšovu« a velebil ji jakožto »svatou a čistou«, obracel se k ní o útěchu v bolesti a hříchu, nazýval ji »obrazem věčné lásky«, opěval její Nanebevzetí, označoval ji jakožto »cudný obraz sladké lásky a něžné ženskosti«, a to vše přes to, že jeho učitel Kristovo vtělení a narození z Marie Panny jemu označil jako »líbeznou pověst«. **)

Dr. Eduard Preusz, soukromý docent theologie v Berlíně, později professor na lutherském semináři kazatelském v St. Louise v Missouri, praví o sobě: »Roku 1865 napsal jsem utrhačnou knihu proti Neposkvrněnému Početí bl. Panny Marie a proti slavnosti 8. prosince. Od té doby měl jsem málo klidných chvil. Nehoda stíhala nehodu. Dne 8. prosince 1868 sřítíl se v Německu můj dům nade mnou, a dne 8. prosince 1871 (chtěl jsem se tomuto dni vyhnouti, ale vozka nevypravil se dříve) sebral jsem poslední své věci a opustil svůj a své ženy domov. Byla to náhoda?«

Později odvolav vše, co proti katolické církvi byl psal a hlásal, sta se katolíkem. ***)

Dr. Hugo Lämmer, mladý vynikající učenec, četl náhodou článek Albana Stolze »Nekonečné pozdravení«, †) v němž se praví: »Hleď, snad cítíš jakés jemné hnutí vzhledem k úctě Mariánské, jež ti je vrozena po praotcích tvých, kteří před 400 lety věrně a vroucně Matku Boží každodenně vzývali. A odvážíš-li se dále o tom přemýšlet, bude se ti zdátí, jakobys slyšel starou píseň, která ti v mládí předzpěvována. Vzmuž se; jako Simson přetrhal pouta Filištinských, přetrhej pouta předsudků, do nichž tebe již v mládí zapletli. Křesťanský rozum, hledá-li pravdu svobodně a rozumně, přisvědčuje úctě Mariánské. Dodej si tedy mysli a počni dneškem každodenně modliti se pozdravení andělské. Čiň tak po jeden měsíc. Seznáš, po měsíci bude ti tak milým, že budeš je i dále se modliti a nikdy více od toho neustaneš až do dne a hodiny úmrtí svého.« Odtud vyznívala mu rada: hledá-li protestant do opravdy božskou pravdu a nemoha přece popřítí možnost omylu, nechať zkusí denně jedním »Zdrávasem« bl. Rodičku Boží o přímluvu vzývati. Proč »Blahoslavenou« nepozdraviti slovy, jimiž ani ústa andělova nebyla zneuctěna; proč k ní nemluvití způsobem, který tak mnohým svatým a osvěceným otcům církevním nezdál se býti pošelým?

Lämmer se rozhodl rady uposlechnouti; a sv. Máti, která ještě nikoho neopustila, kdo ji o pomoc vzýval, také jemu pomohla. Praví: »Nyní roz-

*) Rosenthal. 1. Band III., 308 a d.

**) Rosenthal. 1. Band III., 463.

***) Rosenthal. 1. Band III., 507, 510.

†) Alb. Stolz — Kalender für Zeit und Ewigkeit. 1858.

uměl jsem »Memorare« a »Sub tuum praesidium« sv. Bernarda; počal jsem líbezně »Ave Maria« říkati, panenskou Rodičku Boží, plnou milosti, pozdravením andělským blahoslaviti, její mocnou přímluvu o své úplné osvícení a o návrat do »unum ovile« vzývati. Osten vědecké domyšlivosti byl zlomen, na kolenou před Ukřižovaným v osamělém příbytku svém modlitbou a slzami dobojoval jsem vnitřní ten boj.« *)

Aug. Arndt, bývalý protestantský duchovní, vypravuje: »Studium spisů Lutherových bylo mi zvláštním vnějším podnětem, že jsem počal studovati dějiny reformace dle původních pramenů ze 16. století. Tehdy v celém Berlíně jednáno o podávání petic ve prospěch kazatele dr. Sydowa, Braniborskou kr. konsistoří sesazeného. Týž popíral zmrtvýchvstání Páně a z trestu odsouzen k ztrátě svého úřadu. Shromáždění svolávána okresními představenými a jinými osobnostmi neoprávněnými. V jednom takovém shromáždění, prohlásil rabín dr. Stein, »opíraje se o jedno místo talmudu, že podává dr. Sydowu, jenž s ním Svatou Trojicí popírá a božství Kristovo v pochybnost uvádí, bratrskou ruku jako spolužidovi.« — Pohanství nebo židovství, měl by to býti konečný cíl protestantismu? Záleželo tedy na tom, aby k pramenům reformace hlouběji bylo přihlédnuto. Vypůjčoval jsem se z kr. knihovny spis za spisem, vždy nové světlo šířilo se nad přáčinami rozluky. V jak zcela jiném světle jevila se nyní církev katolická, nežli v jakém jsem posud na ni byl hleděl! Již více nebyla zrádkyní Kristovou, její zařízení budila opravdovou úctu, a já cítil jsem posvátnou závist nad podivuhodnou jednotou, jež vládla ve všech naukách jejích a v člancích víry: jako ve skvostném chrámě spočíval kámen na kameni, až klenba vysoko nahoře svorníkem uzavřena.

»Domnívá-li se čtenář,« praví Arndt, »že jsem nyní v duchu již byl katolíkem, klame se velice. Vede-li studium k bohatšímu poznání, k plnějšímu názoru: *srdce* bývá přemoženo jenom Boží milostí, a k *obrácení* dospěje člověk jenom dlouhou, trvalou modlitbou. Bohu díky, že jsem i to poznal a dle toho jednal. Kupoval jsem častěji katolické knihy a mezi nimi též latinskou knihu »O následování Krista«. V připojených modlitbách byla mezi jinými též »Vzpomeň« od sv. Bernarda. Čítal jsem ji tak často, až jsem ji uměl nazpamět. — Jednou viděl jsem u knihkupce tak krásnou sochu Matky Boží, že ve mně vzniklo vroucí přání, ji koupiti. Postavil jsem ji pak ve svém pokoji a často stával před ní, až — kterak, nedovedu již říci — svatou Pannu vroucně jsem prosil, by mně u svého Syna vyprosila osvícení, kde jest pravda. Ano, pravda! Toť byl pevný můj úmysl: necht' boj zuří sebe víc, jenom pravdu, a byť byla třeba katolickou!**)

August F. Richter, světský professor na arcibiskupském semináři v Trnavě, vypravuje o sobě, kdy ještě nebyl katolíkem: »Nemohu opomenouti, abych s nejvděčnější úctou a láskou nevzpomněl Božského řízení, jež Pán v nejvyšším svém milosrdenství zajisté proto tak uspořádal, by úmysl mého obrácení ve mně vzbudil, udržoval, mne v něm posiloval: Ve všech nehodách života svého, při všech tak zyaných »ranách osudu«, kdy člověk tak rád ducha svého k Tvůrci pozvedá, ruce své vroucně k modlitbě spíná, cítil jsem se totiž mocí neodolatelnou nejbliž po Bohu tažena k blah. Panně Marii. Neomezená důvěra a nesmírná láska dětská,

*) Rosenthal. 1. Band III., 279.

**) Aug. Arndt S. J. — Wo ist Wahrheit? Freiburg. Herder. 1905. 12 a d.

spojená se vznešenou úctou, naplňovala nitro mé pro blahoslavenou Matku našeho Spasitele. Často a nejraději nepozorován, s nekonečnou vroucností, mocně dojat v největší hloubi srdce svého, vrhl jsem se před ní na kolena, posvátná hrůza pronikla mysl mou; ve vroucí modlitbě a ve vznešeném rozjímání rozplývalo se věřící srdce mé, důvěrně vzývalo pomoc Ducha svatého a úpělo k ní: aby milostiplná, předobrotivá těšitelka zarmoucených, pomocnice duševně i tělesně nemocných, ráčila mě milostivě vyslyšeti, volání mému k sobě přístup dáti a milosrdnou, mocnou přímluvou svou u Božského Syna svého mně cestu ukázati z bludiště nekonečných pochybností mých; aby mi dopřála jako prostřednice dojiti světla pravdy věčné, bych mohl jako křesťan pro jediné pravou víru žíti a v ní zemříti. Máti milostivá mě vyslyšela, její dobrotivé, mocné přímluvě mám děkovati za osvícení své nekonečnou milostí Hospodinovou — mám děkovati za přemnouhous útěchu. Mariiným chráněncem zovu se s důvěrou; neboť ona, panenská Máti Boží, předstoupivši před milovaného Syna svého, vyprosila od něho vznešenou tu milost nebeskou pro mne a tak odměnila dětskou mou důvěru a lásku. — Jak politování hodnými shledal jsem pak (dřívější) souvrce své, kteří, jsouce držáni v temnotě plné zoufalosti, vzdálení zůstávají světla pravdy a jejího požehnání!*)

Bedř. z Hurterů, kalvínský farář v Šafhausích, proslulý historik, byl velikým ctitelem svaté Panny. »Skoro se mi zdá,« tak praví, »že pevně vždy přesvědčení mé o Kristu jakožto Bohu i člověku způsobilo ve mně jakousi aspoň náklonnost, část povinné jemu bohopocty jakožto vyšší úctu přenést na pozemskou jeho Matku (jakožto Panna byla mi aspoň vyznáním víry již od mládí označována).« Když v klášteře sv. Blažeje seznal katolické služby Boží, jevila se mu svatá Panna »jakožto vysoce požehnaná bytost, která požehnání dovede přivoditi na ty, kdo ji ctí«. »Vábilo mě to, svaté Panně vzdáti poctu svou, doporučiti se její ochraně, prositi ji o přímluvu.« »Lhostejnou mně nikdy nebyla; radost jsem měl z každé příležitosti, když jsem mohl o ní mluvit v řeči, nežli by vůbec na protestantské kazatelně asi se dalo, nikdy však nejda dál, nežli snášelo se s panujícím učením.« Později »svatá Panna« jevila se mu býti v bližším poměru k těm všem, kdo dětsky, zbožně, ochotně ji uznávají jakožto »požehnanou mezi ženami«, jakožto vysoce omilostněnou, schylující se k nim mateřskou láskou. »Cítil jsem se mocně vábena, ve vyšším smyslu nežli jenom s uctivostí na ni vzpomínati; puzena, bych se řadil k těm, o nichž ona prorocky věští, že ji budou blahoslaviti. Seznal jsem v ní onu »hvězdu«, jejíž čisté světlo vzešlo nad vzbouřeným mořem přítomnosti; pozdravil jsem ji jakožto královnu milosrdenství; uznával jsem později v nejtrpčích příhodách v ní Matku milosti, útěchy a lásky.« A když neúprosná smrt mu dvě milované dcery odňala a sám také nemocí na lůžko jsa upoután, prosil svatou Pannu, aby jeho dítky ráčila přijmouti mezi panny své. — A dobrotivá Panna, o níž nebylo slýcháno, aby koho opustila, kdo s důvěrou k ní se utíkal, neopomenula Hurtera vyslyšeti a jemu dopřáti, aby znova byl zrozen.**)

Alfons Ratisbonne narodil se r. 1814 ve Štrasburce z rodičů židovských, pro bohatství a dobročinnost vážených. Jeden ze starších jeho bratrů, Theodor, dal se pokřtiti a stal se katolickým knězem.

Alfons, vychovaný v náboženské lhostejnosti, měl veliký odpor proti

*) Rosenthal. 1. Band II., 240.

**) Rosenthal. 1. Band II., 289 a d.

rouchu a stavu svého bratra. Studoval práva v Paříži. Po smrti rodičů usiloval jeho ujec, by se věnoval peněžnictví, což se mu však nelíbilo.

Zasnoubil se s neteří, dcerou nejstaršího svého bratra. Ježto byla příliš mladá, poslán zatím ještě na cesty. Jel přes Marseille do Jižní Italie, ale do Říma jíti bylo mu výslovně zakázáno, ježto prý tam se šířila nakažlivá nemoc.

A přece dostal se do Říma. Vypravuje o tom: »Nedovedu to říci, nedovedu si to sám vyložití. Mám za to, že jsem se v cestě zmýlil; neboť maje jíti na poštu pro Palermo, kam jsem chtěl cestovati, šel jsem na poštu pro Řím. Vešed objednal jsem jedno místo.«

V Římě setkal se náhodou s přítelem z mládí, Gustavem de Bussieres, který seznámil jej se svým bratrem Theodorem, horlivým katolíkem. Za hovoru pravil Theodor de Bussieres: »Nuže tedy, poněvadž pověru tak v oškivosti máte a pro svobodomyšlné zásady se vyslovujete a jste ducha tak osvíceného a silného: měl byste odvahu, podstoupiti zcela nevinnou zkoušku?« — »Jakou zkoušku?« — »Něco, jež vám chci dáti, nositi na svém těle. Hleďte, bylo by vám nositi při sobě tuto medailku nejblah. Panny Marie. To vám připadá zajisté velice směšným, není-li pravda? Já však kladu na tuto medailku velikou váhu.« Při návrhu tomto se Alfons neobyčejně rozesmál. Ale potom přivolil, doufaje tak míti o jednu zajímavou událost z cesty své více.

Medailka na krk pověšena, načež Alfons s hlasitým smíchem pravil: »Ah, ah, nyní jsem apoštolský, římsko-katolický křesťan.« Pan de Bussieres, maje radost ze svého vítězství, pokračoval: »Nyní je třeba zkoušku učiniti úplnou. Je třeba, abyste ráno a večer říkal »Memorare«; je to velmi krátká a velmi mocná modlitba, kterou sv. Bernard k nejbl. Panně Marii se modlil.« Po jakémsi odporu Alfons i k tomu přivolil.

Večer strávil v divadle a na medailku a »Memorare« zcela zapomněl. Ráno chystal se k odjezdu; při tom si říkal »Memorare«, od něhož se nemohl odloučiti. Avšak na přímělu Theodora de Bussieres prodloužil Alfons svůj pobyt v Římě o několik dní.

Jednou v noci Alfons náhle procitl a viděl před sebou černý kříž, ale bez Krista. Obraz ten hleděl zaplašiti, ale marně; kamkoli se obrátil, viděl kříž znovu před sebou. Konečně opět usnul.

Druhého dne Alfons potkal vůz Theodora de Bussieres. Alfons pozván, aby vstoupil a s Theodorem trochu se projel. Svolil.

Alfons vypravuje: »Pan de Bussieres mě žádal, aby u kostela sv. Ondřeje, který byl skoro vedle, směl zastavití. Měl tam cosi vyřídití. Mínil, abych počkal ve voze; ale já jsem raději vystoupil, abych si kostel prohlédl. Konány tam přípravy k pohřbu. Ptal jsem se na jméno zemřelého a pan de Bussieres mi odpověděl: »Jest to jeden z mých dobrých přátel, hrabě de la Ferronnays. Jeho náhlé úmrtí je příčinou mého smutku, jež jste po dva dni na mně mohl pozorovati.« Pan de Bussieres odešel do kláštera, Alfons zatím čekal v kostele.

Alfons vypravuje: »Kostel sv. Ondřeje je malý, chudý a málo navštěvovaný; byl jsem tu skoro sám. Žádné umělecké dílo nepoutalo moji pozornost: nemysle na nic, hleděl jsem vůkol, aniž bych u kterého předmětu se byl pozdržel; jen na to se pamatuji, že černý pes před mýma nohama poskakoval a vyskakoval. Brzy zmizel tento pes, zmizel celý kostel; ale v jedné kapli soustředilo se všecko světlo a uprostřed záře zjevila se mi na oltáři ve vznešené, skvělé postavě, plna veleby a jemnosti, svatá Panna Maria, tak jak je na mé medailce vyobrazena; ne-

odolatelnu mocí cítil jsem se k ní tažena. Svatá Panna dává mi rukou znamení, bych poklekl; kleknu a ona jakoby říkala: »Tak je to dobře.« Neřekla sic ani slova, ale já rozuměl všemu.«

»Klečel jsem, rozplývá se v slzách, bez sebe, když pan de Busieres přišel a mne zase k životu vzbudil. Na opětne jeho otázky nemohl jsem odpovědět; ale konečně sáhl jsem po medailce, jižto jsem byl na prsou ponechal a líbal s nadšením miloslivě zářící obraz svaté Panny.«

Alfons Ratisbonne byl na to pokřtěn a stal se horlivým, v pravdě apoštolským knězem.*)

Dr. Albert Hetsch, lékař, později kanovník a generální vikář v Orleansu. První podnět k jeho návratu ke katolické víře dalo úmrtí milované jeho sestry. Smrt ta oživila v něm víru v nesmrtelnost. Pravil sám k sobě, že je nezbytno, aby na onom světě opět se shledali, kdo zde na zemi tak velice se milovali. Sestra mu byla na zemi jako jeho viditelný anděl strážný; nyní ji vzýval, aby ho neopouštěla; vzýval ji o přímluvu, jako katolíci svaté vzývají.

Před odjezdem na vědeckou cestu do Paříže procházel se s bratrem Adolfem; tu bratr naleznuv na cestě medailku pravil Albertovi: »Vezmi to, přinese ti štěstí na cestě!« Albert vzal medailku a v témž okamžiku daly se věci podivuhodné v jeho duši: svítalo mu tušení, nebo poznání, že v katolickém učení jest pravda. Uschoval medailku na svých prsou.

Cítil-li se později v Paříži osamělým a opuštěným, zašel do malé kaple Matky Boží u St. Sulpice; od té doby, kdy ze zvědavosti tam byl vkročil, vždy zase ho tam táhlo a zde nalezl útěchu a mír.

Roku 1847 byl Hetsch od Theodora Ratisbonnea přijat do lůna katolické církve. Večer téhož dne měl vidění. Viděl zářivé světlo a měl pocit, že Máti Boží jemu dává na jevo svou přítomnost.**)

Theodor Kerst, dříve protestantský učitel, později katolický kněz, po návratu svém ke katolictví dal se zapsati do bratrstva sv. srdce Panny Marie a nosil posvěcenou medailku na srdci svém. »Brzy na to,« tak vypravuje, »bylo mi přestáti tak prudké útoky pokušení, že se mi zdálo, jakobych jim musil podlehnouti. Tu jsem si vzpomněl, že medailkou Panny Marie mám zvláštní právo na její přímluvu; maje tuto víru, vzýval jsem Pannu Marii; a v témž okamžiku veškeré pokušení zmizelo.«***)

Aurel Em. Meinhold vypravuje o sobě: »Mé vedení ke svaté církvi dalo se spíše způsobem jemným a klidným, bezpochyby pro velké boje bych nebyl způsobilým. Ale ovšem zlatá nit se vine celým životem mým až k nejtětlejšímu dětství. Tato nit jest pro mne nití Ariadninou, po níž já hravě ku předu jsem se bral, nevěda, že mě jednou dovede do katolické církve. Beze vší pochyby podala mi ji nejbl. Panna. Mé první mládí, pokud jsem byl v otcovském domě, jeví se mi ve zlatých a jasných vzpomínkách; tu a onde přešly, ač tehdy nepochopeny, zářivé katolické postavy a obrazy před mými zraky, při nichž rád jsem prodléval. Na kostelní půdě ležely staré, z katolických dob pocházející krucifixy, ty činily mocný na mne dojem. Rád jsem si hrál na tak zvaném jeptišském hřbitově (jindy cisterciáček) a snil o minulých stoletích; staré zdivo, jež náhodou vykopáno, mělo pro mne velikou zajímavost. Jednou rybáři postavili na písčiny hrázích tyč s příčkou, mně zdálo se na pohled jako kříž, a já radoval jsem

*) Erscheinungen der allerseligsten Jungfrau Maria. Regensburg. 1878. Manz. 133 a d.

***) Rosenthal. 1. Band II., 256 a d.

***) Týž 560.

se tehdy velice, ovšem nevěda proč; ale když později dřevo zmizelo, rmoutil jsem se. Na gymnasii v Stralsundě viděl jsem co živ prvního katolíka; dal jsem si ho jiným žákem ukázati — on byl v jiné třídě — a obdivoval jsem se mu, ne sice s oním tajemným citem hrůzy, jako činivají namnoze protestanté, nýbrž spíše s jakousi náklonností. Navštívil jsem několikrát katolické služby Boží, jež mne neobyčejně zajímaly; pamatují-li se dobře, byla má první nedělní chůze do katolického kostela.

Meinhold studoval filosofii ve Vratislavi, aby měl příležitost, seznati lépe katolictví; tam stal se katolíkem a přešel na studium theologie. *)

Dr. Jindř. S. Eisenbach, universitní professor v Tubinkách, měl mnohé pochybnosti ve víře. Z tohoto stavu nejistoty a nevěry byl vysvobozen způsobem pro něho zcela neobyčejným. Při jisté důležité záležitosti, která pro něho špatně stála, ve svém zoufalství učinil slib bl. Panně: a hle, věc hned na to obrátila se pro něho nejvyšš příznivě. Tak náhlá a neočekávaná shoda mezi splněným přáním a učiněným slibem byla pro něho cosi podivuhodného; i splnil věrně svůj slib, ačkoli přec jen onu shodu považoval pouze za šťastnou náhodu. Pln vděčnosti chtěl dokonce učiniti ještě něco více, nežli slíbil, a dle nejasné představy, že dle mínění katolíků na ten způsob lze vykonati něco příjemného svatým, obcoval mši svatě.

Praví: »Činilo to na mne zcela zvláštní dojem, a cítil jsem se ku podivu dojat. Cit takový zajisté nepocházel od smyslného dojmu nebo od půvabu novoty, neboť v Stuttgartě konají se služby Boží bez nádhery a co nejprostěji; špatný můj zrak mi bránil pozorovati, co se u oltáře dalo, a na svých cestách obcoval jsem v Paříži a ve větších městech Německa velice slavným službám Božím, kde pro hudbu jsem byl mnohem vnímavější. Dokonce tentokrát byla návštěva mše pro mne s počátku pouhým obřadem, vnějším výkonem; já však jsem ji opouštěl pln pravé zbožnosti a s přáním, zase brzy sem se navrátiti. Kolikrátkoli jsem jí od té doby obcoval, byl jsem jakýmsi citem náboženské povznešenosti za to odměněn; nikdy neodcházel jsem ze mše svatě, neučiniv některých dobrých předsevzetí, zvláště však dostalo se mi pokaždé k jich vykonání síly, jíž bych dříve velmi často marně byl si přál.«

Aby katolický život lépe seznal, zvláště aby o úctě Panny Marie nabyl správného názoru, odejel na Zelený čtvrtek r. 1832 do Švábského Gmundu, u něhož na blízku je proslulé poutní místo s Kalvarií, St. Salvator. Nesčíslný počet poutníků byl zde shromážděn; maje množství pochybností Eisenbach připojil se k nim.

»Ale pojednou cítil jsem,« tak vypravuje, »blahodárný vliv a zkusil jsem vyplnění oněch slov Páně: »Kde dva nebo tři shromáždění jsou ve jménu mém, jsem uprostřed nich.« Nejen vznešená důležitost utrpení Ježíše Krista, ale také hrůza jeho představila se jasně před ducha mého, aspoň tak zřetelně, aby mohla zvítěziti nad pochybnostmi mými.« **)

Dr. Ferd. Herbst, posléze katolický farář v Mnichově, narodil se z protestantských rodičů. Jako chlapec naučil se Písmu sv. téměř napamět, a zbožně čísti Písmo sv. bylo mu nade všecko učení. Opíraje se o tuto zkušenost, přiznává, že Písmo svaté, čte-li se s věrou v Krista, jest tajemné pouto, které protestanty váže k církvi katolické.

Poslouchal na několika universitách, ale ani ve filosofii, ani v theologii ho přednášky neuspokojovaly.

*) Rosenthal. 1. Band II., 487 a d.

**) Rosenthal. 1. Band II., 87 a d.

Důkladnější studium o Hamannovi, Lavaterovi, Lessingovi a j. bylo příčinou, že se počal klonit k názorům katolickým.

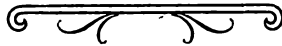
Pobyt na universitě Mnichovské byl pro něho osudným. Užil pro sebe »evangelické svobody«, strhnouti ház, kterou bibličtí učenci mezi ním a katolickou církví byli postavili.

Dojem katolického kostela, do něhož po prvé vstoupil pln předsudků, nebyl přízniv. Ale později byly to tytéž předměty, které ho k zbožnosti rozněcovaly, poněvadž jim rozuměl.

Jsa na rozcestí, byl pln obav, aby po mnohých zklamáních znova neupadl v nový blud; aby nedopustil se hříchu odpadnutím od víry otcovské; aby přestoupením nepostavil ház mezi sebe a své přátele a příbuzné; aby snad později nelitoval takového kroku, když by seznal, že co z dále jevílo se v krásném světle, v blízkosti neukázalo se takovým, jak o tom protestanté mluvíti dovedou.

Aby těmto bojům na nějaký čas se vyhnul, podnikl sám malou cestu do hor. Když jednou ráno chtěl stoupati přes horský lůbet, aby na druhé straně několik dní strávil na břehu jezera, neznaje cesty zaklepal na dvéře osamělého selského dvorce. Přívětivá matička vystoupila z domu a co možná zevrubně udala mu cestu. Jakožto hlavní znamení označila mu lesní kapli, odkudž dále nebude moci zblouditi. Poděkovav rozloučil se s ní; ale sotva na několik set kroků se byl vzdálil, volala na něho, aby počkal, a sama rychle za ním pospíchala. Dohonivši ho pravila: »Až přijdeš k lesní kapli, mohl by ses tam pomodliti »Otčenáš«; je tam tuze krásná Panna Maria.« Líbezně opravdový, srdečný způsob, jímž mu dala dobrou tu radu, dojal ho nevýslovně, a slíbil, že uposlechne. Stoupav namáhavě asi dvě hodiny, šťastně přišel na posvátné místo. Vstoupil a poklekl k modlitbě. Obraz Matky Boží byl ozdoben čerstvými květinami, na znamení, že brzy před ním zbožná duše konala zde svou pobožnost. Vzav jednu z těchto květin, pravil s myslí povznesenou: »Při této polní květině, obětované Panně blahoslavené, slibuji, že chci stoupiti v obcování modlitbou všech věřících ctitelů Boha nejvyššího.« »A nyní,« tak vypravuje, »pomodlil jsem se po »Otčenáši« zároveň pozdravení andělské. A když v tiché kapli lesní Matku Boží tak jsem pozdravoval, bylo mi, jakoby Pán přicházel vánkem větru, aby mě naplnil Duchem svým; nastal veliký klid v srdci mém, jakého již dávno jsem nebyl seznal. Vystoupiv vkročil jsem do lesa, a s rozkoší pozoroval podivuhodné mlčení přírody, k čemuž vzdálené zvonce pasoucích se stád přelísbeně přizvukovaly.« Jakoby kouzlem k posvátnému místu přičarován, vrátil se znova do kaple. Mnoho se nemodlil; uvažoval o předešlém životě svém. Objasnilo se mu, že chová v sobě tajemnou náklonnost k lidem, kteří všude, v údolích i na horách, mají posvátná místa svá, jejichž chrámy k zbožné modlitbě vždy jsou otevřeny, kteří svatyni svou skutečně také v posvátné mají úctě; ke křesťanům, jejichž kněží v posvěcených rukou chovají tajemství, jež náležitě upotřebeno, všude bolesti kojí a rány hojí; k církvi, která v pravdě má střed i kruh, kde stálá památka se udržuje a celá minulost křesťanská žije v přítomnosti. Když konečně bylo se mu rozhodnouti, by v cestě pokračoval, bylo mu, jakoby jeho srdce bylo se rozšířilo, a vděčně vzpomínal staré matičky, která jej jakoby vnuknutím Ducha svatého tak zvláštním způsobem na kapli upozornila a k modlitbě vybídla. Však vzpomínka na tuto matičku provázela jej celou ostatní cestou; kdykoli z údolí spatřil vysoko nahoře kostel nebo kapli, pravil k sobě: »Vystup nahoru, snad jest tam krásná Máti Boží.«

Vzhledem k této události sice nepatrné, ale pro něho velice důležité, píše svému příteli: »Bůh katolíků jest velice účinný Bůh, tak účinný, že sotva se mu lze ubrániti. Najdeme ho všude: v kostele, doma, v knihách, na cestě; a kdo ho dokonce v srdci svém našel, nemůže nikdy od něho upustiti.«*)

SIGMUND HR. LEDÓCHOWSKI:

PATRONÁT MLÁDEŽE POD OCHRANOU NAŠÍ MILÉ PANÍ A MATKY DOBRÉHO PASTÝŘE V PRAZE.

V rajske, květnaté zahradě díla Božšho ujalo se nepatrné zrnko, zaseté milosrdnou láskou a neúmornou prací: dílo naší křesťanské mládeže. Dílem tím vpleten opět *krásný květ do věnce lidumilné snahy*, jakož i vložen *nadějný zárodek lepšího sociálního života zde na zemi!*

Bylo to asi před sedmi lety, v první den měsíce máje, zasvěceného nebeské Královně, *v den Matky Dobrého Pastýře*, shromáždilo se kolem pisatele těchto řádků dvacet dítek vysoké šlechty Pražské ke zvláštní dětské slavnosti: ku podělování ubohých dítek vlastní rukou, tedy k *osobnímu a společnému skutku křesťanské a dětské, milosrdné lásky*.

Od onoho památného dne *1. května roku 1898* vzniklo, jako na věčnou vzpomínku na den ten, sdružení dítek, které se shromažďovaly pravidelně jednou za měsíc v knížecí arcibiskupské residenci na Hradčanech. Odtud vypučela v dětském srdéčku jaksi vždy nová pobídka, aby pečovalo o méně zámožné, o chudé děti.

Myšlenka tato, chrániti chudou, ohroženou pracující mládež, nalezla plného ohlasu v širokých kruzích, nejenom v šlechtických, nýbrž i v jiných zámožnějších rodinách. Každoroční vyzvání dětských srdcí k výzdobě vánočního stromku neminulo se nikdy žádoucím cíle. Sešlo se dosti příspěvků, uspořené to průběhem roku krejčárků i zlatých, haléřů i korun, rodiče i příbuzní hřivnou svou přispěli, založeny i nadace pro chráněnce atd. V dnešní den tvoří toto veliké sdružení dítek — pod záštitou vznešených pánů a dam — *spolek »Patronát Mládeže«, t. j. zvláštní ochranu naší chudé a ohrožené, řemeslné mládeže*. A toto vše jest jaksi *první zlatý pamětný list* v kronice »Patronátu Mládeže«.

Obraťme nyní zřetel na *druhou* mladou skupinu, na chudou a ohroženou řemeslnou mládež, na chráněnce »Patronátu Mládeže« a jich asyl: předmět to oné dětské, milosrdné lásky a povšimněme si tím *druhého zlatého listu* v kronice naší . . .

Pisateli těchto řádků podařilo se *s pomocí Dobrého Pastýře všech mladých srdcí* shromážditi kolem sebe asi sto chlapců, jimž bylo pomoci a ochrany třeba. Po prvé shromáždili se tyto *dne 31. července roku 1898* na schodech u kostela Matky Boží Vítězné. Tím jaksi v mateřském tom chrámě doporučili se ochraně nejblahoslavenější Panny a Matky, tam na stupních velepamátného oltáře Pražského Jezulátka požehnal jim mladistvý Dobrý Pastýř na další cestu životní. Zde u chrámu toho scházeli se pravidelně každé neděle. — Sousedící těsně s chrámem tímto prostorná

*) Rosenthal, 1. Band II., 67 a d.

krásná zahrada seminářská, kteráž jim dobrotou zvěčnělého kardinála Schönborna propůjčena byla, stala se oblíbeným rejdištěm nevinné dětské hry a zábavy. A tak to šlo v první době v té krásné, veselé a bezstarostné době nedělních našich besídek. Nepatrné semínko hořčičné, zaseté nepozorovaně v úrodnou půdu, vzrůstalo v mladý, krásný strom, který své větve v ochranu rozprostíral. — — Jednoho dne však zavanul děsný nepříznivý víchř; ten rázem smetl veškeré výhony pučících větví a zelenající se listy, sklonil mladé to stromoví k zemi a jako krutý mráz rozprostřel se nelítostně nad libosadem.

Celá rozsáhlá Pražská arcidiecése oplakávala tehdy ztrátu vrchního arcipastýře a »Patronát Mládeže« ztratil rázem svého mocného a dobrotivého ochránce. Místo dřívějších veselých, nevinných her, seminářská zahrada, jejíž část asi měsíc před svým úmrtím zvěčnělý pan kardinál ke hře a práci velikomyslně propůjčiti chtěl, osiřela: chráněnci se tam již nevrátili. Nadešla nyní doba, kdy pod širým nebem venku, za branami města, byli nuceni své nedělní a sváteční schůzky odbývati; jen za doby zimní našli — laskavým svolením sl. městské a místní školní rady přístřeší v městském školním útulku na Menším Městě Pražském. Ale přese vše bděla božská Prozřetelnost v širém poli, jakoby naznačiti chtěla, že nyní ona sama ujmouti se chce této drobotiny, neboť ni jediná neděle nebo svátek nebyly deštěm zkaženy. A tušila to dobře prostá mysl jejich a sami jaksi prorokovali: »Dnes nebude jistě pršet.« Často, když na výletě sobě na zeleném trávníku odpočívali, aby skrovně posvačili, což se pravidelně stávalo — neboť Prozřetelnost Boží pečuje i o ptactvo v širém poli — tu upírali tázavě oči svých na pisatele těchto řádků a ptali se: »Kdy pak přijde nový náš pan arcibiskup a co pak s námi bude?« Otázky podobné zatínaly se v nitro jeho: »Co se asi nyní stane?« Tak sice byl mladý stromek v životním rozkvětu podlomen, k zemi skloněn, ale ne nadobro zlomen. Avšak přese vše neuschl a nezhylnul. Objevila se v rozhodném téměř okamžiku opět blahodárná ruka a vzpřímila stromek skloněný.

Vůlí Všemohoucího povolán na stolec arcibiskupský věrný přítel z doby mládí pisatele těchto řádků, a dříve, než slavnostně zavítal do středu země české, do zlaté, stověžaté matičky Prahy, a ujal se vrchnopastýřského úřadu svého, a dříve než převzal jako odkaz i toto malé stádo, došla od nového arcibiskupa, nynějšího kardinála ze Skrbenských, zvěst: »Chci tvého díla na prospěch mládeže se zvláštní láskou a péčí pamětliv býti.« A od té doby jeho srdce bylo otevřeno chráněncům.

Ale také jiná cituplná srdce roznítila božská Prozřetelnost a otevřela štědré ruce šlechtných dobrodinců. V době trapné tísně náhodou kdysi, ba řekněme spíše: řízením Božím navštívil pisatel této kroniky atelier nyní zvěčnělého dvorního a komorního fotografa Jindřicha Eckerta. V proudu rozmluvy ulevil svému stísněnému srdci, a tu po krátké procházce zahradou učinil ctihodný a šlechtný tento kmet z nenadání tuto nabídku překypující milosrdenstvím a vzácnou přízní, řka: »Nu a což, má zahrada nemohla by snad tomu vašemu dílu sloužiti?« Šlechtnému tomuto dobrodinci přidružil se v době čtyřiařadvaceti hodin hrabě Emerich Chotek a odevzdal účelům Patronátu Mládeže též svou sousedící zahradu. Bylo to na sklonku roku 1899. Ihned zařízeno umělé zahradnictví, četnými dary rostlin ze šlechtických zahrad obohacené; zaměstnáno několik chlapců ušlechtilou prací, zušlechtěno na tři tisíce růžových keřů ke cti Panny Marie. Přidružila se k zahradnictví brzy truhlářská dílna, jejíž rozvoj dnes již zřízení uměleckého řezbářství vyžaduje. Takto spěl a spěje asyl »Patronát

Mládeže• vytknutému cíli vstříc, *vyučuje totiž své chráněnce na dráze uměleckého řemesla, je vychovávaje k ušlechtilému společenskému postavení a snaže se je tím ku bývalé křesťansko-ideální výši opět povznésti.* Toť jeho úlohou, kterou svěřil záštitě blahoslavené Panny Marie.

Od první doby zahrada stala se útočištěm mládeže, která byla však ještě bez vlastního přístřeší, bez hostinného útulku. Než, pisatel těchto řádků skládal veškeru naději svou v božskou Prozřetelnost a vysílal denně vroucí modlitbu k blahoslavené Panně o *vlastní, stálý, samostatný* asyl: »Ukaž se býti Matkou, neb nebylo od věků slycháno, že bys koho byla kdy opustila, kdož se k tobě byl ve své vroucí tužbě utíkal.« A opět byl to onen ctihodný a dobrosrdečný kmet, jenž vyčetl téměř z ustarané tváře pisatele horoucí přání jeho a jemu starý dům uprostřed zahrady stojící, ač již po 25 let účelům fotografických dílen vyhovoval, s prostrannou dvoranou a s mnoha ještě jinými, pro asyl jako stvořenými vedlejšími místnostmi, v den nejsvětějšího Srdce Božského Pastýře roku 1901 velkodušně postoupil. — Nyní vypínal se asyl před pisatelem, a leží na bíle dni, že poskytované mu pomoci v zájmu chráněnců svých oběma rukama se chopil. A než zima se přiblížila; zavítala naše mládež pod ochrannou střechu a tam po prvé pozdravil sbor chlapců našich ji, kteráž se tak skvěle byla Matkou jim prokázala.

Ještě jednou nastala doba vážné zkoušky, nyní, kdy smrt odňala jí ctihodného kmeta a hrozila otrásti základy asylu. Než i tato bouře přešla a asyl na znovuupevněných základech a s novými nadějemi hledí opět dlouhé řadě let, jisté budoucnosti vstříc.

TOBĚ, MARIA!

Ó slunce jasné, moře zlatých svitů,
jež sypeš v chladné pouště lidských citů,
ó květe, pod jehož se vůní v taji
i mrtvá srdce blahem zachvívají;
ať jdeme úsvitem či noci stínem,
ať láskou žijeme, či touhou hynem,
ať pláme nadšením, či v tichém pláči
se krok náš znaven potácí a vláčí:
Tvá měkká dlaň nám každou slzu stírá
a každý vzdech, jenž na rtu sotva zmírá,
Ty slyšíš jej a úsměv Tvůj jej plaší:
Tys Matkou nám, znáš každou tužbu naši;
Tys růsou, která ústa sprahlá vlaží
a v boji života Jsi věrnou stráží,
nás stezkou hořkosti vždy doprovázíš
a růže útěchy na cestu házíš;
pak unaveni v zápasech v tu dobu,
kdy v teskné bázni kloníme se k hrobu,
Ty mluvíš k nám o ráje příštím štěstí:
v člun života s tou slétáš ještě zvěstí
jak holubice s olivovou ratolestí!

Xav. Dvořák.

Z Mariánské výstavy v Praze: Podélná stěna expozice Strahovské.

Prof. V. MÜLLER:

OSLAVY PANNY MARIE V PRAZE.

Významné jubileum nebes Královny, které loňského roku radostným rozechvěním naplnilo celý svět, nemohla ani naše vlast a zvláště hlavní její město královská Praha, sídlo metropole, na jehož stolci zasedalo tolik vroucích ctitelů Boží Rodičky od sv. Vojtěcha počínaje, minouti bez povšimnutí.

Když roznesly se po katolickém světě zprávy, že v metropoli křesťanstva, staroslavném Římě, chystá se nejen kongres mezinárodní, nýbrž i Mariánská výstava, nemohlo království České zůstatí pozadu.

Jeho Eminenci, nejdůstojnější pan kardinál kníže-arcibiskup Pražský, jmenoval komitét, jemuž uloženo, aby se postaral o to, by se sešla bohatá, metropole naší důstojná výstava, která by byla do Říma zaslána. Komitét v poradách konaných za předsednictví metrop. kanovníků Václava Manlika a Dra. Antonína Podlahy brzy rozšířil program svůj a usnesl se, aby na oslavu pořádána nejprve Mariánská výstava v Praze, která by ukázala patrným způsobem úctu Rodičky Boží v naší vlasti. Myšlenka tato došla souhlasu nejdůstojnějších biskupů českých.

Začal čilý ruch a práce. Nebylo ovšem snadno po celých Čechách roztroušené, namnoze vzácné památky sebrati. Vydáno především provolání »Katolickému lidu v Čechách«, v němž vysvětlen byl účel výstavy zdejší a mezinárodní výstavy Římské, slovy:

»Výstava tato má poskytnouti příležitost všem národům a všem věřícím, aby nejen spojili hlasy v nadšeném hymnu víry k poctě Neposkvrněné Matky Boží a poskytli jí vroucí důkazy synovské lásky, ale aby ukázali, co duch lidský, duch křesťanský během století nakupil pokladů

vědeckých i uměleckých k počtě té, již sv. Otcové Nejkrásnější všeho stvoření nazývají, aby představili podivuhodné plody umění Mariánského v souborném celku, jenž by nadšená slova, která se k počtě Marie Panny ozyvati budou po celém světě katolickém, velikolepým způsobem korunoval.

Že naše vlast, v níž žili vroucí ctitelé Panny Marie, jako z patronů našich sv. Václav, Vojtěch, Jan Nepomucký, blah. Anežka, v níž působili Marianští ctitelé, jakým byl Arnošt z Pardubic, svatě paměti, Jan z Jenštejna, Jan Lohelius, arcibiskupové na stolci sv. Vojtěcha, jíž vládli oddaní ctitelé Marianští Karel IV., Otec vlasti, Václav II., Ferdinand II. z níž vyšli nebo působili Bohuslav Balbín, Petr Canisius, Frant. Sušil a j., jejíž synové vystavěli ku počtě Rodičky Boží nádherné svatyně, vytvořili podivuhodná díla umělecká, jejíž historie s úctou Mariánskou úzce jest spjata, zasluhuje význačného zastoupení na této mezinárodní výstavě Mariánské jest na bíle dni.«

Výstava měla býti rozdělena na tři hlavní oddělení, z nichž každé zahrnovati mělo několik skupin podružných a to:

První hlavní oddělení: Úcta Mariánská. Skupina I.: Ikonografie. (Malířství, sochařství, kresby, rytiny, mosaiky, výšivky a j.) Skupina II.: Numismatika a sfragistika.

Druhé hlavní oddělení: Literatura Mariánská. Skupina I.: Díla theologická. Skupina II.: Kancionály a rukopisy. Skupina III.: Periodický tisk.

Třetí hlavní oddělení: Mariánské řehole, ústavy a družiny.

Toto rozdělení ponecháno též pro výstavu Pražskou, ovšem tak, aby nerušilo nikterak osobitý ráz výstavy naší. Za výstavní sál zvolena skvostná barokní památka Pražská, veliký refektář kníž. arcib. semináře v Klementinu, jenž nejen svou rozlohou, ale i svým klidným, stejnoměrným osvětlením účelům výstavním výborně se hodil.

Není ovšem od místa líčiti veškerou práci přípravou s výstavou spojenou. Myslím, že se tu opakovalo to, co skorem při všech výstavách se opakuje s tím toliko rozdílem, že rozdělení předmětů k jedinému předmětu se vztahujících bylo mnohem obtížnější a ladné jejich uspořádání tvrdým oříškem. Mimo to rostla práce pod rukou, nejen duchovenstvo a řádové duchovní, nýbrž i šlechta, knihovny, musea i gallerie, spolky i laikové snesli věcí tolik, že věru rostla výstava takorčka pod rukama a místo bylo ustavičně potřebí rozšiřovati.

Celý červen a červenec byl věnován pilné přípravě. Co tu dopisů, žádostí, vysvětlení, co pochůzek, vyměřování, co různých starostí, a to až do poslední chvíle, o tom nedává nám ničeho tušiti ladný obraz výstavy ve svém lesku, v příjemném uspořádání barev i předmětů se svými zajímavými koutky pod zelení vavříňů nebo skvělou září drahocenných předmětů pod vitrinami.

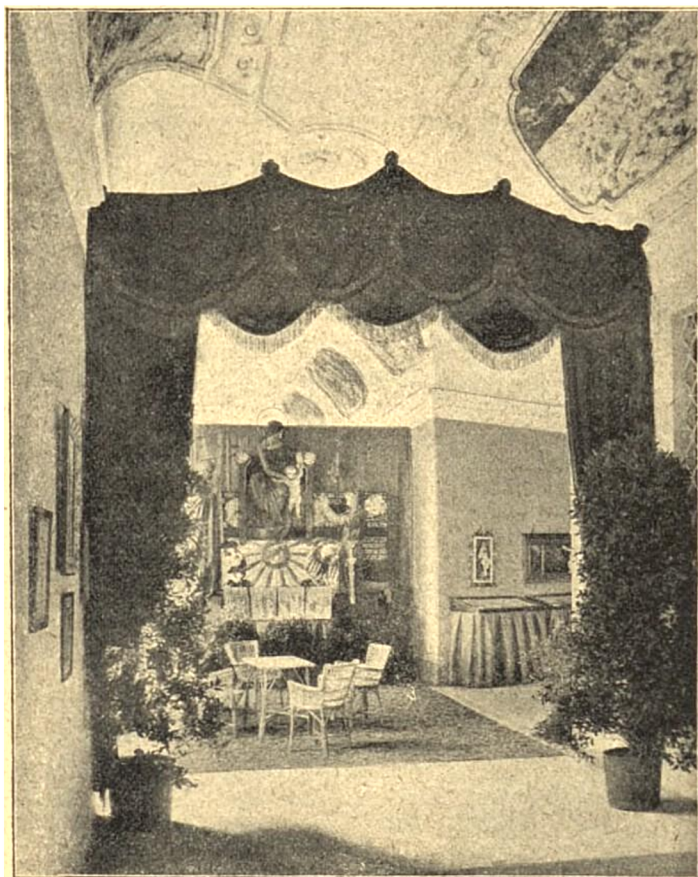
Jako snad každá výstava i výstava Mariánská skýtala ještě den před zahájením obraz neladného ruchu, že se zdálo nemožným vše k následujícímu dni připraviti.

A přece se podařilo. Dne 19. srpna dopoledne byla výstava Jeho Eminencí za přítomnosti zástupců úřadů a korporací slavnostně zahájena. Obě předsedové vyjádřili radost nad tím, že se podařilo sněsti tolik předmětů svědčících o vroucí úctě Panny Marie v národě našem.

Máme snad vyličovati vše, co bylo na výstavě zastoupeno? Stalo se tak s dostatek tiskem denním. Všecky obory umění, malířství, sochařství, literatura, hudba, umělecký průmysl, umění lidové, vše tu bylo zastoupeno. Na výstavě bylo zřítí pohromadě vzácné památky umění českého z doby

Z Mariánské vystavy v Praze: Exposice Městského musea.

Z Mariánské výstavy v Praze: Vchod. (V pozadí oltář prof. J. Kastnera.)

Karlovy, které jsou vpravdě utěšenými květy tehdejší vroucí úcty Mariánské v Čechách. Půvabný typ Madon staročeských, milostná tvář s líbezným výrazem nevinnosti a prostoty, bylo možno znamenitě studovati na vzácných originálech Madonny Vyšebrodské, Jindřichohradecké, Zbraslavské (znamenitě kopie), dále krásných Madon obrazárny Štrahovské, pokladnic Sv.-Vítské, Doudlebské, Březnické, na obrazech Dětricha Pražského a na vzácném oltáři proboštského chrámu Roudnického. Vše bylo tu pohromadě a svědčilo, na jakém podivuhodném stupni rozvoje byla malířská škola česká, jak vroucí byla úcta Mariánská, když se nám po bouřích

skorem třistaletých, které zmítaly naší vlastí, kde oheň a zběsilá ničivost konala záhubné dílo své, přece takové památky, nejen vzácné, ale pro umění české charakteristické zachovaly.

Právě toto srovnání jednotlivých typů dalo podnět k mnohému přemýšlení a opravilo tak mnohý bludný názor o našem umění. Naše umění, jež si tak často přivlastňuje německý západ, ukazuje přece tak význačným způsobem na země románské. Vedlo by daleko, kdybych chtěl popisovati celou výstavu. Jen letmo se ještě zastavme u některých předmětech.

Bílí synové sv. Norberta vystavili na čelném místě výstavy z pokladů svých pravé skvosty umělecké, jež něžná úcta jejich řehole k Rodičce Boží nastřádala po staletí. Není divu, že v řádu, z něhož vyšli tak nadšení Marianští ctitelé, jako arcibiskup Jan Lohel, zůstaly patrné památky úcty té ze všech oborů, od velikých barevných pláten a soch až k pracným a vzácným miniaturám illuminatorů českých, mezi nimiž na předním místě třeba jmenovati Benedikta z Louky, řeholníka praemonstrátského, druhdy kláštera Luckého. Není divu, že nadšení ctitelé Marianští pečlivě střežili a střeží díla tak významná, jako znamenitý obraz malíře a ryjce německého Albrechta Dürera, »Slavnost růžencová« (vlastně Vzývání Panny Marie), který koupil král český Rudolf II. pro své sbírky umělecké z Benátek.

Že znamenitá knihovna svými rukopisy, tisky (na příklad Plzeňský missál) a rytinami byla četně zastoupena, jest zcela přirozeno.

Neméně zajímavá byla výstava »Městského musea Pražského«, péčí ředitele téhož musea vkusně uspořádaná. V duchu nás uváděla do měšťanského života staročeského. Četné památky úcty Mariánské, obrázky, sošky, ozdobné sklenice, džbány, kachle, předměty v průmyslu potřebné, odznaky cechovní, vše svědčilo o tom, jak milá byla Matka Boží Čechům a z nich opět Pražanům.

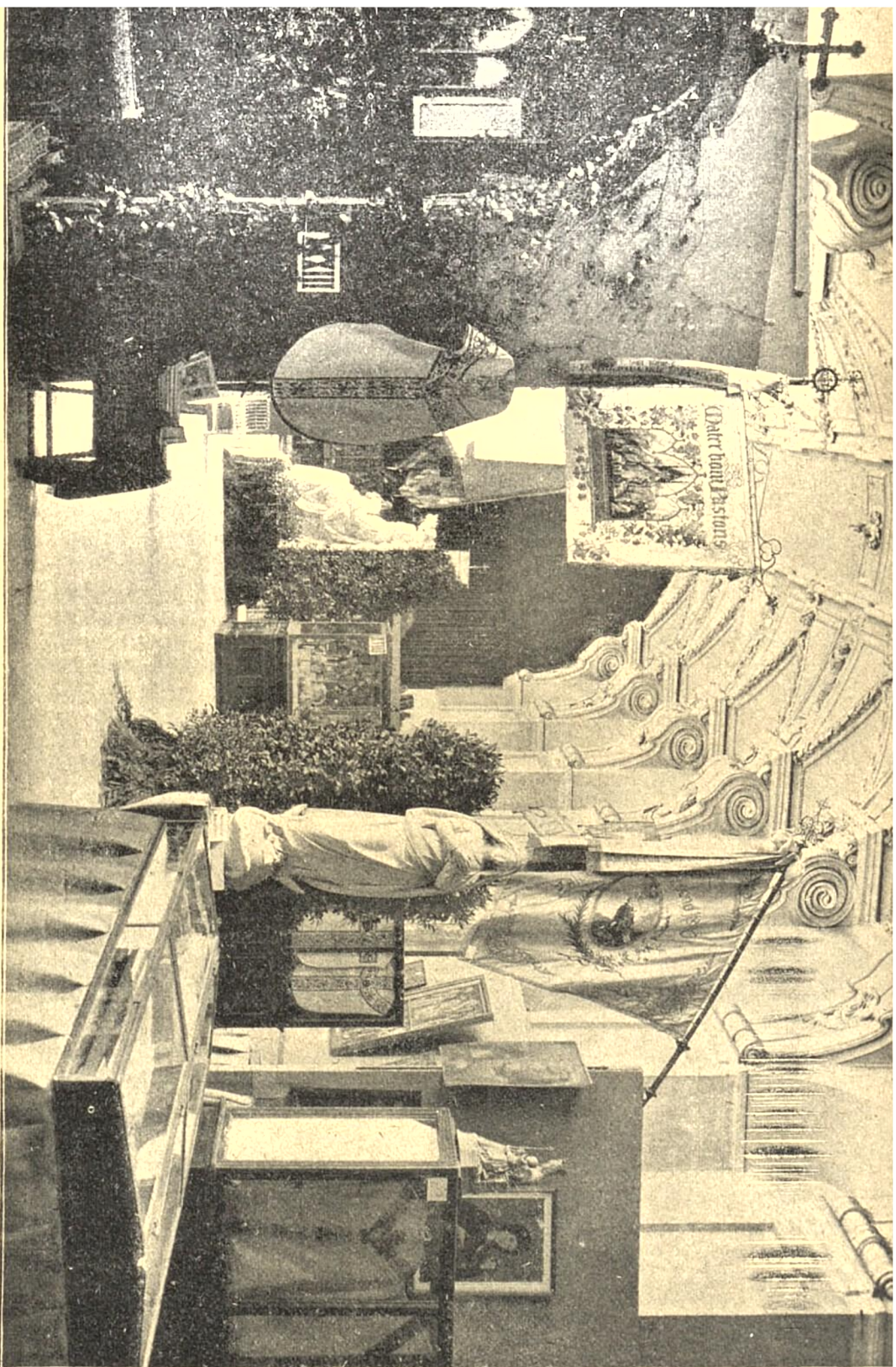
Pozoruhodným výstavním předmětem byly vzácné, bohatě obrazy zdobené rukopisy, které málokdy v takovém výběru možno pohromadě spatřiti. Universitní knihovna, knihovna kapitolní, Strahovská, řádu křižovnického, Lobkovická, Nostická zapůjčily pravé skvosty umělecké. Od století XI. do XVI. zastoupeny tu práce, z nichž mnohé přímo svůj český původ nad pochybnost dosvědčují.

Z mnohých jmenuji jen tak zvaný *kodex Vyšehradský*, t. j. korunovační evangeliář Vratislavův, který jest znamenitým dílem české školy malířské z XI. století, *evangeliář* knihovny kapitolní ozdobený miniaturami z XI. století. Podobně zastoupeno bylo století XII. a XIII. (na př. kodex Ostrovský).

Století XIV. a zvláště slavná doba Karlova a jeho věrného rádce arcibiskupa Arnošta z Pardubic, zastoupena hojnými a skvostnými ukázkami. Předzvěstí rozkvětu umění drobného za doby Karlovy byl krásný *Passionál* abatyše Kunhuty, psaný a zdobený kanovníkem Svatojiřským Benešem. Bylo tu *Mariale* Arnoštovo a jeho kancionál ozdobený znakem Arnoštovým (Maloveckým), představujícím půl bílého koně v červeném poli. Neméně drahocenný zaltář kláštera Roudnického, missál Olomúckého biskupa Jana ze Středy, svědčí o vysokém stupni illuminatorského umění ve věku XIV. Avšak i století XV. a XVI. bylo vzácnými ukázkami zastoupeno. Z Mariánské literatury staré i nové, která byla též hojně zastoupena, zmíniti se chci jen o vzácném missálu kláštera Svatojanského na Zeleném

Z Mariánské výstavy v Praze: Interieur Zeyerův.

Z Mariánsk \acute{e} vystavy v Praze: Celkov \acute{y} pohled vnitřn \acute{i} .

ostrově ve Strassburce. Připsaný mešní formulář pocházející z r. 1476 neb 1483 přináší modlitby mešní na svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie a tropy v Gloria, vyslovující jasně dogma o neposkvrněném početí skorem čtyři sta let před jeho prohlášením, jsou velmi zajímavé.

Není úkolem těchto řádků opisovati průvodce výstavou. Vše, co vroucí, něžná úcta a láska k Matce Boží neposkvrněné vytvořila, vše tam bylo zastoupeno od nepatrného škapulíře a drahocenného růžence, až k nádherným a vzácným výtvorům uměleckým. Zde umělá výšivka, tam domácí oltářík, tu medaile nebo zajímavá plaketa, onde bohoslužebná nádoba s emblemy Marianskými. Od nepatrné rytírky Marianského obrázku dosti neuměle kolorované až k velikým plátnům umělců soudobých, vše tu bylo zastoupeno.

A zajímavý úkaz! Málo jest malířů ať svým cítěním a vlohou k jakémukoliv oboru se nesli, aby nebyli s vroucí něhou zavadili o úctu Marianskou. Nemluvím o starších, jako byl Brandl, Skréta a jiní, ale připomínám práce i novějších a nejnovějších jako na př. něžný obrázek Jos. Manesa, obrázek sv. Rodiny Jos. Ženíška, roztomilou marinu B. Knüpfera, vážné kartony Em. Dítěte a Zikm. Rudla, v hýřivých barvách se stápějící plátno Urbanovo, světelným efektem se vyznamenávajícího E. K. Lišku a jiné.

Podobně i plastika zastoupena díly všech století, od vážných děl doby gotické, až k nádhernému výtvoru pozdní renaissance, která zastoupena sochou z karrarského mramoru vystavenou J. V. arcikn. Františkem Ferdinandem. Od jednoduché řezby románské, k zajímavým výstřelkům rokoka a odtud až k pracím nejnovějším. Vážné, klassickým uměním napojené práce Václava Levého (zvláště dosti neznámá Immaculata, viz obraz titulní), jež jsou majetkem Umělecké Besedy, oduševnělé práce V. Vosmíka, Viléma Amorta, J. Rady a j. doplňovaly tento obor výtvarného umění zasvěceného Boží Rodičce, k nimž hned u vchodu řadil se oltář J. Kastnerův, práce to pro Pařížskou světovou výstavu zhotovená a mimo Madonnu s děťátkem ještě postavami svatých patronů Václava a Ludmily ozdobená (viz obraz).

Zastavme se ještě u některých zajímavých předmětů. Jest to zvláště oddělení prstonárodní (sestavené farářem K. Procházkou), které zřejmě svědčilo, že celou bytost lidu českého i jeho okolí proniká úcta k Rodičce Boží. Příbytek vnitř i zevnitř ozdoben obrazy Panny Marie; požeňání, kroupky, džbány a mísy, modlitební knihy, písně, závěsky Marianské, tisíce způsoby svědčily tu o tom, jak lid náš po svém způsobu osvědčuje úctu a lásku k P. Marii. Doplnkem této souborné kolekce byla výstava předmětů z Náprstkova musea v Praze, které podávaly mimo ukázky české i předměty jinოსловanské.

A hned vedle byl malý koutek, ale neobyčejně poetický (viz obr. na str. 197), *interieur Marianského básníka Jul. Zeyera*, na němž shromážděna celá řada obrazů, sošek, ikonů Marianských, rukou básníka ladně seskupených. Krásný to zajisté doplněk jeho nadšené »Zahrady Marianské«, kde oslovuje Matku Páně přesvatou:

»Tvůj ráj je Boží lásky tabernaculum a Ty jsi brána jasná z křišťálu, jež vede zpět do ráje ztraceného Adamem, avšak opět vráceného Synem Tvým!«

Jak těžko se loučil návštěvník s poetickým tímto zátiším!

Avšak kde jméno Maria, jež budí radost a nadšení, nemůže býti nedostatek toho, co výrazu dodává nadšení našemu, totiž zpěv. Jedním

z nejuvš zaijmavých oddělení bylo hudební oddělení ve zvláštní v salonek proměněné části vzdušných chodeb seminářských. Péčí prof. konservatoře Ondřeje Horníka sneseno tu tolik skladeb Marianských, že naplňovaly šestnáct skříní, ač od každého skladatele pouze jediná skladba byla vyložena. Již čtrnáctý věk zachoval nám písně Marianské, a nejznamenitější skladatelé všech dob neopomenuli vzdáti hold svůj neposkvrněné Máti Boží až do mistra Antonína Dvořáka, jehož náboženské přesvědčení vytrysklo v nádherný, hlubokým citem provanutý hymnus »Stabat mater« op. 58. Komu nenapadla při pohledu na toto oddělení slova známé básně Jana z Hvězdy:

Píseň česká slavně znívá,
v chrámu Páně když se zpívá;
kde duch prost vši pozemskosti
na perutích pobožnosti
k vyšším stanům zalétá.

Jakým vzletem honosí se píseň česká, když zalétá k stanům věčným, kde slávou a ctí korunoval Syn Tu, která jej z Ducha sv. počala!

Nesmíme zapomenouti ani na četné obrazy Marianských svatyň a poutních míst, které svědčily zřejmě, jak všude v naší vlasti jest úcta Panny Marie rozšířena.

Na konci budiž ještě zmínka o úspěchu výstavy. Co zdálo se nemožným, stalo se. Výstava hostila zástupy návštěvníků. Od 19. srpna do 2. října, kdy výstava byla uzavřena, navštívilo ji celkem 13.181 osob, tedy průměrem as 300 osob denně. Patrně, že i dnes hluboko jest úcta Marianská v srdcích zakotvena.

Jak povznášející to vědomí, uvážíme-li, že všichni se seskupili, aby vzdali svůj hold Matce Boží. Musea a korporace otevřely své poklady, sídla šlechtická a tiché kláštery poslaly co nejvzácnějšího měly, doinnácnost měšťanská i chudá víska poslala to, co k úctě Panny Marie měla nejlepšího. A nejen vzácné perly a drahokamy, nejen třpyt zlata a stříbra, ale i nepatrný papír a pozlátka ozářeno bylo láskou k té, již oslavoval celý svět katolický. Jest patrně, že i tomuto podniku dostalo se zvláštního požehnání na přímluvu Matky křesťanstva.

II.

Že také sám den padesátého výročí prohlášení dogmatu o neposkvrněném početí Panny Marie nemohl minouti bez povšimnutí, že nemohla ani katolická Praha přeslechnouti otcovská slova náměstka Kristova k oslavě Rodičky Boží vybízejícího, jest samozřejmo.

Byla-li výstava holdem umění a práce, bylo potřebí slavnosti, kde by se přítomností všech vrstev katolické společnosti dal výraz důležitosti oslavy Marianské, zvláště v dnešních dobách pohnutých.

Komitét výstavní ukončiv práce své a zaslav výbor uměleckých předmětů na mezinárodní výstavu do Říma, která podle zpráv svou rozmanitostí budila zaslouženou pozornost, nerozešel se, nýbrž přetvořiv se a účelně se doplniv, vytkl si za úkol uspořádati slavnostní schůzi a oslavu Marianského jubilea. Předsedou komitétu zvolen J. O. hrabě Vojtěch Josef Schoenborn, který ustavení se komitétu oznámil Jeho Eminenci, jenž usnesení to schválil a komitét uspořádáním schůze slavnostní pověřil.

Nelze ovšem dopodrobna líčiti všechny práce. Stůjž zde toliko výsledek.

Na neděli dne 11. prosince 1904, v oktávu Neposkvrněného Početí Panny Marie připravena oslava skládající se ze dvou částí.

Dopoledne konána v hlavním chrámu Panny Marie před Týncem církevní slavnost v tomto pořadu:

O půl 10. dopoledne konal české kázání metrop. kan. ThDr. Josef Tumpach;

po té o 10. hodině obětoval Jeho Eminencí nejdůstojnější pan kardinál, kníže-arcibiskup Leo svobodný pán Skrbenský ze Hříště pontifikální mši sv., po níž bylo německé kázání. (P. A. Camelli S. J.)

Slavnosti v bohatě vyzdobeném chrámě účastnili se zástupci úřadů státních, starosta města Prahy s členy rady městské, zástupcové duchovenstva, korporací, katolické spolky v plném počtu s prapory a na tisíce obecnstva.

Večer pak o 6. hodině konána slavnostní schůze v Rudolfině. Na památku podáváme tu program její.

RUDOLFINUM.

V NEDĚLI DNE 11. PROSINCE 1904 O 6. HOD. VEČER

SLAVNOSTNÍ SCHŮZE

NA PAMÁTKU

PADESÁTILETÉHO JUBILEA PROHLÁŠENÍ DOGMATU O NEPOSKVRNĚNÉM POČETÍ PANNY MARIE.

1. *Fr. Liszt*: AVE MARIA. Smíšený sbor s průvodem varhan.
2. ZAHÁJENÍ SCHŮZE předsedou hrabětem *Vojtěchem Josefem Schoenbornem*.
3. PROMLUVA Jeho Eminence nejd. p. kardinála, knížete-arcibiskupa *Leona ze Skrbenských*.
4. SLAVNOSTNÍ ŘEČ ČESKÁ: O KULTU MARIANSKÉM V ČECHÁCH, prosloví Jeho Excellence *Karel Ervín hrabě z Nostitz-Rienecků*.
5. *Dr. Ant. Dvořák*: a) EJA MATER. } Smíšené sbory s průvodem varhan.
b) TUI NATI. }
6. SLAVNOSTNÍ ŘEČ NĚMECKÁ: VÝZNAM DOGMATU O NEPOSKVRNĚNÉM POČETÍ PRO DNEŠNÍ DOBU, prosloví *svob. pán Fr. Morsey*, říš. poslanec.
7. DOSLOV PŘEDSEDY.
8. *G. Pierluigi da Palestrina*: MAGNIFICAT (octavi toni) pro smíšený sbor.

Sbory nastudoval a řídí p. *Karel Douša*, ředitel kůru ua Šmíchově.

Nádherná dvorana Rudolfinská zaskvěla se v tento den v plném lesku, hostíc svorně výkvět všeho obyvatelstva Pražského od nejvyšších zástupců úřadů duchovních, státních a samosprávných až k členstvu spolků katolických, od členů vysoké aristokracie až ke katolickému dělnictvu. Svorně sešla se intelligence s prostým lidem, neboť sjednotila je úcta »Hvězdy jitřní«, která září všemu křesťanstvu a pod ochranu svou všecky stejnou láskou přijímá.

Na estrádě v háji palem skvěla se bílá socha »Immaculata« Václ. Levého, pod níž zaujalo místo předsednictvo.

Po úvodním sboru zahajuje předseda komitétu J. O. hrabě Vojtěch Schoenborn schůzi, načež ujímá se slova Jeho Eminencí, nejdůstojnější pan kardinál, kníže-arcibiskup Pražský a promlouvá k přítomným o oslavě

Panny Marie. Význam slavnosti vystihují slova: »V těchto dnech, které právě oslavujeme, podobá se svět katolický celého okrsku zemského veliké rodině, svorné, sjednocené a sdružené za účelem, aby s dětinou úctou vstal společnou matku, blahosladenou Pannu bez hříchu prvotního počatou«.

Arcipastýř vyslovuje radost nad svornou účastí všech stavů na slavnosti a říká za to a končí pak: »Jeho Svatost slavně panující svatý Otec, papež Pius X. ráčil mne Svou otcovskou milostí a Svou péčí zplnomocnit k tomu, abych Vám všem, velectění, udělil svaté apoštolské požehnání.« To přijalo shromáždění klečíc.

Na to ujal se slova J. E. hrabě K. Ervín Nostitz a promlouval »O kultu Marianském v Čechách«, uváděje doklady, že kult Marianský v Čechách jest tak starý jako křesťanství v Čechách samo. Uvádí nejstarší historické doklady, připomíná zvláště dobu Karlovu, dotýká se českého umění, literatury, líčí kult Marianský v době bouří náboženských v Čechách, nezapomíná ani lidové úcty Marianské a končí: »Marianská výstava přispěla k tomu a snad ještě přispěje, aby kult Marianský a důvěra k Panně Marii i do těch kruhů vnikla, které se ho dosud stranily. Velectěné shromáždění! Končím s tím nejvšelejším přáním, aby kult Marianský v naší drahé vlasti, vždy víc a více zkoušené, horlivých pěstitelů našel.«

Druhým řečníkem byl říšský poslanec svob. pán Morsey, který duchaplným způsobem promlouvá o tematě: »Význam dogmatu o neposkvrněném početí pro dnešní dobu«. Začíná líčením protikatolických hesel dnešní doby a dotýká se prohlášení dogmatu o neposkvrněném početí oceňuje nejprv význam jeho dogmatický, líčí historický postup vývoje dogmatu a praví: »Toto dogma jest dogmatem srdce lidu katolického, vycházející z živé víry církve sv. Lid katolický držel se této nauky po všecky časy a vroucně si její prohlášení žádal.« Potom se obrací k významu dogmatu pro dnešní doby a duchaplně líčí jeho význam, jakož i význam úcty Marianské jako prostředku k zadržení hnutí odpadlického. Zvláště připomíná ke konci zářící příklady úcty Marianské z domu Habsburského a končí heslem, že v nynějších dobách všeobecného boje proti církvi upíná se naděje na obraz Neposkvrněné, jenž jest vítězným znamením katolické církve!

Mezi jednotlivými řeči následovala v pravdě umělecky provedená čísla hudební, krásné to ukázky světové hudební literatury Marianské, oč zvláštní zásluhu měl p. ředitel kůru Karel Douša.

Schůzi zakončil předseda slovy díky, k nimž přidal: »Zbývá ještě, abych ohlásil, že za souhlasu, ano k výslovnému přání Jeho Eminencí, následovati bude této schůzi během příštího roku Marianský kongres. Účelem jeho bude utvrzování, prohlubování a rozšiřování úcty k neposkvrněné Rodičce Boží, při čemž doznají zajisté i mnohé důležité snahy naše znamenité podpory.«

Skvělá schůze, při níž rozsáhlé prostory dvorany byly zcela naplněny, ne-li přeplněny, skončena za povznášejícího dojmu.

Svědectvím byla zajisté pravdivost slov jásavého a přec tak hluboce pokorného hymnu Panny Marie »Magnificat« a »Od té chvíle blahoslaviti mne budou všichni národové«.

K národům těm pojí se ve bratrské svornosti i národ náš, nechť se zpronevěřiti tradici svých předků.

Byť i mnozí snad na Matku Páně zapomínali, doufejme, že oslavy její přispějí k oživení a prohloubení úcty i tam, kde snad jiskra svatého nadšení doutná pod popelem všedních starostí života. Jest vroucím naším

práním, aby loňské a letošní oslavy Mariánské pro mnohé vyzněly, jako slova básníka, největšího lyrika italského *Franceska Petrarkey*, jenž píše o Marii:

Ty vůdkyně vždy věrných plavců bdělá!
Ó pohled v jaké bouři, v jakém hoři
mne bez vesla zde živlů přemoc sklála,
vzlyk poslední mi blízko! *Však má vřelá*
se v Tobě duše zakotvila celá!

POD TVOU OCHRANU.

Co očí smutných upnulo se k Tobě
za doby míru, v kruté válek zlobě,
ó milostivá Matko Páně!
Ty zraky byly trpkým pláčem rudé,
vždyť lidé zřeli vůkol bídu všude.
Ty's pohlédla, — a ušli ráně.

Co retů sirých volalo Tvé jméno,
když všechno štěstí bylo pobořeno,
ó dobrotivá Matko Páně!
Ret kajícnic a mužů trosečníků
ve zmateném se nesl k Tobě křiku.
Ty's promluvila, — ušli ráně.

Co rukou v těžkém díle ochromených
se zdvihlo k Tobě, třtin to nalomených,
ó přívětivá Matko Páně!
Žen, dětí, starců ruce rozjizvené
se obracejí, kde Tvůj trůn se klene.
Ty pokyneš, — a ujdou ráně.

Mé oči, rty a slabé moje ruce
se upínají k Tobě v těžké muce,
ó milosrdná Matko Páně!
Hleď na mé srdce, jež Ti sloužit žádá,
měj, Matko, také slabší dítko ráda,
ó pomoz mi, — a ujdu ráně.

f Simon.

ÚCTA PANNY MARIE V ČESKÝCH KLÁŠTERÍCH A ŘEHOLNÍCH DRUŽINÁCH.

1. **Řád rytířů sv. Jana Křtitele (maltézských)** ctil Rodičku Boží od své kolébky při kostele Panny Marie Latinské v Jerusalémě. Zbožní rytířští bojovníci připisovali dobytá vítězství nad nepřítelem křesťanského jména ochraně Matky Boží, jejím růžencem věnčovali svoje štíty a modlí se denně hodinky ke cti Blahoslavené Panny. Během staletí zapouštěla úcta Marianská své kořeny v této řeholi stále hlouběji a svátky Panny Marie byly slaveny s nevšední okázalostí.

Po dobytí Rhodu r. 1310., když řehole po svém skoro vyhlazení v bojích o Sv. zemi na tomto ostrově dobyla si nového domova, slavívala zvláště svátek Nanebevzetí Panny Marie a po r. 1565., když si proti přesile sultánově domovu svého na Maltě slavně obhájila, zavázala se slibem, že z vděčnosti k Panně Marii, o jejímž Narození skončilo skoro pětíměsíční obléhání Malty od Turků, bude slaven tento svátek co nejslavněji.

Dle rituálu kostela sv. Jana ve Valettě dala se oslava takto :

O vigílii zachovává se půst a koná se výročí za padlé při obležení r. 1565. Mezi těmito byl i Jan z Hazenburka z Českého převorství. Po mši svaté jde kněz průvodem po všech hrobkách, koná absoluci a zastaví se zvláště u hrobky polního maršálka Melchiora Roblesa, který se tehdy vyznamenal, jakož i u hrobu velmistra z Valetty. Prvé nešpory jsou pontifikální, před

nimi ubírá se převor, provázen jsa velmistrem a velkokříží odhalit posvátného obrazu Madonny Filermské za zpěvu Ó Panno slavná!

O svátku rozestaví se posádka pevností na náměstích velmistra paláce. Když se velmistr ubírá k sv. Janu, pozdravují jej mušketýři střelbou. Po noně jest pontifikální mše sv. za přítomnosti velmistra a velkokřížů, oděných v manto di punta. Zatím vyjde ze dvora Auvergueského maršál s rytířem, nesoucím meč a dýku, drahocenné dary krále Filipa II., dané počtou velmistru Valetovi za statečnost a vítězství z r. 1565. Jakmile objeví se prapor v bráně dvoru, pozdravují jej mušketýři střelbou. Po epistoletě vstoupí praporečník hlavní branou do kostela, vystoupí po stupních do presbytáře a sklání třikrát prapor na pozdrav sv. kříží na hlavním oltáři, načež obrátiv se k velmistrovi pozdraví jej poklonou a postaví se mu pak po pravici a páže s darovaným mečem po levici. Za zpěvu evangelia uchopí Jeho Eminence velmistr pravíci meč, v levici drže drahokamy posetou darovanou dýku.

Po mši sv. zavzní chvalozpěv Te Deum a koná se slavný průvod do kostela Vítězného. Napřed jdou bratři v řadách, pak sbor od sv. Jana, převor v pontifikáliích nese obraz Panny Marie, za ním ubírá se velmistr, provázen velkokříží a celým konventem, po pravém boku maje rytíře s praporem, po levém páže s čestným mečem. Za průvodu hřmí stále děla, dokud se nevrátí zase k sv. Janu.

Když procesí stane v kostele Vítězném, podá almužník velmistrovi osm sáčků, v každém po čtyřiceti skudech, představí mu osm nevěst, které dle slibu ten den mají býti obvěněny, s jejich ženichy a velmistr podá každé sáček s věnem. Po té žehná převor lid posvátným obrazem a průvod vrací se k svatému Janu, kde převor bez průtahu staví obraz na oltář v kapli Blahoslavené Panny.

Z ustanovení Frà Františka Saligiera na základě slibu po moru r. 1676. světivali i svátek Neposkvrněného Početí P. Marie podobnou slavností. Průvod bral se k nádherné a ušlechtilé kapli N. Početí na místo zvané di Sarria.

Dle příkladu hlavního sídla řádu řídilo se i převorství České. Prvý řádový chrám románský s dvojí řadou sloupů dvou různých tvarů byl zasvěcen Matce Boží, rovněž tak chrám v Kladště s památnou sochou P. Marie, o které arcibiskup Arnošt z Pardubic vypravuje ve svém posledním pastýřském listě. Také kostely v Pičíně, na poutním místě v Podsrpu a nejmladší kostel řádový v Sonneberku jsou v Čechách zasvěceny P. Marii. Kostely řádové zachovaly přes nepřízeň času vzácné starobylé Mariánské skulptury, jmenovitě něžný křídlový oltář ve Strakonících.

Po zrušení kláštera karmelitů v Praze dostal se chrám Matky Boží Vítězné v opatrování farního administrátora z řádu maltézského. Skvostný tento stánek Boží chová kromě památné sošky Pražského Ježíška kopii obrazu Panny Marie zvané Bělohorské a obraz »zbožné« Panny Marie Mantovské.

Originál Bělohorského obrazu našel Karmelita P. Dominik na místě jakéms u Strakoníc Oči obrazu P. Marie a sv. Josefa byly vyloupány. Toto zneuctění připisovalo se vojsku Mansfeldovu, jehož oddíl pod lieutenantem Streffem bylo sídlo řádu Maltézského, Strakonice, 13. prosince 1619, zámek i město smlouvou vydáno, při čemž i řádový kostel s Mariánským oltářem byl zrušen. Když roku nasledujícího přirazilo do města katolické vojsko Maximilianovo, vzal odtud zmíněný karmelita zneuctěný obraz Panny Marie, klečící před malým Ježíškem, a provázal s tímto obrazem vojsko i dále až do bitvy na Bílé Hoře u Prahy. Sotva katolické vojsko za provolávací hesla »Sv. Maria« dalo se do boje, dala se jízda Streffova, stojící v čele šiku, s pěchotou Thurnovou na útěk přes to, že ani nebyla napadena a v tu chvíli vítězství se spíše chýlilo na stranu vojska

nekatolických stavů. Z vděčnosti za vítězství dal císař a král Ferdinand II. řádu karmelitů německý lutheránský kostel v Praze na Malé Straně, kteří ho r. 1624 dali posvětit ke cti Panny Marie Vítězné a sv. Antonína. Karmelité přistavěli kostel na straně západní a ku východu ozdobil jej císařský vojevůdce, Španěl a rytíř řádu maltézského Marradas, vhodným průčelím z lásky a úcty ke španělské světici, sv. Terezii, které karmelité věnovali jeden oltář ve svém novém kostele.

V kostele Matky Boží pod řetězem jest kromě Skretova umělého obrazu P. Marie, vyprošující pomoc v boji pro řeholní rodinu sv. Jana ještě malý, privilegovaný oltářík ladných forem s obrazem P. Marie ustavičné pomoci, při kterém bývalo do císaře Josefa II. Mariánské bratrstvo a jiný ještě oltář Panny Marie pod řetězem.

Frä Jos. Hamršmid.

2. Rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou vždy velikou důvěru a úctu choval k nejblahoslavenější Panně Marii. Tomu nasvědčují mnohá zřízení a ustanovení řádová, z nichž uvádíme tato:

1. V pořadu (soukromých) votivních mší sv., jež od kněží řádových v konventě Pražském každodenně se slouží, je pro sobotu předepsána mše sv. o bolestné Panně Marii za blaho sv. řádu (de beata Virgine dolorosa pro bono s. Ordinis). — Taktéž ve slavnostní oktávě »nalezení sv. kříže« je v pořadu slavných votivních mší sv. pro sobotu ustanovena mše sv. o Panně Marii.

2. Po litaniích o všech svatých, jež modlívali se v řádu před nedělemi a svátky, přidává se antifona k Panně Marii: »Stella coeli exstirpavit.« — Od jara až do podzimu zpívají při této pobožnosti řádoví vokalisté české Mariánské písně u obrazu bolestné Panny Marie, umístěného ve zvláštním výklenku na chodbě klášterní.

3. Před Mariánskými svátky je nařízen řádový půst (statuta Ordinis cap. VIII. punct. 4.: »Praeter jejunia, quae alias ex praecepto servat Ecclesia, statuimus, ut fratres jejuniis festa B. Virginis: Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, Nativitatis, Immaculatae Conceptionis, Visitationis et Praesentationis . . . praeveniant.«)

4. Pokud se týká obrazů a soch Mariánských budiž poznamenáno aspoň toto: V řádovém kostele sv. Františka na Starém Městě Pražském je v kapli umístěna památná socha Panny Marie, pocházející z bývalého farního kostela sv. Valentina, která se těší zvláštní úctě věřících. Kromě menšího obrazu »Matky Boží pomocné« na vedlejší oltáři (od křižovníka P. Veselého) je v kostele po pravé straně hlavního oltáře zavěšen obraz Madonny od současného malíře Pirnera.

Kromě toho přicházejí reliefs Panny Marie na pontifikální berle velmistrovské, na monstrancích, kalichu. (Viz katalog loňské Výstavy Mariánské v Praze). Miniatury s obrázky Panny Marie jsou v »kancionálu chval Božích bratrstva literátského kůru Panny Marie před Týnem« (ze stol. XVI.) a v misálech.

5. Řád spravuje také Mariánské poutní místo Mariánský Chlum (Maria-Kulm) u Falknova v Čechách, které bývá hojně navštěvováno poutníky i z dalekých krajín, zvláště německých.

Populární brožurku (v německém jazyku) o tomto poutním místě vydal řádový kněz ThDr. Josef Pošmurný, v ní uvedeny jsou také jiné prameny a spisy o tomto předmětu pojednávající.

6. Mezi zvláštními ctiteli Rodičky Boží budiž uveden generál a velmistr Julius František Waha (1750–4) a P. František Havránek (* 1805 † 1867), kterýž je původcem první májové pobožnosti v kostele sv. Klimenta v Praze.

P. Gustav Hans.

3. **Řád řeholních kanovníků premonstrátských.** Od oné chvíle, kdy na podzim r. 1122 posvěcen byl v divokých lesních hlubinách u Coucy (dep. des Aisnes) mateřský chrám Prémontré sv. Norbertem založený, rozmnoženy řady ctitelů Marianských četnými, nadšenými horlivci. Přidružil se k nim šik ctitelů bílých vedený upřímným přítelem něžného zbožnovatele Bohorodičky, sv. Bernarda, ohnivým, posvátným nadšením hárajícím sv. Norbertem, jenž v lednu r. 1119 v Lyoně se zápalem hájil neposkvrněné početí přesvaté Panny.

Byly dvě zárné hvězdy, které vedly zakladatele nového řádu k bezpečnému cíli — vlastnímu i synů svých posvěcení a spáse věčné: zbožné uctívání nejvyšší Svátosti oltářní a něžná pocta Matky Páně. Dle svorného podání měl týž světec památné vidění na počátku r. 1121, kdy P. Maria roucho bílé mu podala se slovy: »Přijmi, synu Norberte, toto sněhobílé roucho.« S rouchem tímto převzal také dětinné k Matce Boží povinnosti, které horlivě do smrti své plnil a i řádu svému otcovsky na srdce vložil. K Její počtě složil hodinky Marianské, které denně v řádu premonstrátském po officiu kanonickém se modlí, jeho ústy volá dne 8. prosince celý řád »Ave Virgo, quae Spiritu sancto prae-servante, de tanto primi parentis peccato triumphasti innoxia.« V jeho intencích zajisté obětuje se ve všech klášterech řádu toho denně mše sv. ku počtě nejbl. Panny (de Beata — za představené a jejich řeholní rodiny) a modlí se, pokud rubriky breváře dovolují, každou sobotu officium canonicum de Beata. — Kromě toho jest předepsán v řádu tom půst v předhodí Nenebevzetí, Navštívení, Narození a Očišťování Panny Marie.

Jak horlivě následovali synové sv. Norberta svého zakladatele v úctě Bohorodičky, dokazují přečetné chrámy klášterní, ku počtě Bohorodičky zasvěcené a i pojmenování četných klášterů. Uvádím na př. S. Mariae Charitatis, Vallis s. Mariae, Stella Mariae, S. Maria in Nemore, de Eremitorio, de Hortis, de Villa Aurea, a jiné více. — Dle svědectví Dionysia Albrechta bylo jich 104. S já-sotem uvítal řád sv. Norberta prohlášení dogmatu o neposkvrněném početí Panny Marie, vždyť již r. 1305 nařídil generál řádu Adam, aby členové řádu učení toho horlivě hájili, šířili a oslavovali. V řádě premonstrátském vykvetl jeden z nejluznějších květů ctitelů Marianských, kterými honosí se vůbec církev katolická — blahoslavený Heřman Josef. A s ním v posvátném nadšení druží se v řady ctitelů Marianských blahoslavení Hugo, Milo, Adam, Lukáš, Jakub de Vicoigne, Hroznata, Lohel a jiných počet ohromný. Čteme-li Hagiologii premonstrátskou, z každého řádku téměř tryská nadšená úcta k Bohorodičce.

Byl to mohutný proud, který zachvátil celý řád. Nemohly se mu tu tedy ubrániti četné a památné kláštery řádu toho v zemích koruny české, o nichž nutno poněkud obšírněji se zmíniti.

Když král Vladislav a biskup Zdík uvedli prvou družinu premonstrátskou na horu Sion, zasvětili její chrám a tím i celou ponurou dosud výšinu úctě Královny nebes (Nanebevzetí P. M.). To bylo heslem pro budoucí štěpení. Brzo po té zasvěceny úctě Její i chrámy klášterů: Doksany (Narození), Zeliv (rovněž), Louňovice (Nanebevzetí), Milevsko (Navštívení), Teplá (Zvěstování), Chotěšov (Narození P. M.). A zůstala úcta Marianská vzácným odkazem všem těmto jmenovaným klášterům a v dobách nejtěžších jejich útěchou a nadějí.

Klášter *Strahovský*, matka a vůdce všech ostatních klášterů řádu svatého Norberta v Čechách, od počátku horlivě pěstoval i šířil úctu k Panně přesvaté. Důkazem toho je velebný chrám klášterní i četné chrámy klášteru inkorporované a Královně nebes zasvěcené. Na stolci opatském seděli v šeré minulosti mužové, jejichž pamět gloriolou svatosti jest ozářena — a ti všichni se zápalem uctívali Pannu panen.

Ku konci XIII. století opatuje na Strahově druhý český Božetěch, opat Budiš, který rukou umělořeže ze dřeva sochu Bohorodičky – paladiu kanonie. — Přešla katastrofa husitská a po ní hroznější v XVI. stol. — vláda opatů nehodných. Z patrimonia sv. Norberta stává se poustka. Na troskách chrámu a kláštera spíná ruce bl. Lohel před sochou Marianskou dosud v úctě chovanou. Před ní sílu čerpá k úmorné práci na vzkříšení hynoucího, slavného druhdy kláštera. A důvěra tato nezklamala ho. Zázrakem téměř k novému životu povstal Strahov. Kým div, že jak Lohel, tak i jeho velcí nástupci: Questenberg, Fuk, Hirnheim tím horlivěji ctili Královnu nebes. K její počtě založena kaple P. Marie Pasovské, pořízen nádherný mramorový hlavní oltář chrámový.

R. 1641 povstává při koleji premonstrátské u sv. Benedikta na Starém Městě bratrstvo Marianské »Congregatio pro felici morte sub titulo Beatissimae Virginis Mariae Nascentis«, jehož prvním předsedou byl Krištof Vratislav z Mitrovic. Upomínka na toto bratrstvo do dneška se dochovala na Strahově, kde každého dne večer se modlí konvent litanii Loretánskou a modlitbu za šťastnou hodinku smrti a na počátku roku obětuje mši sv. »pro felici morte«. Bratrstvo toto konalo slavné průvody do Staré Boleslavi, z nichž vyvinula se jakási reprezentativní pouť premonstrátská na toto poutní místo, kde veškeré obřady i hodinky konány členy řádu toho. (Více o tom viz Votka: Památky Staroboleslavské str. 348 a násl.) Když pak mráz Josefinismu spálil tak mnohý lučný květ na stromě řeholí, staral se Strahov se vším úsilím, aby jako matka pečlivá přivinul k sobě těžce zkoušené dítky — památné Marianské kláštery v Doksanech a Milevsku, což se mu i podařilo. A nadšení Marianské brzo zahojilo rány, s velikým nákladem opraveny tamní památné basiliky Marianské, takže patří dnes k předním ozdobám tohoto království. A jen upřímná, dětinná úcta k Bohorodičce a pevná důvěra, že Její ochrana bude i Strahovu záštitou, přiměly opata Zeidlera, že převzal r. 1846 slavné poutní místo Marianské u Olomouce, Sv. Kopeček, druhdy ke klášteru Hradištskému patřící, ve správu klášterní. A vzpomene-li důstojně a nákladně nynějším ndp. opatem vyzdobených Marianských chrámů: poutního v Sepekově a Milevsku, v Ouhonících, kaple bol. Matky B. v Jihlavě — dokreslujeme tím jen v hlavních tazích obraz Matky Spasitelovy, před níž od dob nejstarších v posvátné úctě se sklání starobylý Strahov a jeho synové. Jen rámeček této zprávy nedovoluje zmíniti se o četných, veřejnosti aspoň částečně známých památkách uměleckých Marianských, které chová ve svých bohatých sbírkách Strahov, o společích, bratrstvech, sochách a obrazech, které při chrámech Strahovu inkorporovaných a na statcích jeho jsou zřízeny a uchovány.

A podobně, jako Strahov, pěstovaly a šířily i ostatní kláštery řádu premonstrátského v Čechách úctu k Bohorodičce.

Vzpomínáme tu, dbajíce doby založení, v první řadě *Doksan*. Její zakladatelka, zbožná královna Gertruda, byla vzorem této úcty. A poněvadž proboštové tohoto kláštera bráni byli z řad Strahovských, přinášeli i do Doksan tradice Strahovské a tím i pěstění kultu Marianského. — V dobách moru, hladu a běsu válečného k Matce Boží utíkaly se zbožné panny. Že vyvolil si klášter tento Pannu Marii za zvláštní ochránkyni a Ji také jako takovou ctil, svědčí velká pečeť proboštova, na níž jest obraz Bohorodičky s pláštěm a korunou císařskou, chovající na pravé ruce Synáčka svého, v levici pak žezlo držící. (Obnovena za opata Jana IV. Buchauera na počátku XVI. stol.) Z řad panen, ctitelkyň Marianských, zmínky zasluhuje bl. Maximiliana Zásmucká, která v pověsti svatosti zemřela po životě plném askese a hluboké zbožnosti.

Chrám Matky Boží v Doksanech byl hojně navštěvovaným chrámem poutním. Poutchlo sice poněkud po zrušení kláštera nadšením, ale opět horlivostí nynějšího duchovního správce stává se Doksanský chrám Páně celému Podřipsku útlukem a duchovním jakýmsi střediskem, kam v den Narození Panny Marie četné průvody se ubírají a hlaholem Marianských písní dokazují, že dosud v lidu žije zápal pro úctu Bohorodičky, které zde královský útulek byl zbudován.

Bývalý klášter a biskupství v *Litomyšli* — mons Olivetus zvaný — rovněž chrámem ke cti Panny Marie veřejně dokumentoval, že vstupuje v řady ctitelů Bohorodičky. A zůstal jím do svého zaniknutí. *Dr. Isidor Zahradník.*

Klášter *Želiv*. Ze starší předhusitské a husitské doby kláštera Želiva nezachovalo se o domácích bratřích a událostech zpráv skoro žádných. Byl samostan Želivský na samém počátku bouří husitských r. 1420 od Žižky zpustošen. Sbor bratří utekl do Jihlavy. Po nějakém čase vrátil se sice zpět, ale jen na krátko. Jiří z Poděbrad zabavil statky klášterní v Čechách ležící a zastavil je Trčkovi z Lipnice, který r. 1468 úskokem a násilím vypudil řeholní bratry ze Želiva. Uchýlili se opět do Jihlavy, kde v soukromém domě vedle fary přebývali, až vymřeli všickni. Od té doby více než půldruhého sta let nebylo žádných řeholních kněží v Želivě. Teprv r. 1622 navrácen byl klášter Želiv řádu premonstrátskému a osazen členy kláštera Strahovského.

V nově zřízeném shoru bratří rozmáhala se příkladem horlivých představených úcta k Rodičce Boží utěšeně.

1. Opat *Štěpán Magnus* (1643—1649) tak těžkou nemocí nohy ochuravěl, že lékaři hodlali mu nohu odejmouti. V úzkosti té slíbil opat, že uzdraví-li se, vykoná pouť k Rodičce Boží do Pasova. I uzdravil se a s vděčným srdcem slibu svému věrně dostal.

2. Opat *Norbert z Amelunxů* (1649—1653) vystavěl v lese proti klášteru »Voštavek« zvaném kapli (1650) a požádal Pražského arcibiskupa hraběte Harracha, aby ji ke cti Královny nebes požehnal. Tutéž kapli obnovil a ke cti Vítězné P. Marie znova požehnal r. 1685 opat *Milo Strobl* (1678 až 1695). Do této kaple počali přicházeti nábožní křesťané z blízka i z daleka, aby uctili mocnou Orodovnici a Pomocnici křesťanů. Z těchto návštěv vyvinula se poznenáhla výroční pouť Želivská, která později přeložena byla do prostranného a pro poutníky příhodnějšího chrámu klášterního. V předvečer svátku Jména P. Marie a o svátku samém přichází až posud 20—25 poutních průvodů (s 6—8 tisíci poutníků) do chrámu Želivského a přemnoží z nich, průměrně 1000—1300, přijímají sv. svátosti. Též o svátku Navštívení a Narození P. Marie dostavuje se co rok četné processí z blízké Červené Řečice. Do kaple v Oštavku koná nyní každoročně dvakrát, z jara a na podzim, průvod farní osada Želivská.

3. Za opata *Feronyma Hlíny* (1703—1725) klášter i kostel r. 1712 vyhořel. Když kostel byl opraven, postavena byla nad hlavním vchodem kostela vysoká kamenná socha Rodičky Boží s latinským nápisem »Útočiště hříšných, oroduj za nás«. Na zadní stranu sochy vytesati dal zbožný opat slova: »V ruce Tvé, Paní, poručím ducha svého, nyní i v hodinu smrti své. 1720.«

4. Vynikajícím ctitelem přesv. Matky Páně byl horlivý opat *Daniel Schindler* (1725—1752). Za něho chrám konventní po požáru sotva dostavěný novými oltáři, zpovědnicemi, lavicemi, kazatelnou, sedadly choralními a mnohými jinými potřebami opatřen byl a hlavní oltář ozdoben polosoškou Rodičky Boží, kterou opat Daniel r. 1739 darem obdržel od Norberta Umlaufa, opata býv.

premonstr. kláštera Hradiště na Moravě, a která jest věrným napodobením milostné Mariánské sošky na sv. Kopečku u Olomouce. — Mimo to stal se též opat původcem poutí mariánských, které až posud konají se každoročně do farního, kláštera přivtěleného kostela ve Vojslavicích (asi 2 hod. od Želiva vzdálených). To přihodilo se takto: Roku 1713 jednaly evropské velmoci o mír v Utrechtu. K jednání tomu vyslán byl od vlády rakouské Michael Achác, svob. pán z Kirchnerů, pán na Herálci a Humpolci, jenž vyžádal sobě z kláštera Želiva řečeného P. Daniela za duchovního rádce a společníka na cestu do Nizozemska. Z Utrechtu poslán byl P. Daniel za jistou soukromou, nejspíše peněžitou záležitostí od císařského plnomocníka do Amsterdamu a zde obdržel od jednoho měšťana sošku bl. Panny Marie, z pálené hlíny věrně napodobenou dle milostné sošky »Notre Dame de Foy«, která v Belgii od počátku 17. století obzvláštní úctě věřících se těšila. Daru tomu velice povděčen, umístil P. Daniel, když do Čech se vrátil, sošku na vedlejší oltáři konv. kostela Želivského. Když pak opatem se stal, přenesl r. 1733 v den Nanebevzetí Panny Marie sošku ve slavném průvodu do Mariánského kostela Vojslavického, kde uložena byla ve skříní stříbrným plechem obložené na hlavním oltáři. Každého roku pak, dokud opatem byl, vedl sám processí ze Želiva do Vojslavic a tam pontifikální služby Boží konal; po něm činili tak a činí posud jeho nástupcové na opatském stolci Želivském. — Když r. 1734 a 1741 opat Schindler, že vzýval Rodičku Boží Vojslavickou, z patrného nebezpečí života vyvázl, dal událost tu vyryti na stříbrném plechu skříně a vymalovati na klenbě nad hlavním oltářem. — Po příkladu poutníků Želivských přicházely pak a přicházejí posud i z jiných osad, blízkých i vzdálených, o svátku Nanebevzetí Panny Marie četné poutnické průvody, průměrně asi 15—20 s 5—7 tisíci účastníků do Vojslavic. V čas sucha přicházejí tam průvody z blízkých osad prosit za déšť. — V archivu fary Vojslavické zaznamenány jsou mimo uzdravení opata Schindlera ještě jiné milosti, kterých se věřícím na přímlovu Matky Páně »Uzdravení nemocných« dostalo a které též r. 1743 tiskem uveřejněny byly. Jedno uzdravení, náhlé nabytí ztraceného sluchu, r. 1763 ověřeno jest původní listinou podepsanou od celé rady města Hořepníka.

5. Horlivý a dlouholetý farář osady Želivské P. *Innocenc Neubauer* zavedl v konventním a zároveň farním chrámu Želivském ke cti Královně nebeské pobožnost májovou, která posud každoročně se koná.

6. Zbožný spisovatel »Drahých kamenů z koruny Sv.-Václavské« P. *Viktor Bezděka* († 1900) zanechal v rukopise »Obrázek P. Marie« t. j. životopis bl. Matky Boží.

7. Opat *Ferdinand Bursík* (1890—1903) o to péči měl, aby v kostelích far kláštera přivtělených, které nejsou zasvěceny P. Marii (v Humpolci, Senožatech, Ml. Břístích) zřízeny byly oltáře Lurdské, při nichž konají se, zejména v Humpolci, v čase adventním zvláštní, od bisk. ordinariatu Kralo-Hradeckého schválené pobožnosti Mariánské, k nimž příručku tištěnou sám opat Bursík, když ještě děkanem v Humpolci byl, za přispění tehdejšího kaplana Humpoleckého a nynějšího opata Želivského, ndp. Salesia Roubíčka, sestavil.

8. Na památku 50tiletého jubilea prohlášení neposkvrněného početí Panny Marie za článek víry obstaral nynější, právě připomenutý opat ndp. *Salesius Roubíček* pro Želivský konventní kostel nákladem více než 200 K vkusně provedenou sochu Lurdského milostného se zjevení bez hříchu prvotního Počaté.

9. Vdp. Dr. *Eugen Kadeřávek*, býv. rektor české university Pražské, sepsal a tiskem vydal některé řeči o P. Marii (»Maria matkou víry« 1903,

»Maria matkou umírajících« 1904 a j.), přednesené ve schůzích Mariánských kongregací a družin Pražských.

Precibus suae Matris benedicat nos Filius Dei Patris.

Method Nyolt, převor v Želivě.

Ve stínu zadumaného Blaníka povstává brzo po založení Želiva klášter panen premonstrátek: Louňovice. Duchovním jeho otcem je bl. Godšalk, který s velkým svým chovancem bl. Jarlochem zajisté pannám řeholním v posvátný odkaz zanechal úctu ke Královně nebes, jemuž věrny zůstaly až do záhuby kláštera.

Přímo majestátní jest Mariánská basilika *Milevská*. Kdo zadívá se na památnou tu stavbu a pak spatří hodinu cesty odtud svěží, útulné sídlo Mariánské na návrší Sepekovském — hned pozná, že tu Bohorodičky místo vyvolené. Jarloch Milevský, muž Boží, vryl v kámen zdejší svoji nehynoucí paměť — i svoji zbožnost, která nevymizela dosud z lidu. A s tou zbožností v srdci se usadila i úcta k Bohorodičce. — Když osudy Milevska více spjaty byly se Strahovem, vládl i tam týž duch jako na Strahově. Stejně i tam kult Mariánský pěstěn.

V řadách českých vyvolenců Páně a něžných ctitelů Bohorodičky čestné místo patří zakladateli kláštera *Teplá* — bl. Hroznatovi. Jemu po výtce patří čestný titul: »ctitel Mariánský.« Matka Boží četná mu prokázala dobrodiní, Ji on tělem a duší do chvíle poslední sloužil. — Chrám Tepelský sám jako matka druží kolem sebe jiné Mariánské svátyně, z nichž zmínky zasluhují: Mariánské Stoky, poutní místo s obrazem Panny Marie Pasovské, v Pištově, zašlém poutním místě, v Číhané a Březí, kam dosud ctitelé Marianští se ubírají. — Úctu svoji k Matce Boží projevil klášter pojmenováním slavných lázní Uševických lázněmi Mariánskými. Zde vystavěn velkolepý chrám farní ke cti Nanebevzetí P. Marie a jeden pramen pojmenován »Marienquelle«. V okolí klášterním četné sochy, obrazy Mariánské u cest a v lesích šeptají zbožné Ave Maria. — Již ve XIV. stol. uctívána neobyčejně v okolí klášterním bolestná Matka Boží, takže arcibiskup Jan udělil r. 1370 k povznesení této úcty odpustky.

V řadě opatů byli horlivými ctiteli Matky Boží mimo jiné oba Raymundové Wilfertové, Řehoř Neidhardt, Jeronym Ambros, z ostatních kapitulářů v době novější Filip Klimeš, Hugo Karlík a Nep. Desolda. Neznámý »kladatel řádu premonstrátského v Teplé složil pěkný hymnus »Ave stella matutina«, který dosud po matutinu se recituje. Podobně jako Doksany se Strahovem, spojen byl i *Chotěšov* s *Teplou* — tam královští manželé, zde sourozenci Hroznatovi zbudovali stánky Mariánské. Bohužel nepřečkal velkolepý Chotěšov bouře — stejným schvácen byl osudem jako Doksany. Duch Vojslavy — úcta k Bohorodičce — zůstával i v Chotěšově. Na ni pamatovaly panny v dobách míru, ale i v neštěstí a hoři. Kde štěstí nebo neštěstí sneslo se, nad nimi stavěly sochy k Její počtě, tak to dosvědčuje socha neposkvrněného početí na cestě k Stodu.

Po zrušení kláštera přešla duchovní správa v osadě na klášter Tepelský. Tolik několika slovy o úctě Matky Boží v řadě premonstrátském vůbec a v českých klášterech řádu toho zvlášť. Bylo a bude zajisté snahou jeho, aby odkaz sv. zakladatele: vroucí úctu ke Královně nebes svědomitě plnil.

Dr. I. Zahradník.

4. **Řád benediktinský.** V klášteře *Břevnovském* slouží se každého dne Missa de Beata M. V. (privilegovaná) mimo největší svátky, kdy se vůbec mše votivní nepřipouštějí. Poutní kostel Panny Marie na Bílé Hoře přešel ve vlastnictví kláštera r. 1828.

Původní chrám Páně (basilika) na *Sázavě* byl posvěcen také na jméno Panny Marie.

Znám jest velikolepý chrám Panny Marie v *Kladrubech*, bývalý klášterní kostel benediktinský.

Klášterní chrám v *Emauzích »na Slovanech«* v Praze byl sice věnován hlavně svatému Jeronymovi, ale spolu též bl. Panně Marii. Na žádost benediktinů beuronských brzy po jejich příchodu do Emauz byl se svolením svatého Stolice »titularis« chrámu klášterního zaměněn; a od té doby (od let osmdesátých) jest jím »Neposkvrněné Početí nejbl. Panny Marie«. Od obnovení kláštera Emauzského Ferdinandem III. uctívá se tu socha Matky Boží Montserratské, již dali tehdy benediktini španělští se dvěma jinými zhotoviti podle původní milostné sochy kláštera Montserratského ve Španělsku (v Katalonii). Dne 8. prosince r. 1882 byla socha Emauzská v slavnostním průvodě kardinálem Schwarzenbergem do nynější kaple Mariánské přenesena. Dne 8. prosince každého roku vystavuje se socha mezi nešporami v chóru. Po nešporách koná se s ní slavný průvod a přenáší se opět do kaple Mariánské. Denně slouží se v kapli Mariánské o šesté hodině ranní privilegovaná votivní mše sv. de B. M. V. (tichá mše sv.), vyjma dny, o kterých dle zvláštních rubrik není dovolena. Pravidelně každou sobotu po nešporách koná konvent v kapli Mariánské zvláštní pobožnost; v postě tato pobožnost odpadá. Májová pobožnost koná se každého roku od prvního do posledního května za veliké účasti věřících.

O Matce Boží Montserratské a její účtě v Čechách napsal knižičku emauzský benediktin P. Václav Wittke. P. Bernard Velíšek, O. S. B.

5. **Tovaryšstvo Ježíšovo.** Zorganizovaný Mariánský kult nemálo přispěl k vítězství katolického lidu v zemích koruny svatováclavské nad nepřáteli katolické církve. Organizaci tuto uskutečnilo Tovaryšstvo Ježíšovo družinou Mariánskou pánů, akademiků, studujících gymnasistů a j.

Nám postačí jména tří jezuitů, kolem nichž se může skupiti vše, a sice: prof. *Jiří Plachý* jako duchovní otec kongregace pánské a jako vůdce akad. mládeže, jenž zachránil Prahu; — ctih. kněz P. *Martin Středa*, rektor kolleje jezuitské v Brně, jenž napomáhal vojevůdci Souchezovi, že zahnal Švédy a vysvobodil Moravu z rukou nepřítelů mocného.

Co říci o Mariánském ctiteli *Boh. Balbínovi*, jehož v dětských letech ochránila mocná Panna Maria před smrtí, aby ji oslavoval spisy svými? A jak ji oslavil a při tom jaké vlastenecké dílo konal, dosvědčují mimo jiné jeho díla o poutních místech Mariánských v Čechách a na Moravě: *Diva Wartensis* — *Sacromontana* — *Tufanensis* — *Veteroboleslaviensis* (*Epitome rerum Bohem.*) — *Diva Krupcensis* (*Šejnoviensis*) in manuscripto — *Vita venerabil. Ernesti de Pardubic, I. archieppi Prag.*

Mariánská družina ve stol. 16.—18. vydobyla sobě zásluh o katolickou církev a národ český nedostihlých. Jaký to výkvět mužů křesť. vypěstil se tu jako v štěpnici Mariánskou, že se stali nejen hradbou oproti útokům nepřátel katolictví, nýbrž šikem výbojným ve víře jediné pravé a tak zachráněn i národ i jazyk jeho český — jakých zásluh mají urození sodálové, jelikož, jak vypočteno, 13 gymn. učilišť s kolleji jezuitskými založili, v nichž vzkvétala křesťanská mládež a na sta, ba na tisíce chudých sice, ale za to schopných jinochů nabývalo tu zdarma svého vzdělání, ba úplného zaopatření v konviktech jezuitských. Co se mohlo tehdy blahodárnějšího pro katolickou církev státi? Bylo v jednotlivých konviktech až na sto bezplatných jinochů, kteří měli vše zdarma, nejen učivo, nýbrž i stravu i oděv; a jezuité sami chodili pro ně doprošovati se

almužen, když se nedostávalo z oněch fundací, které Mar. sodálové učinili. Odtud také patrno, pro koho upotřebovali jesuité statků svých!

Z dějin pak university Pražské s dostatek známo, co učinila během 17. a 18. století *kollej Klementínská* na uhájení i oslavu *Neposkvrněného Početí N. P. Marie* zejména velkolepými, každého roku v chrámu Matky Boží před Týnem konanými slavnostmi, fečmi i spisy.

Jesuité zvelebili všeka téměř *poutnická místa Mariánská v Čechách*. Kdo postavil svatyni Staroboleslavskou, Svatohorskou u Příbrami, na Chlumku u Luže, v Šejnově na Krupce, Tuřanskou? Kdo zvelebil matku Boží Jičinskou, Kladskou a j.?

Jakou úlohu vykonala v XVII. věku a násl. po Čechách *úcta Matky Boží Fojenské*, o tom sdělují letopisy jesuitských kollejí a bylo by záhodno, sepsati zvláště účinky její.

Avšak i za posledních let prokázali se OO. Tov. Jež. býti také upřímnými ctiteli *Matičky Boží*. Postačí ukázati na písemné práce † P. *Jana Křt. Votky*, který se zvěčnil svými Památkami Staroboleslavskými, jež jsou zároveň křesť. apologií v Čechách, a jubilejní knihou za příčinou tisícileté památky úmrtí sv. Methoděje, v níž se líčí histor. kult Matky Boží Svatomethodějské ve Staré Boleslavi, a svatocyrillské v Tuřanech, aniž bychom se rozepisovali o jeho dlouholeté požehnané činnosti ve St. Boleslavi, kdy tisícům a tisícům poutníků kázával a povzbuzoval k úctě, důvěře a lásce k Matce Boží a sv. patronům českým.

P. *Jos. Svoboda* sepsal knihu o katol. reformaci a Mariánské družině v Čechách ve 2 svazcích.

Že také *Mariánská družina* mužů a jinochů křesť., z níž vyšla Mar. družina českých akademiků, vykonala za posledních 25 let kus práce apoštolské v Praze a v Čechách vůbec, o tom pochybnosti není. Podobně dámské Mariánské kongregace pražské se tužily v působení svém; jsouť to šlechtné paní, učitelky a dívky vůbec.

Májová kázání konají se po celý měsíc nejen v Praze u sv. Ignáce, nýbrž i v jiných mnohých městech českých rok co rok OO. Tov. Jež. Dosud jest v živé paměti všech, jak velkolepým způsobem byl u sv. Ignáce v Praze oslaven *Mariánský jubilejní rok* 1904 (mimo jiné zbudováním nádherné kaple družinské ke cti *Neposkvrněného Početí N. P. Marie*).

Velikou měrou přispěno od T. J. k povznesení kultu Mariánského *missiemi*: ani jediná nekonala se a nekoná bez velikolepé slavnosti Mariánské, jež končívá slavným zasvěcením se osady *Matičce Boží*.

Od 15 let působí T. J. na sv. *Hostýně*, středisku to Mariánského kultu veliké části, ne-li Moravy celé. Kdo znal »starý« sv. Hostýn a navštívil »nový«, snadně pozná i ocení, co na oslavu Matky Boží v posledním období se stalo, zejména za † P. *Jana Cibulky*. Letošním dubnem počínajíc, vydávají OO. T. J. »Hlasy ze sv. Hostýna« (měsíčník věnovaný zájmům tohoto posv. místa Mariánského).

6. Řád piaristský. Řád piaristský neboli řád pobožných škol ctí Matku Boží jakožto svou patronku. Znak v řeckých iniciálkách »Matka Boží«, který každý dům řehole této zdobí, každý její chrám a kapli, každou knihu a pečeť, jest jejím heslem, jemuž příslušníci její vždy věrni byli, jest praporu jejich znak, pod kterým bojovati se zavázali. — V časopise řádovém »*Ephemerides calasancianae*«, vydávaném v Sieně v Itálii, v čísle věnovaném oslavě neposkvrněné Panny (svazek VI. ročníku IV. 1904), kde piaristé v různých zemích usedlí svým mateřským jazykem vzdali jí hold, uveřejnila piaristská kollej

Pražská dva oslavné příspěvky, a to jazykem českým: P. B. Kabrhel přispěl vzletnou vzpomínkou na letošní jubileum prohlášení učení o neposkrvněném početí za dogma a P. A. Gardavský podal báseň nadepsanou »Matko Boží, Maria!«

7. Kongregace Nejsv. Vykupitele v Čechách. Shromáždění Nejsvětějšího Vykupitele neboli kongregace OO. Redemptoristů byla založena v 18. století od sv. Alfonsa z Liguori. Sv. Alfons počítá se mezi nej přednější ctitele Rodičky Boží. O jeho převeliké lásce k nejčistší Panně svědčí nejlépe jeho »Chvály Mariánské«, jakož i různá ustanovení, jimiž členy své kongregace zavázal, by nejbl. Pannu Marii co nejvroucněji ctíli a o rozšíření její úcty u věřícího lidu co nejhorlivěji pečovali.

Tak nařídil mimo jiné sv. Alfons, by členové jeho kongregace svátky Panny Marie co nejstkvěleji světili, různá Mariánská bratrstva všude, kde a pokud jim možno, zřizovali a o jejich rozkvět se zasazovali a ča-to o lásce a moci této naší nebeské Matky kázali; zvláště pak na missiích nemá kázání o Panně Marii nikdy vynecháno býti a má lid zejména nadchnut a dostatečně poučován býti, by rád a dobře sv. růženec se modlil. Užitek plynoucí z této Mariánské úcty na missiích jest opravdu nepřehledný.

Těchto ustanovení sv. Alfonsa jest si plnou měrou vědoma kongregace Nejsv. Vykupitele též v naší milé vlasti české. V Čechách má kongregace pět klášterů, v nichž nejbl. Panna Maria zcela zvláštním způsobem je ctěna a oslavována.

Nejstarší klášter kongregace v Čechách jest *kollej Pražská*. Zřízena byla r. 1856 na Karlově, roku 1869 přeložena k *sv. Kajetánu*. V kostele je uctíván milostný obraz Panny Marie, »Matky ustavičné pomoci«. Obraz jest umístěn nad svatostánkem pobočného mramorového oltáře; jest to věrná kopie zázračného obrazu, uctívaného v kostele sv. Alfonsa v Římě. Panna Maria a Jezulátko jsou ozdobeny překrásnými zlatými, bohatě drahokamy posázenými korunami.

Zvláštní pobožnost Mariánská, kázání a sv. požehnání, koná se u svatého Kajetána každou neděli po celý rok v 7 hodin večer; účastenství lidu je vždy velmi hojné. Svátek nejbl. Panny Marie, Matky ustavičné pomoci, oslavuje se každoročně v červnu způsobem vskutku velikolepým: tři dni před slavností a tři dni po slavnosti bývá denně Mariánské kázání a slavné sv. požehnání; na slavnost pak samu jsou služby Boží a slavnostní kázání jako na největší svátky v roce.

Důvěra věřících k Matce ustavičné pomoci je tak veliká, že v kronice jsou zaznamenány celé řady obdivuhodných vyslyšení proseb v rozličných bídách, nebezpečích a potřebách, nenadálých uzdravení různých druhů nemocí atd. Před oltářem nejbl. Panny lze den co den a každé chvíle viděti zbožné ctitele Rodičky Boží, kterak své úpěnlivé prosby k ní vysílají a pomoci u ní hledají.

Mimo to koná se rok co rok v kostele u sv. Kajetána za velmi hojného účastenství věřících májová pobožnost, po celý měsíc květen jest denně kázání a sv. požehnání; a podobně oslavuje se též oktáva svátku Neposkrvněného početí Panny Marie.

Mariánská arcibratrstva, která jsou v kostele u sv. Kajetána zřízena, nabývají vždy větších rozměrů. Arcibratrstvo Panny Marie, Matky ustavičné pomoci, má přes 15.000 členů; arcibratrstvo nejčistšího Srdce nejbl. Panny Marie má členů na 11.000

Tak se šíří úcta Panny Marie péčí důst. OO. Redemptoristů u sv. Kajetána v Praze způsobem opravdu velmi utěšeným.

Zpráv bližších o úctě Panny Marie, Matky ustavičné pomoci, vůbec a o úctě jejího milostného obrazu v kostele u sv. Kajetána v Praze zvlášt možno se dočísti ve spisku: »Matka ustavičné pomoci«, sepsaném od P. Aloisa Poláka, C. Ss. R.

Sv. Hora u Příbrami převzala kongregace Redemptoristů v r. 1861. Sv. Hora je nejvelikolepějším poutním místem v Čechách. Zázračná soška Panny Marie Svatohorské pochází z dob prvního arcibiskupa pražského, Arnošta z Pardubic; r. 1732 byla slavnostně korunována.

Poutníků všech stavů přichází na Sv. Horu každý rok asi na 300.000, processí se čítá do roka asi na 400. Poutníci bývají většinou slavnostní promluvou uvítáni a pak za hlaholu zvonů a za nadšeného zpěvu věřících v průvodu do svatyně uvedeni a po vykonané pobožnosti tímže způsobem zas vyprovazeni. Největší shon poutníků bývá na korunovační slavnost, jejíž památka se koná každoročně třetí neděli po sv. Duchu. V ten den bývá na Sv. Hoře 30—60 tisíc ctitelů Marianských. Při slavném průvodu doprovází a střídavě nese zázračnou sošku Panny Marie 30—50 kněží. Dojem slavnosti je úchvatný.

Sv. Hora je oblíbeným poutním místem též nejvyšších hodnostářů církevních a šlechty, ano i slavně panujícího císařského rodu Habsburského. Též různá katolická sdružení, spolky a pod. tu slavivají svá jubilea, konají sjezdy atd.

Kázání Marianských je do roka velmi mnoho; někdy káže se za jediný den pětkrát až sedmkrát; promluva pak k poutníkům na uvítanou a na rozloučenou bývá některý den až i čtyřicet. Ke sv. svátostem přistupuje na Svaté Hoře do roka na 100.000 věřících a bylo by jich ještě více, kdyby bylo možná vždy všem vyhověti. Někdy zpovídá až 30 kněží, a kdyby jich sto zpovídalo, sotva by někdy stačili.

Veliká kniha nejrůznějších a nejpodivuhodnějších milostí a vyslyšení jest důkazem, jak živá a veliká jest důvěra všech věřících k Matičce Svatohorské. Vodu z Marianské studánky nosí s sebou poutníci až do Ruska, Rumunska a do Ameriky.

Sv. Hora byla za Redemptoristů co nejvkusněji vyzdobena a zvláště roku 1903 s velikým nákladem umělecky restaurována; též klášterní budovy byly rozmnoženy a kvadratura dostavěna.

Arcibratrstva Marianská jsou na Sv. Hoře zřízena dvě; arcibratrstvo nejčistšího Srdce Panny Marie má členů přes 280.000; arcibratrstvo Panny Marie, Matky ustavičné pomoci, a sv. Alfonsa má přes 16.000 členů.

Důkladných zpráv o Sv. Hoře lze se dočísti ve spisku: »Sv. Hora nad Příbramí«, vydaném od Redemptoristů na Sv. Hoře.

Třetí kolle kongregace Nejsv. Vykupitele v Čechách je *Hora Matky Boží u Králtk.* Redemptoristům svěřen byl kostel i klášter r. 1883 v stavu nejvýše zuboženém. Avšak obrovskou péčí a obětovností kongregace byl kostel i klášter tak důkladně restaurován, že může nyní býti nazván pravým skvostem.

Ve velebném chrámu uctívá se na hlavním oltáři trůnící obraz nejbl. Panny Marie s božským děťátkem na rukou; obraz je na dřevě malován; šat Panny Marie a Jezulátka je ve stříbře tepán a na dřevě obrazu připevněn. Milostný obraz bývá každý den večer v průvodu celé klášterní komunity za zbožných modliteb odnášen do kláštera a tam deponován, ráno pak opět do kostela v průvodu nesen.

Hora Matky Boží jest nyní péčí kongregace po Sv. Hoře u Příbrami v Čechách nejnavštěvovanějším poutním místem. Chodí tam ročně přes 100.000 poutníků; processí, která podobně jako na Sv. Hoře z veliké části slavnostně

uvítána a vyprovázena bývají, čítá se do roka přes půl třetího sta. Četná kázání a různé pobožnosti ke cti a chvále Rodičky Boží odbývají se po celý rok. Zvláště oslavován bývá titulární svátek Nanebevzetí Panny Marie; shon poutníků bývá toho dne největší.

Též na Hoře Matky Boží zaznamenávají se rok co rok mnohá velmi nápadná uzdravení a vyslyšení různých proseb.

Arcibratrstvo nejčistšího Srdce nejbl. Panny Marie má na 15.000 členů. Bližších zpráv o Hoře Matky Boží nám podává knížečka: »Hora Matky Boží«, vydaná od P. Ant. Jeglingera, C. Ss. R.

Od r. 1885 má dále kongregace též klášter a správu Marianského kostela *ve Filippsdorfě v severních Čechách*. Filippsdorf je poutní místo dob nejnovějších; první jeho začátky dlužno hledati v r. 1866; poutní kostel byl dostavěn teprve r. 1885. Střediskem zbožnosti je postranní kaple kostela, v níž věřící uctívají Pannu Marii, »Uzdravení nemocných«. Milostná její socha jest postavena v kapli na oltáři.

Poutníků přichází do Filippsdorfu do roka na 50.000; jsou to však většinou jednotlivci nebo hloučky ctitelů Marianských; procesí se počítá každoročně jen asi 30—50; neboť Filippsdorf leží na hranicích saských v krajině kde pouti vůbec nezdají se býti zvykem.

Památka Zjevení se Panny Marie, dne 13. ledna, oslavuje se každý rok oktávou; mimo to je každou třetí neděli v měsíci pobožnost Marianská s kázáním a sv. požehnáním. V květnu koná se obvyklá pobožnost májová; a od 1. června až do posledního října bývá denně v kostele recitován sv. růženec, modleny litanie a dáno lidu sv. požehnání.

Arcibratrstvo nejčistšího Srdce Panny Marie má na 5000 členů. V chladných protestantských krajinách severních je Filippsdorf pravou oasou, kde tisícové a tisícové do roka nalézají občerstvení duše a záchranu pro život věčný.

Bližší zprávy o Filippsdorfu podává spisek: »Maria Filippsdorf«, jež sepsal P. Joh. Polifka, C. Ss. R.

Od téhož roku 1885 datuje se konečně i kollej redemptoristů *v Českých Budějovicích*. V klášterním kostele Panny Marie nalézá se na hlavním oltáři starodávný milostný, na dřevě malovaný obraz nejčistší Panny v chrámě obětované; trůn Panny Marie jest nad svatostánkem, s nímž tvoří jeden celek; jest to umělecká kovová, bohatě vyzlacená práce vkusu nevšedního; trůn i svatostánek dala zhotoviti kongregace.

Kostel Panny Marie v Českých Budějovicích byl v dřívějších staletích poutním místem. Kongregace snaží se všemožně bývalou úctu a důvěru k milostnému obrazu znovu oživiti a domohla se již úspěchů dosti značných. Kostel Panny Marie platí v celém městě a okolí za nejoblíbenější.

Každou neděli a každý svátek večer bývá kázání a sv. požehnání ke cti a slávě Rodičky Boží. Na den Obětování Panny Marie koná se z dómu do Marianského kostela průvod, jehož se účastňuje celé město a okolí, ano i sám nejd. pan biskup, vdpp. kanovníci, četní kněží a všichni bohoslovci. V kostele je pak kázání a slavná mše svatá. Devět dní před svátkem Obětování Panny Marie a po celou jeho oktávu koná se v kostele denně zvláštní odpolední pobožnost ke cti nejblahoslavenější Panny.

Arcibratrstvo nejčistšího Srdce Panny Marie má 16.000 členů. Za příčinou bližšího seznání dějin Marianského kostela a kláštera v Českých Budějovicích lze nejlépe doporučiti: »Maria, die Gnadenmutter von Budweis von P. Xav. Franz, C. Ss. R.«

Z nejnovější kolleje *v Obořišti* nedaleko Sv. Hory koná se vydatná výpomoc na Sv. Hoře.

Zásluhy, které má kongregace nejsv. Vykupitele o úctu Panny Marie v Čechách, nejsou tedy nejmenší. Sv. Alfons patří jistě s nebeských výšin na syny své okem radostným. Kéž nejbl. Panna Maria za to kongregaci žehná a vyprosí všem jednotlivcům u Syna svého vytrvání v dobrém a korunu slávy věčné!

8. Řád kazatelský sv. Dominika. V řádě kazatelském sv. Dominika — a tudíž i v klášterích českých — pěstuje se zvláštním a vynikajícím způsobem úcta k Panně Marii Růžencové, a to dle ustanovení generálních a provinciálních kapitol řádových. Při každém kostele řádovém založeno jest růžencové bratrstvo (v Praze čítá přes 14.000 členů).

Každého dne ráno a večer modlívá se člen řádu s údy bratrstva a některými ctiteli Marie Růžencové sv. růženec.

Mimo to modlíávají se všichni členové kláštera každý den společně růženec v kůru.

Každou první neděli v měsíci oslavuje se Panna Maria Růžencová přiměřeným kázáním a průvodem růžencového bratrstva, jehož se vždy všichni členové konventu účastní.

Zvláště slavným způsobem slaví se slavnost růžencová v první neděli v říjnu (hlavně slavnostním kázáním a růžencovým průvodem s nejsvětější Svátostí).

Celý měsíc říjen věnován jest zvláštní úctě Panny Marie Růžencové. Každého dne večer bývá růžencové kázání a po té růženec před vystavenou velebnou Svátostí.

Každého roku pořádá se v Praze průvod růžencového bratrstva do některé Mariánské svatyně Pražské, a to způsobem co nejslavnějším. Tohoto průvodu účastňuje se mnoho katolických spolků.

Úcta Panny Marie Růžencové šíří se dále různými spisy a knihami. Mezi jinými uvádíme: 1. Knížku bratrstva růžencového. 2. Svatý růženec od P. Filipa Konečného, Ord. Praed. 3. Růži duchovní (od téhož). 4. Sv. růženec a nejsv. Svátost oltářní (od P. Alberta Strnada, Ord. Praed.). 5. Časopis bratrstva růžencového »Růže Dominikánská«, který již po 18 let vychází.

Krásný obraz Růžencové Panny Marie (od Emanuela Dítěte) nalézá se v chrámu Páně u sv. Jiljí v Praze. Reprodukován byl před nedávnem grafickou společností »Unie« v Praze.

P. Václav M. Bubník Ord. Praed.

9. Řád poustevníků sv. Augustina. Jako mnohé jiné řády přičítá i řád poustevníků sv. Augustina řád původ svůj Rodičce Boží. V legendách jeho vypravuje se, že matka velikého otce sv. Augustina, sv. Monika, po smrti manžela svého Patricia, hořekujíc nad bludy syna svého, u Rodičky Boží útěchy hledala. Rodička Boží zjevila prý se jí v dlouhém řasnatém plášti černé barvy, opásána černým, koženým pásem a doporučila jí, chce-li potěšena býti, aby tak se šatila a způsob života jejího vdovského následovala. Tak odvozují augustiniáni svůj řeholní šat a považují se za řád Mariánský. Z té příčiny mnohé svátky Mariánské, kteréž všeobecně v církvi ještě nejsou zavedeny, v tomto řádu officiem i mší svatou se slaví. Jsou to: festum Beatae Virginis Mariae *de Gratia* (1. června), festum Beatae Virginis Mariae *de succursu* (13. května), festum *Beatissimi Cordis* Virginis Mariae (v neděli po nejsv. Srdci Páně), festum *Prodigiorum* B. V. Mariae (9. července), festum Beatae V. Mariae *de Consolatione* (v neděli po sv. Augustinu), festum Beatae M. V. *de bono consilio* (26. dubna), festum *Patrocinii* B. V. Mariae (Dominica II. Novembris). Podotknouti sluší, že některé slavnosti Panny Marie, které nyní všeobecně

v církvi se slaví jako »Maternitatis et Puritatis B. V. Mariae« atd., již v nejstarších brevířích a missálech řádu augustiniánského se nalézají. Nejpřednější slavnosti Mariánské v řádu augustiniánském zavedené jsou:

1. Slavnost »Beatae Virginis Mariae de Consolatione«, která se koná v neděli následující po svátku sv. Augustina. Jest to festum principale archi-fraternitatis cincturatorum B. M. V. de Consolatione. Arcibratrstvo toto povstalo v městě Bologni v tamějším augustiniánském chrámu sv. Jakuba r. 1570, složeno jsouc ze dvou bratrstev tam již stávajících, a to z »bratrstva těch, kteří pásek sv. Augustina, sv. Moniky a sv. Mikuláše Tolentinského nosí«, kteréž roku 1446 papež Eugen IV. zřídil a mnohými odpustky nadal, a z »bratrstva Maria de Consolatione«, kteréž v témž kostele založil r. 1495 P. Martin z Vercelli. Papež Řehoř XIII. toto spojení schválil, privilegium arcibratrstva jemu dal a téměř nesčíslnými odpustky je obdařil. Arcibratrstvo toto bylo zvláštní errekční listinou ze dne 1. února 1744 zřízeno též při chrámě klášterním nejsv. Trojice ve Lnářích a uvedeno v život velikolepou slavností téhož roku na sv. Augustina za velikého účastenství duchovenstva a lidu z celého okolí, při čemž slovo Boží kázali a služby Boží konali členové Tovaryšstva Ježíšova z kolleje Březnické. Arcibratrstvo toto od té doby nezaniklo až do dnů našich. Když císařem Josefem II. všechny jednoty náboženské byly zrušeny, ve Lnářích tohoto rozkazu dbáno nebylo. Přes tento zákaz konána shromáždění, společné průvody a pobožnosti ustavičně nejenom o svátku Panny Marie potěšující, ale i každou čtvrtou neděli v měsíci a o vynikajících svátcích Páně, Panny Marie a svatých téhož řádu. Kněží řádu sv. Augustina bosáků, jenž tehdež měl své konventy v Praze (u sv. Václava na Zderaze), v Táboře (konvent Narození Panny Marie), v Německém Brodě (konvent sv. Rodiny), v Lysé a ve Lnářích, přičiňovali se velice o úctu Panny Marie Potěšující v těchto konventech; tak napsali na příklad knihy příruční tohoto arcibratrstva (na př. r. 1765 knihu nadepsanou »Nevyvažitelná studnice potěšení milostí naplněného arcibratrstva nejsv. Rodičky Boží Panny Marie od potěšení«, písně a modlitby pro jeho členy a j. Také zachovaly se staré bratrské obrazy, z nichž dva nalézají se ve Lnářích a jeden, pokud nám známo jest, velmi krásný, nalézá se v bývalém klášterním, nyní gymnasiálním chrámu v Táboře.

2. *Matka Dobré rady* ctěna byla officiem a mší svatou ve Lnářském klášteře od dávné doby. I lid, byv na to duchovními upozorňován, soukromě ji ctil. Veřejným a okázalým způsobem počala úcta ta r. 1884 za příležitosti dvousetleté památky založení kláštera Lnářského. Nyní není v blízkém i dálném okolí Lnář chrámu, ba ani přibytku lidského, v němž by se nenalézal obraz Panny Marie Dobré rady. Každoročně koná se v klášterním chrámu Páně ve Lnářích slavným způsobem devítník *Matky Dobré rady*, jenž počíná 25. dubnem a končí 3. květnem. V ty dny jsou ráno zpívané služby Boží, odpůldne o 5. hodlně kázání, zpívané litanie a požehnání. Vše koná se s velikou nádhrou a za ohromné účasti věřících z širého okolí. Sv. svátosti v ty dny hojně jsou přijímány.*)

Zcela zvláštní však úcta v klášterním chrámu Páně Nejsv. Trojice ve Lnářích vzdává se obrazu Panny Marie tak zvané *Lnářské*, aneb, jak lid jí v okolí říká, *Panny Marie v kole*, poněvadž se nalézá na oltáři v oválovém rámci. Podrobnější popis o ní podán jest od nynějšího převora kláštera, v knize Mathonově vydané r. 1884 v Brně, pode jménem »Život nejblahosl. Panny Marie a sv. Josefa« (II., 368.).

*) Daleko široko kolem kláštera Lnářského není ani jediné rodiny, v níž by aspoň jeden člen nebyl zapsán v Jednotě Matky Dobré rady. I mužům se tato pobožnost zamlouvá pro svou krátkost a lehkost.

10. **Řád minoritů sv. Františka Serafinského konventuálů.** Řád minoritů byl od svého počátku řádem ctitelů Mariánských. Již zakladatel řádu sv. František počal působiti v kostele Mariánském, Porciuncula v Assissi, rozšířoval úctu Panny Marie, sv. růžence; kostely byly zvláště v řádě tomto zasvěcovány různými tituly Mariánskými aneb bylo aspoň jméno P. Marie přidáno, jako na př. v Praze. V Čechách zasvěcen jest kostel řádový v Krumlově na titul: Zvěstování Panny Marie.

V provincii řádové Česko-Moravsko-Slezské jest vždy sobota, jakožto den Mariánský, polovičním postním dnem; celý řád zasvěcen Neposkvrněnému Početí P. Marie.

V Pražském chrámu řádovém u sv. Jakuba požívá veliké úcty starobylá socha Bolestné Panny Marie a obraz P. Marie Čenstochovské. V témž chrámu v neděli a ve svátek při odpolední pobožnosti zpěváci zpívají na kůru »Zdravas« k úctě P. Marie. Dne 8. prosince v den Neposkvrněného Početí P. Marie, patronky řádu minoritů, konají se služby Boží zvláště slavně. Odpo. o 4. hod. zpívá se »Zdravas« obyčejně Svatohorský, pak se vystaví milostná soška Sedmibolestné P. Marie k uctívání věřícím, o 1/2 5. hod. jest slavné požehnání, po něm kázání a další uctívání P. Marie. Po celý měsíc květen koná se u sv. Jakuba pobožnost májová. O svátku »Sedmibolestné P. Marie« v pátek před Květnou nedělí a o svátku »Jména Panny Marie« na první neděli po 8. září koná se uctívání Sedmibolestné P. Marie jako 8. prosince. V měsíci říjnu slaví se pobožnost růžencová. Každodenně koná se při požehnání modlitba sv. růžence.

11. **Řád františkánský.** Již při založení řádu vyvolena blah. Maria Neposkvrněná za *patronku* a při zakládání provincií v jednotlivých zemích 12 provincií nazváno »*Mariánskými*«. Jí ku počtě zaveden *růženec* »františkánský« (Jeruzalémský), obsahující 7 radostí Panny Marie. *Mužové* slavní z řádu, kteří úctu Její šířili, jsou: Duns Scotus, »doctor subtilis«, hájil Její neposkvrněné početí proti Thomistům. Její oslavu šířil sv. Bonavetura, »doctor Seraphicus« a Alexandr Hales. Jocopone di Todi složil »Stabat Mater«.

Kráčejíce ve šlepějích svého sv. Otce Františka, byli vždy OO. řádu sv. Františka v provincii Česko-Moravské nadšenými ctiteli bl. Rodičky Boží Panny Marie. Důkazem toho jest, že celá řada klášterů a kostelů této provincie zasvěcena jest bl. Panně. Z klášterů, jež provincie během doby ztratila, byly to: Olomouc, Nissa, Znojmo, Namyslov a Lehnice. Dosud z 19 klášterů náležejících provincii osm jest zasvěceno Matce Boží. Jsou to: Bechyně, Hájek, Hejnice, Hostinné, Hradiště Uherské, Plzeň a Praha.

Než netoliko v těchto jmenovaných klášteřích byla od dávna a jest stále oslavována Rodička Boží, nýbrž i v ostatních domech dosud nejmenovaných. V každém z klášterních kostelů františkánského řádu v Čechách a na Moravě (dříve i ve Slezsku) jest nejméně jeden oltář (někdy i více) věnován úctě Královny nebeské. Tak na př. oltáře »Zvěstování Panny Marie« nalézáme v Praze u Panny Marie Sněžné, Kadani a Zásmukách. »Panny Marie Pomocnice« v Praze, Tachově, Plzni, Dačicích a v Hostinném. Bratrstva Panny Marie Pomocnice zrušeny teprv r. 1784.

Duchovní synové sv. Františka pamětlivi velikého dobrodiní, jehož se jim dostalo na přímluvu Panny Marie v kostelíčku Porciunkulovém u Assissi, postarali se o to, aby aspoň v některých jejich domech zřízena byla buď kaple Porciunkulová (na př. v Jindřichově Hradci, dříve i v Praze na nádvoří před kostelem řádovým) nebo aspoň oltář, jako v Plzni a Kladsku.

Jak milá byla a jest bl. Panně Marii úcta jí ve františkánských klášteřích a kostelích prokazovaná, toho nejlepším důkazem jsou různé milosti,

jichž se věřící zhusta stávají účastni. Milostná soška bl. Panny byla v Glo-gově (nyní již nepatří provincii), milostné obrazy jsou dosud: v Jindřichově Hradci, Plzni, Bechyni, Voticích, Hejnici (Haindorf).

I pod jinými názvy jsou v řádových kostelích oltáře k úctě Panny Marie. Tak na př. oltář Panny Marie Pasovské ve Voticích a Hořovicích; Čenstochovské a Klatovské Panny Marie v Plzni; Bolestné Panny Marie v Hostinném (dříve i v Lehnici a Namyslově); Nanebevzetí Panny Marie mimo Bechyni a Plzeň dříve i v Namyslově (Namslavie).

V Česko-Moravské provincii františkánské jest též několik Loretanských domků. První Loretta v Čechách byla zbudována v Hájků u Prahy v lese zvaném »Sylva sancta« r. 1625. Svátý tento domek dle italského originálu dal postavití Florian Dětřich hrabě ze Žďáru. Týž učinil slib, dostane-li mužského potomka, že vystaví Lorettánský domek. Když obdržel syna, jenž na křtu sv. byl nazván František Adam Euseb, odebral se do Itálie, aby se tu poohlédł, jak vypadá sv. domek, jenž unděly byl z Palestiny přenesen na půdu italskou. Roku 1623 dne 12. června byl posvěcen základní kámen k Mariánskému domku a r. 1625 stavba ukončena (srv. str. 49). Jaké přízni se těší toto poutní místo, o tom svědčí zástupové věřících, kteří o svátcích Mariánských navštěvují milou Lorettánskou Matičku v Hájků.

Jiná podobná Loretta byla vystavěna roku 1657 hrabětem Ignácem Bořitou Martinicem, a to v klášteře františkánském ve Slaném. Zajímavo jest, že zakladatel před svou smrtí položil u nohou sošky Lorettánské pouzdro pečetí opatřené, jež mělo být otevřeno až po jeho smrti. Když hrabě Martinic zemřel, donesl guardián kláštera P. Antonín Judenfeindt pouzdro P. provinciálovi Bernardovi Sannigovi do Prahy. Když bylo pouzdro otevřeno, nalezen lístek papíru, vystřižený na způsob srdce. Na lístku doporučí se nadšený ctitel Mariánský hrabě Martinic ochraně Pauny Marie bez poskvrny hřichu prvotního počaté. Na druhé straně jest obsaženo věnování a datum 1670.

Třetí Lorettánský domek nalézá se u klášterního kostela Nejsvětější Trojice v Hořovicích. Pochází, jak se zdá, z konce 17. století.

Nejvýznamnějším momentem z úcty bl. Panny Marie OO. františkánů v království Českém, jest nadšená úcta Neposkvrněného Početí bl. Panny Marie. Pravda, že bl. Panna Maria byla každého hřichu i hřichu dědičného prosta, byla od založení řádu františkánského jako drahocenný poklad chována. Duchovní synové sv. Františka vždy ji obhajovali proti nepřátelům. Stačí, když jen jmenují zmíněného již slavného a svatého muže Jana Duns Skota, o jehož prohlášení za svatého se pilně jedná. OO. františkáni v království Českém, pamětlivi tradicí řádu, šířili hned od počátku v našich zemích českých úctu k Neposkvrněnému Početí bl. Panny Marie. V mnohých kostelích františkánských nalézáme oltáře zasvěcené bl. Panně bez poskvrny hřichu počaté. Na př. v Kadani, Moravské Třebové (dříve také v Nisse, Leobšici, Ratiboru a Goldberku). Pocházejí většinou z dob, kdy kostel dotýčný byl zbudován.

V Olomouci byl již r. 1468 dne 28 srpna (založení kláštera a kostela spadá do roku 1453) hlavní oltář Neposkvrněného Početí bl. Panny Marie slavně posvěcen apoštolským legátem biskupem Vavřincem. Olomouc ovšem již více nepatří řádové provincii Česko-Moravské.

Z klášterů, jež až dosud patří k provincii, jediný zasvěcen bl. Panně bez poskvrny hřichu počaté. Jest to klášter a kostel františkánský v Hostinném nad L. Klášterní stará pečeť z roku 1669 nese nápis: »Sigillum Conventus Arnaviensis Immaculatae Conceptionis B. V. M.« t. j. »Pečeť kláštera v Hostinném Neposkvrněného Početí bl. Panny Marie«. V prostřed jest obraz Ne-

poskvrněného Početí, jak se až dosud vyobrazuje. Hlavní oltář chrámu zasvěcen Neposkvrněnému Početí. Veliký zvon na kostele posvěcený na jméno bl. Panny Marie Neposkvrněné pochází z roku 1638. Svým kovovým srdcem denně hlásá po městě a okolí úctu té, jež na zvonu vyobrazena.

Ještě jeden zajímavý doklad o úctě Neposkvrněného Početí nalézáme v zakládací listině kláštera františkánského v Bechyni ze dne 24. února 1491. Hrabě Jan Norbert ze Sternberka, zakladatel kláštera, nařizuje v ní mimo jiné: »A poněvadž Božská dobrotivost místo toto (totiž Bechyni) dvěma zázračnými soškami vyzdobila, aby byla zjevná sláva Boží . . . proto budiž každou sobotu konána mše svatá ke cti bl. Panny Marie neposkvrněné počaté.«

V konventu *Turnovském* hned od založení jeho r. 1651 pracovali františkáni na tom, aby zakořeněna byla vroucí úcta k Rodičce Boží Marii Panně v srdcích zdejších obyvatelů.

Vhodnou příležitostí k tomu bylo jim přinešení nevelikého, ale pěkně malovaného obrazu »Bolestné Matky Boží«, jedním členem z rodiny hrabat Waldštýnů. Obraz jest kopií milostného obrazu chovaného v Brně u ctih. Otců augustiniánů, a jest na tomto dotýkán, což dokazuje opis pověření v pamětní knize konventu zapsaný (pag. 601). Když totiž OO. františkáni konventu Turnovského se dozvěděli, že obraz ten jejich konventnímu chrámu dostati se má, upravili proň příhodné místo na postranním oltáři sv. Antonína z Padovy a s lidem i s farním duchovenstvem vyšli vstříc obrazu tomu, a s velikou slávou přijali vznešeného dárce, který jako klenot vzácný odevzdal OO. františkánům obraz ten. Lid přilnul k němu, a hledá před ním útěchy až podnes, v dobách dobrých i zlých.

Jiného staršího záznamu nenalézáme v úctě Mariánské, která by zvláště vytknuta býti měla. Jen *stará socha Neposk. Početí* jest též důkazem, že i v konventě zdejší ode dávna přednost Rodičky Boží v Jejím neposkvrněném početí, uctívána a oslavována byla zvláštní slavností v oktávu toho svátku (8. pros.), kdy socha ta na hlavní oltář stavěna bývala k uctění a na počest Rodičky Boží. Tato v roce jubilejním 1901 nahrazena krásnou novou sochou ceny umělecké, a téhož roku zavedena v klášterním chrámu Panně *májová pobožnost*, každého dne s kázáním. Socha Neposkvrněného Početí okrášlená na oltáři světlem a živými květinami, vábí každodenně upřímné ctitele Mariánské z blízka i z dáli po celý měsíc květen, tak že kostel klášterní denně jest naplněn věřícími.

Zvláště slavným způsobem oslaveno výročí padesátiletého prohlášení dogmatu o Neposkvrněném Početí.

Při májové pobožnosti každodenně říkána modlitba k Panně Neposkvrněné od sv. Otce Pia X. nařízená, a od něho samého sepsaná; rovněž i každého 8. dne v měsících toho roku, dle výslovného přání Jeho Svatosti a dle vůle nejdůst. P. generála řádu, obětována slavná votivní mše sv. »de Immaculata«, s příslušnou pobožností, již se lid zbožný v hojném počtu účastňoval. V květnových rozjímáních byl o významu slavnosti lid dostatečně poučen. Mnozí přijali zbožně sv. Svátosti.

Též po celý rok, kdy to rubriky dovolují, používá se *privilegia* řádu Serafínského a slouží se *v sobotu* mše sv. votivní dle formuláče »Gaudens gaudebo«.

Z vynikajících ctitelů Mariánských dlužno uvéstí P. *Findřicha Labe*, kněze řádu františkánského, který v Turnově r. 1650 se narodil, působil a také zemřel (1683). V druhé polovici 17. věku po skončené válce třicetileté působil mezi lidem českým blahodárně kázáním i spisy svými. Vydal dějiny kláštera a kostela Bechyňského pod názvem »Tria sacra seu historia de tribus devotis-

simis imaginibus Bechinensibus«, a r. 1690 knihu o poutnickém místě Hájku pod názvem »Historia B. V. Lauretanae Silvae sacrae«, v níž velmi srdečně vylíčena jest dětinná úcta tehdejšího lidu k Marii Panně.

Z novějších českých spisovatelů františkánských zasluhuje zmínky P. *Florian Březina*, jenž vydal tyto spisky básnické: »Víneček ke cti Královny nebeské« ve dvojím vydání 1880 a 1889, »Růže z Jericha« 1885, »Vínek z růží a lilí« 1895, »Chudobky« 1896 a »Jubil. korunka z 12 hvězd« 1904.

Ukázkou stůjež zde tyto verše:

V zeleni již stkví se země
jarním kvítím oděna,
z hájů zaznívá příjemně
zpevných ptáčat ozvěna.

Ze chrámů je slyšet zvuky
zbožné, věrou nadšené,
jak by ztichly všechny muky,
jimiž lidstvo stížené.

Komu ke cti ona krásna
v přírodě se rozvíjí?
Oné, z Níž nám vzešla spása,
Kněžné máje — Marii.
(»Růže z Jericha.«)

12. **Řád kapucínů v Čechách a na Moravě.** Patriarcha menších bratří pro svůj kající způsob života vyhnán od otce z domu a opuštěn od matky, s radostí vyznal, že nyní právem může nazývati Otce nebeského svým otcem a Rodičku Boží svou matkou a tuto také vždy jako matku ctil a miloval. Také snažil se vštěpovati lásku k Matce Boží do srdcí svých bratří, a to, jak samy dějiny řádu menších bratří dosvědčují, se mu podařilo. Kolébkou řádu svatého Františka jest kostelíček Porciunkula, zasvěcený P. Marii, Královně andělů, který se stal vzorem pro kostely kapucínské. Tedy s úctou Marianskou řád kapucínů takofka srostl. A této úctě nevěrnou nestala se tato větev menších bratří, která se snažila ve všem, co síly stačí, nejvěrněji napodobiti sv. Františka ve všem, tedy i v úctě Matky Boží.

Celý řád zasvěcen jest neposkvrněnému početí blahoslavené P. Marie. A známo, že ještě před prohlášením učení církve o neposkvrněném početí P. Marie řád kapucínů slavil svátek tento a úctu neposkvrněné Panny všemožně rozšiřoval. Co se pak krajin našich týče, provincie česko-moravské, její založení skoro jen na úctě Panny Marie spočívá. Kdo jen trochu nahlédne v dějiny, ví, s jakými překážkami založil sv. Vavřinec z Brindisi tuto provincii. Jeho největší posilou byla úcta Panny Marie. A zvláště uctíval Pannu Marii t. zv. Rottenburskou druhdy při požáru neporušenou zachovalou. Ta byla takofka paladiem jeho. Ji uctíval v podzemní kapli kláštera Hradčanského S. Maria de Crypta a jí svěřoval své kříže a strasti. Ta jej též sílila ve všech křížích a také tam se jemu Rodička Boží zjevila. A když Tycho de Brahe již vymbhl na císaři Rudolfu zrušení protestantům nemilého kláštera, tu poslední útočiště bylo k této Rodičce Boží, která také jemu pomoci své neodepřela a jí jen připočítal záchranu kláštera. A socha tato zvláštní úctě Pražanů se těšila a dosud ve velké úctě jest. Pamětihodno jest, že když za císaře Josefa II. zrušena byla sobotní pobožnost t. j. litanie a píseň k Panně Marii a nařízeno, aby kostel na ten den odpoledne zůstal zavřen, shromažďovali se věřící u dveří kostelních a odpovídali při litanii Loretánské, již mniši v chrámu konali. Též zmínky zasluhuje, že právě této P. Marie zvláštní ctitelkou byla císařovna Marie Anna, za níž u oltáře toho mše sv. bývá sloužena. — A jako zakladatel provincie, tak i celá provincie ctí Rodičku Boží, což jinak ani není možno. Vždyť dle stanov řádových denně modlí se při konventní mši sv. svatý růženec, večer litanie P. Marie a růženec ke cti neposkvrněného početí bl. P. Marie. Každou sobotu může každý řádový kněz sloužiti mši sv. k úctě neposkvrněného početí Panny Marie v řádových chrámech. Novicům uloženo jest denně officium B. M. V., v sobotu o neposkvr. početí P. Marie. Ale i slavnosti veřejné koná řád k úctě Panny Marie. Skoro ve všech kostelích v Čechách a na Moravě koná se oblíbená pobožnost »sedm radostí P. Marie«. Též velmi okázale slaví

se svátek Nep. početí P. Marie, patronky řádu v některých konventech, zvláště okázale slaví tento svátek, kde koná se jako na př. v Brně a Rumburku pobožnost před nejsv. svátostí oltární za velikého účastenství věřících. Že úcta Panny Marie v řádě hluboce jest zakořeněna, nasvědčuje většina chrámů provincie P. Marii zasvěcených a zvláště památné poutní místo u Jáchymova Maria Sorg, kostel Nanebevzetí Panny Marie. Též dlužno připomenouti 3 Loretty: Památná a každému Čechu známá a milá Loretta na Hradčanech, potom Loretta v Chrudimi a Lorettáuská kaple v Rumburku. — Toť malý obrázek úcty Matky Boží v provincii česko-moravské řádu kapucínů.

13. Řád milosrdných bratří v Praze. V řádě milosrdných bratří uctívá sa P. Maria každodenními modlitbami, zvláště od r. 1677, kdy císař Leopold I. daroval konventu Vídeňskému obraz Sv. rodiny na poděkování za odvrácení moru. Tehdejší bratři ve všech konventech v říši učinili slib pro všechny časy, že budou se modliti na poděkování denně po jídle litanii k Panně Marii s patřičnými k tomu modlitbami a tak dík k milostné Panně Marii za záchranu proti moru zývati budou, což děje se až podnes v celé říši rakouské ve všech řádových domech.

V Pražském kostele milosrdných bratří jest na hlavním oltáři kopie onoho obrazu Vídeňského a pak ještě na čtyřech vedlejších oltářích nacházejí se obrazy Panny Marie, přes to, že oltáře ty jsou zasvěceny jiným svatým. Na chodbách klášterních, t. j. v prvním poschodí jakož i v druhém poschodí nacházejí se oltářičky Panny Marie. V nemocnici na oltáři nachází se bolestná P. Maria pod křížem.

V Novém městě nad Metují jest chrám řádový zasvěcen »Narození Panny Marie«; do tohoto chrámu přichází každoročně na pouť mnoho processí z dalších končin. Při kostele tomto zbudována byla kaple Lorettáuská, v níž v různých dobách konány pravidelné pobožnosti k Matce Boží milosti plné ku povzbuzení a ku potěše věřících a neméně ovšem i řeholníků.

Každý svátek a každou neděli pje v kapli této zbožný lid až posud Mariánské písně a modlitby, i v den všední jest kaple ta přístupna věřícím, kteří hojně tam přicházejí.

14. Řád školských bratří.*) Úcta Panny Marie v řádě školských bratří stejného jest věku s řádem samým; neboť stanovena byla jeho zakladatelem šl. ThDr. a PhDr. Sv. Jeanem de la Salle, jehož srdce již v útlé mladosti láskou a úctou vzplanulo k nejsvětější Materi Toho, Jenž jest nejvyšším knězem, králem a učitelem.

Jak v různých biografiích Jeana de la Salle uvedeno a v kanonisačním dekretu pap. Leona XIII. ze dne 24./V. 1900 potvrzeno, choval Jean de la Salle již jako malý hošík v srdci svém něžnou, dětinou úctu a lásku k nebeské Materi své, nejsv. Panně Marii; úcta, láska naváděly ho k tomu, že stavěl a zdobil oltářičky Panny Marie, postil se ve svatvečery Jejích svátků a vroucně modlíval se růženec nábožně rozjímaje o velikých tajemstvích svaté víry. Zvláštním potěšením jeho bývalo, mohl-li, odběhnuv od hraječící soudruhů zajíti do chrámu, kdež pokleknuv před oltářem nebeské Matere dlouho a vroucně se modlíval.

Neobyčejná úcta a láska k Panně Marii v celém životě světcově nikdy

*) Zakladatelem řádu školských bratří byl šlechtic ThDr. a PhDr. Sv. Jean de la Salle, nar. 30./IV. 1651 v Remeši, † 7./IV. 1719. Obširnější pojednání viz v Křesťanské škole, ročník III. a IV.

neochabovala, nýbrž s pokrokem věku a učenosti jeho rozvíjela se vždy utešněji. Když r. 1671 smrt urvala mu milovanou matku pozemskou, zcela zasvětil se a v ochranu odevzdal Mateři své nebeské. Z doby té pochází překrásná modlitba záslibná »Nejsvětější Panno Maria, beze hříchu počatá, Královno a Ochránkyně má . . .«, kteráž v řadě školských bratří častěji, zvláště v noviciátě bývá konána. Jiný výron horoucí duše jeho jest modlitba »Svatá Maria, Matko Boží, čistá a neposkvrněná Panno . . .« a jiná »Požehnáno budiž svaté a neposkvrněné početí nejsv. Panny Marie . . .« I tyto modlitby se zvláštní úctou bývají konány v řadě školských bratří.

Sv. Jean de la Salle založiv řád školských bratří, zasvětil se s učedníky svými r. 1691 na den Obětování Panny Marie věčnými sliby řeholními službě Boží v řečeném řádu; později podnikl s učedníky svými pouť do Notre-Dame de la Garde, kdež celé dílo své ve zvláštní ochranu Panně Marii doporučil.

Aby lásku k Bohorodičce rozšířil v srdcích učedníků svých, mluvil k nim nadšené řeči. Z listů jeho mohli bychom uvésti velmi mnoho citátů, z nichž dýše neobyčejná jeho láska a úcta k Panně Marii. Jeho meditace o svátcích Panny Marie jsou plny něžnosti a důvěry k Matce milosrdenství; o svátcích řečených bývají předčítány a rozjímáno o nich v celém řádě.

Sv. Jean de la Salle byl zvláštním ctitelem neposkvrněného početí Panny Marie. Ve všech modlitbách svých je velebí. K němu směřuje také záslibná modlitba celého řádu Panně Marii beze skvrny hříchu počaté; modlitba počíná slovy »Nejsv. Panno Maria, celá čistá a celá krásná v početí Svém, veliká Královno nebes i země . . .«. Modlitba tato, jížto celý řád zasvěcuje se Panně Marii a do zvláštní ochrany jí se odevzdává, koná se každoročně všemi členy řádu o svátku Neposkvrněného početí Panny Marie, jenž slaví se v celém řádě jakožto největší svátek Marianský.

Sv. Jean de la Salle přál si, aby všichni jeho duchovní synové podobnou měli úctu; lásku a důvěru k nejsv. Panně jako on. Z toho důvodu uvedl ve své řeholi (Règles communes) řadu předpisů: Žádný bratr nesmí opomenouti denně modliti se růženec; kdyby se někomu naskytla překážka, že by nemohl modlitbu konati společně s ostatními, musí ji vykonati v jiný čas, jenž mu bude ředitelem ustanoven. (Règles communes, IV. 8.)

Růženec školských bratří obsahuje mimo patero desáteků vždy ještě desátek šestý k úctě neposkvrněného početí Panny Marie.

Růženec a Officium Panny Marie jest bratřím modliti se s úctou a pozorností zvláštní. (R. com. IV. 11.) Bratří mají se ve svatvečery svátků Panny Marie postiti. (R. com. V. 4., 5.) Podobně o sobotách od vánoc do svátku Očišťování Panny Marie. (R. com. V. 1.) atd.

Školští bratří vyhovují přání slavného zakladatele svého plnou měrou. Celý den od rána do večera, celý týden, ba celý rok protkán jest jako zlatými nitkami úcty Panny Marie. První modlitba ranní počíná slovy »Božské Srdce Ježíšovo, skrze neposkvrněné Srdce Panny Marie, obětuje Ti všechny modlitby, práce a strasti tohoto dne . . .«

Po několika modlitbách následuje »Ave Maria« (Zdrávas Maria), dále »Memorare«, »Angelus Domini« (Anděl Páně), kterážto modlitba koná se třikráte denně; k ní připojuje se třikráte »Gloria Patri« (Sláva Otci i Synu i Duchu svatému . . .) na poděkování Nejsv. Trojici za milosti Panně Marii udělené. Od Bílé soboty poledne až do poledne soboty po Sv. Duchu včetně koná se místo »Angelus Domini« modlitba »Regina coeli« (Raduj se, nebes Královno). Následuje ranní meditace, jejíž p. III. act. IV. svědčí úctě Panny Marie; rozjímání končí se modlitbou »O Domina mea« (Vládkyně má, Svatá Maria . . .).

Celé meditace všech sobot a všech svátků Marianských v roce mají předmětem Pannu Marii; rovněž tak meditace v měsících květnu a říjnu.

Každý důležitější úkon dne počínají školští bratři společnou modlitbou »Sub Tuum praesidium« (Pod ochranu Tvou); závěrem každé modlitby sv. růžence jest modlitba »O Domina mea« (Vládkyně má, Svatá Maria).

Večerní modlitby počínají se vždy »Maria, Mater gratiae« (Maria, Matko milosti) a končí každodenně »Litaníí Lorettánskou«.

Každou sobotu v roce koná se večer pobožnost sv. požehnání s různými modlitbami Marianskými a zpívají se Marianské písně. V měsíci květnu a říjnu konají se každého týdne dvě podobné pobožnosti. Po oba měsíce konají školští bratři mimo to denně zvláštní modlitbu k Panně Marii. Připomenouti sluší, že čtvrtá neděle v říjnu slavena bývá v celém řádě školských bratří podle re-skriptu ze dne 23./II. 1894 ritem primae cl. cum oct.; o všech svátcích Marianských obětovány jsou ve všech ústavech školských bratří mše svaté za jednotlivé konventy. Před každým svátkem Marianským koná se v celém řádě přípravná novena (devítidenní pobožnost). —

Jest zřejmo, že praví ctitelé Marie Panny hledí i jiné pro vznešenou tuto úctu získati. Podobný apoštolát konají školští bratři jakožto učitelé a katecheti svých žákův a chovancův a jakožto organisátoři různých družstev; celkem přes půl millionu osob povzbuzují školští bratři po všech končinách světa k uctívání Panny Marie a k následování heroických Jejích ctností a čistého, v každém směru v pravdě ideálního, dokonalého života.

Podobně děje se i v ústavě školských bratří v Bubenči u Prahy, kdež od pěti let trvá nadějně sdružení jinochův, dřívějších chovancův a žáků téhož ústavu. V zahradě ústavu zřízena úhledná jeskyně na způsob Lúrdské uprostřed svěžího háje s vodotryskem a živým pramenem, jenž vytéká ze skály vine se malebnými ozdobami květinovými. Sem scházívali se v květnu členové sdružení k pobožnosti májové. Mimo to každou sobotu udělováno bývá večer v kapli ústavu sv. požehnání, k němuž členové sdružení docházejí velmi pilně, pokud není na závalu přílišná vzdálenost nebo jiná vážná překážka. Členové sdružení konávají také pouti na Sv. Horu nebo do Staré Boleslavi.

O svátcích Marianských přistupují zároveň s chovanci a žáky ústavu ke stolu Páně a bývají přítomni slavným službám Božím v ústavě. Po odpoledním požehnání shromažďují se ve slavnostně vyzdobené místnosti v ústavu, kdež konají se slavnostní proslovy a přednášky jednající o významu dotyčné slavnosti. Mile dojímají pozorovatele krásné písně Marianské, jimiž slavnostní shromáždění bývá zahájeno.

15. Kongregace Fratrum ss. Sacramenti v Č. Budějovicích. Kongregace tato jest nejmladší z českých řeholí. Zakladatel její je P. Maria Clemens Václav Petr, rodák Sušický. Muž tento byl opravdu zvláštním ctitelem Matky Páně. Od let dětství znal již ochrannou ruku bl. Panny. Zvláště na studiích gymnasijských a v čas studií bohoslovných prozářila jeho zvláštní dětinná úcta k Neposkvrněné. Byl souchotinářem již v semináři — neměl se dle soudů lidských ani primice dočkat. A přece se dočkal — snad si toho vyprosil. Dolezl spíše než došel v tomto smutném postavení do seminárního chrámu sv. Anny před oltář Růžencové Panny Marie a zde prosil jen o jedinou mši svatou. Dočkal se jí a přečkal ji — slavil 15leté jubileum svého kněžství. Jako kněz horlivě působil mezi lidem nejdříve v Blovicích pro úctu Marianskou. Nejvíce usiloval o zavedení živého růžence. Říkával: »Růženec nás ještě zachrání.« Jako vicerektor kněžského semináře působil zdárně jako kněz Marianský mezi budoucími kněžími. Dodnes ještě kněží jím vychovaní po většině

svědčí, že uměl vychovati svěřence v horlitele pro čest Matky Boží. R. 1889 umínil si založiti zvláštní řeholní společnost. Nazval ji: Kongregace Bratří Nejsv. Svátosti. Veliké obtíže bylo mu překonati a překonal je. Spoléhal na pomoc Matky nebeské. Slavnost oblaček vykonal J. Excel. ndp. biskup Martin Říha, příznivec kongregace, na den Jména Panny Marie. První členové obdrželi konečná pojmenování Matky Boží v krásné modlitbě »Salve Regina«. Zakladatel: P. Clemens, další: Pius, Benedictus, Beatus.

Zakladatel určil, aby každý člen od noviciátu počínaje nosil společné řeholní jméno Maria. Všechny svátky Mariánské oslavoval a kázal synům svým důstojně slaviti. V řeholi je mnoho míst, která ukazují něžnou lásku zákonodárce k Bohorodičce. Radí, prosí, prikazuje lásku a úctu k Matce Páně.

Zavedl do chrámů kongregace májovou pobožnost. Tato koná se nyní v mateřinci kongr. každoročně a lid hrne se k ní s velikou účastí. Dle vůle † P. superiora-zakladatele zřízeno kanonicky při chrámě kongregačním růžencové bratrstvo, které je velmi v místě rozšířeno. Členů je kolem 3000.

P. Petr žebal, stírádal, aby mohl vystavěti Matce Boží v Českých Budějovicích krásný stánek. A dočkal se jeho posvěcení. Jako dítě radostí plakal. Všecko snesl, co měl nejkrasšího. Říkal: »Pro Matku Páně ničeho není dosti!« — Jako vicerektor vystavěl P. Petr z milodarů kapličku nad studánkou v Těšíně, kamž až dosud kongregace vodí dvakráte do roka četně navštívené průvody. — Chovanci kongregace mají za zvláštní opatrovnici »Mater admirabilis«. Z nich mají býti apoštolové úcty Mariánské, proto musí pod bdělým okem Matky býti vedeni od mládí svého. — Při domě kongregace zřízena Družina Mariánských mužů se 120 členy, jinochů se 40 členy a zvláštní druh Mariánských kongreg. panen pod ochranou bl. Anežky se 400 členy. Všechny tyto spolky Mariánské řídí kněží kongregace, která sama je dílem Mariánským. Lid rád súčastňuje se slavností Mariánských ve chrámu kongregace. Svědectví toho, že za minulý rok přistoupilo v něm 33.000 lidí ke stolu Páně. — Hlavní svátek kongregace po svátku Božího Těla je den Neposkvrněného Početí. Na ten den všichni bratří řehole obnovují své sliby řeholní.

Jubileum Neposkvrněného Početí oslaveno dle sil co nejlépe. Byla devítidenní pobožnost s kázáními; Mariánské Družiny mužů a jinochů uspořádaly pouť na Dobrou Vodu. Účastníků bylo 4000. Ředitel Družiny jinochů P. M. Modestus Voňavka konal řadu konferenčních řečí pro muže. Byly četně navštíveny — a měly i výsledek. Skorem všichni přistoupili k sv. přijímání. Podobné konference pro panny uspořádal spolek panenský.

Kongregace spravuje poutní místo u Panny Marie Sněžné. Již za † P. superiora byvší opraveno, oživilo. Ročně přicházejí tisíce poutníků. Sám pan biskup sem putuje. I tam důstojně oslaveno bylo jubileum Neposkvrněného Početí. — V oktáv Nep. Početí dle nařízení zakladatelova musí se denně sloužiti slavná mše sv. a všichni řeholníci přistupují denně ke stolu Páně. — Na den 8. prosince 1904 posvěcen veliký mosaikový obraz v průčelí kostela na památku jubilea Mariánského. — Dílo P. Petra je jistě nejmenší z malých. Čítá teprve 12 kněží. — P. Petr skončil dne 17. února 1901. Poslední vzdechy patřily Matce Boží.

16. Klášter řádu sv. Alžběty v Praze byl založen v r. 1720. Při tomto klášteře byl vystavěn na místě staré kaple kostel nový ke cti Panny Marie Bolestné. Se stavbou započato 1. července 1724 — a 21. listopadu 1725 byl posvěcen. Roku 1903 byla zřízena v klášterní zahradě kaple Panny Marie Lúrdské Jeho Milostí nejdůstojnějším pánem Monsignorem Dr. Josefem Burianem, děkanem královské kolegiální kapitoly na Vyšehradě.

Úcta Marianská pěstována byla v tomto řádu od prvopočátku; sestry řeholní zavodily, aby této úctě daly na venek výraz. Řád sám dává při duchovní oblačce každé sestře před nové jméno klášterní jméno »Marie«.

Řehole předpisuje: 1. Modlení malých Marianských hodin; 2. modlení se denně dvou růženců ke cti a slávě Panny Marie a za živé a zemřelé dobrodince klášterní i nemocniční a to: radostného (sedmidesátkového ke cti 7 radostí Panny Marie) a bolestného, tak zvaného servitského. V neděli mimo to tři růžence, t. j. radostný, žalostný a slavný; 3. modlitbu litanie Loretanské při večerní modlitbě; 4. pobožnosti sedmi- nebo devítidenní: před svátkem bolestné Panny Marie, před svátkem Panny Marie dobré rady (25. dubna) a ke cti Jména Panny Marie po 5 neděl po sobě jdoucích; 5. pobožnost adventní 40ti zdrávasů; počíná se na sv. Ondřeje a končí 24. prosince; 6. každou sobotu pějí se dvě písně ke cti Panny Marie a před každým Marianským svátkem jedna.

Na dolejší chodbě blíže hořejší brány jest socha sedmiboletné Panny Marie, pocházející ze zrušeného kláštera servitského ve Slupech. Přenesena sem byla dne 4. listopadu 1783.

Na kůru jest starobylá socha Panny Marie, která sem byla darována 18. května 1793 řádem kapucínským na Hradčanech; dle pověsti pochází od Karla IV.

Na hlavním oltáři jest obraz bolestné Panny Marie. — Mimo to jsou tu: kopie florentského obrazu »Zvěstování Panny Marie«, kopie obrazu Panny Marie Zbraslavské a jiné obrazy Marianské.

17. **Řád karmelitanský**, jinak také řádem Panny Marie s hory Karmelské zvaný, vyznamenával se od starodávna zvláštní úctou k nejblahoslavenější Panně Marii. Tato úcta vzala počátek svůj již za času sv. proroka Eliáše, který viděl v duchu prorockém v obláčku z moře vystupujícím předobrazem neposkvrněnou Matičku zaslíbeného Messiáše. Svátého Eliáše ctí karmelitanský řád jakožto svého zakladatele, neboť dle jeho způsobu žili i později na hoře Karmelské zbožní mužové jako poustevníci, kteří k počtě Rodičky Boží Marie Panny tam první kapli vystavěli. Později sepsal patriarcha Jerusalemský sv. Albert pro ně řeholi, která se až podnes ve všech klášteřích karmelitanských zachovává.

Tak vznikl tento řád, jenž po přestálých nekrutějších pronásledováních pod zvláštní záštitou Marie Panny až do Evropy přišel a značně se rozšířil.

A tak zaveden byl řád karmelitanský i do Prahy. Karmelitánky od samého císaře Leopolda byly do Prahy k sv. Josefu uvedeny, odtud však na Hradčany, ke kostelu sv. Benedikta do bývalého kláštera Barnabitů přeloženy.

V klášteře tomto jako v jiných klášteřích karmelitánek konají se zvláštní pobožnosti k počtě Rodičky Boží. Tak koná se výroční slavnost sv. škapulře čili Paní naší s »hory Karmelské« dne 16. července. Po celou oktávu smí se ze zvláštní privileje každodenně před vystavenou nejsvětější svátostí modliti sv. officium o nejbl. Panně Marii. Svátý Otec Lev XIII. udělil k žádosti P. generála karmelitánů plnomocné odpustky od prvních nešpor dne 15. až po západu slunce dne 16. července všem věřícím, kteří svátostí kajících hodně přijmou a na úmysl sv. Otce v kostele řádu karmelitánského se pomodlí. Tyto odpustky mohou tolikráte býti získány, kolikráte kdo kostel ten navštíví a předepsané modlitby odpustkové vykoná. Mimo oktávu škapulře jest také v celém řádu karmelitánském každou sobotu zpívána votivní mše sv. ke cti nejbl. Panny Marie, a kněží karmelitáni modlí se při každé mši sv. před posledním evangeliem antifonu »Salve Regina«. Všechny svátky Marianské slaví se s při-

pravní novenou; také jsou v předvečer od řádu předepsané posty. Každý den jest společný růženec a Loretánská litanie, ke které řád karmelitánský se zvláštním dovolením před »Agnus Dei« připojuje invokaci »Regina decor Carmeli, ora pro nobis.« V předvečer svátků Rodičky Boží a každou sobotu zpívá se v klášteřích řádu karmelitánského Salve Regiua, při kterém karmelitáni i karmelitánky drží v rukou rozžaté svíce. Konečně jest v celém řádu z dávných dob pocházející zvyk, že se všechny úkony duchovní práce i modlitby po Pánu Bohu také ke cti nebes Královny Marie Panny obětují.

Zbývá ještě se zmíniti, že v klášteřích karmelitánek každý rok zhotovuje se na tisíce malých škapulřů pro členy bratrstva sv. škapulře ve světě žijící.

K tomuto řádu karmelitánek druží se v Praze ještě tak zvaný třetí řád rovněž pod jménem Panny Marie Karmelské. Účelem jeho jest, aby členové obého pohlaví ve světě žijící Rodičku Boží uctívali, ji ve ctnostech napodobovali a její obzvláštní přízní se doporučovali.

Proto mají za povinnost denně hodinky Mariánské se modlití, mimo středy a pátku i v sobotu ku počtě nejblahoslavenější Panny Marie se postiti. Těší se za to mnohým milostem a výsadám, jimiž byl třetí řád karmelitánský od papežů obmyšlen a jimiž mnoho odpuštěk získati mu možno.

Tak vším právem možno říci, že hlavní podstata jak kněží karmelitánů a jeptišek karmelitánek, tak i třetího řádu záleží v úctě k blahoslavené Panně Marii.

18. Kongregace milosrdných sester sv. Karla Bor. Úcta nejblahoslavenější Panny a Matky Boží jest v této kongregaci od prvopočátku jejího (1837) co nejhorlivější. Denně modlí se sestry dle nařízení řehole officium Panny Marie, jakož i jiné církevní modlitby k její počtě. V květnu koná se denně večerní pobožnost a každý druhý rok veřejná pobožnost májová s kázáním a požehnáním. Tam, kde sestry řídí ústav vychovávací, doporučují svěřenou sobě mládež Panně Marii zvláštní modlitbou zasněnou a vedou zbožné dívky k tomu, aby přistupovaly k Mariánské kongregaci, tak aby nabyly po opuštění sirotčince nebo vychovávacího ústavu pevnou oporu pro život ve světě. Obraz Bohorodičky trůní netoliko na hlavním oltáři mateřského kláštera kongregace, nýbrž zdobí i veliký počet oltářů v kaplích klášterů filiálních. V klášteře mateřském nalézá se obraz Panny Marie téměř v každé chodbě. Nově přibylé nemocné vítá hned při vchodu nemocnice socha bolestné Panny Marie. Stará tato socha kamenná zdobila kdysi Karlův most; když pak tam byla novou nahrazena, věnována byla klášteru milosrdných sester. Vnitřní dvůr zdobí socha Panny Marie s Ježíškem na rukou jakožto »Uzdravení nemocných«. V malém kostele klášterním umístěn jest na jednom z oltářů postranních starobylý milostný obraz Matky Boží »Dobré rady«, drahocenná památka, věnovaná † Mgr. K. Kahlem, dvorním kaplanem J. V. zvěčnělého císaře Ferdinanda Dobrotivého. Před tímto obrazem shromažďují se denně u večer všechny obyvatelky kláštera ke vroucí pobožnosti. Vedle tohoto pokladu má kongregace ještě také jinou sochu bolestné Panny Marie, kolem níž poslední jeptišky u sv. Jiří na Hradčanech po zrušení kláštera žily i nadále pospolu až do smrti. U nohou této sochy vyprošovaly si první sestry do Prahy přisedší útěchu a pomoc ve svých nesnázích. A dosud lnou sestry k této soše se zvláštní úctou a důvěrou.

19. Kongregace chudých školských sester pod ochranou Matky Boží. Kongregace chudých školských sester zvolila za svou zvláštní ochránkyni nejblahoslavenější Rodičku Boží; členové kongregace ctí Matku Boží za hlavu duchovní rodiny své, a proto přihlížejí k tomu, aby do srdcí těch, jež jejich péči svěřeny jsou, uctivost a lásku k nejblahoslavenější Panně vštěpovaly. Aby

úctu a lásku tuto osvědčily, mají všechny sestry vedle svého jména klášterního také přijmí Maria a nosí veřejně na pásu zavěšený veliký růženec po levé straně.

Každodenně modlí se školské sestry de N. D. litanii Loretánskou, růženec a hodinky Mariánské (Officium parvum B. M. V.).

Svátky Mariánské, i menší, oslavují se zvláštními pobožnostmi; před svátkem Neposkrvněného Početí, Zvěstování Panny Marie a Nanebevzetí Panny Marie vykonává se devítidenní pobožnost, v klášterním chrámě Horažďovickém koná se v oktávě tří jmenovaných svátků veřejná pobožnost odpolední.

Svátek Nanebevzetí Marie Panny jest hlavním svátkem klášterního kostela mateřince Horažďovického; v ten den přicházejí zástupové věřících v průvodech do chrámu tohoto a hojně přistupují ke stolu Páně.

Mnoho domů kongregace zasvěceno jest k počtě a památce Rodičky Boží, jmenovitě kromě mateřince filiálky v Hiršově, v Bystřici, v Mariánských Lázních, v Hradci Králové, v Kročehlavech, na Kladně, v Příbrami, v Karlových Varech, v Novém Bydžově, v Obříství, v Plzni v sirotčinci, v Třešti, v Bechyni, v Čáslavi, v Březových Horách, v Pohledu, v Nové Pace, na Křivoklátě, v Jičíně, v Břežanech, v Batelově, ve Slaném, ve Vernsdorfu, ve Staré Boleslavi.

Na dveřích světnic k obývání zavěšena bývá tabulka s modlitbičkou »Ó Maria, bez poskvrny počatá, pros za nás útočiště k tobě beroucí.«

Když učitelky propouštějí ze školy dívky, doporučují je ochraně Rodičky Boží neposkrvněné.

Ve svátek Zvěstování Panny Marie a Nanebevzetí Rodičky Boží obnovují všechny sestry po sv. přijímání společně své věnování se Marii Panně modlitbou, kterou představená počíná a v níž sestry pokračují.

Když po obřadu obláčky novicky po prvé do klausury se uvádějí, obětují se tam před oltářem se sochou Rodičky Boží své Matce nejdobrotivější.

Na mnohých místech, kde sestry naše filiálky mají, upravily si v zahradě domácí jeskyňku se soškou Panny Marie Lúrdské.

Kandidátky modlívaly se v neděli a ve svátky zasvěcené hodinky k uctění Rodičky Boží neposkrvněné hlasitě a společně.

Dívkám, které sestry vychovávají, poroučejí za ochránkyni nejláskověnější Pannu Marii v jejím neposkrvněném početí. V den ten přistupují dívky ke svatým svátostem, dostávají medailku s vyobrazením neposkrvněného početí, kterouž pak na označení dětinné lásky k Panně Marii na modré stužce veřejně nosí. Kněz zplnomocněný obléká je škapulířem o Neposkrvněném Početí Panny Marie, a dívky obětují se společně této své Matce.

Pobožnost májová koná se ve všech domech, kde sestry působí; dívky vedou se k tomu, aby Pannu nejsvětější uctívaly nejen pouze modlitbami, ale zvláště též skutky obětí a zapírání, skutky lásky milosrdné a následováním ctností jejích. Vedou se k tomu, aby tu úctu veřejně projevovaly tím, že zdobí obrazy Panny Marie, zpívají zbožné písně Mariánské. Zvláště se zasvěcují Královně nebeské v den 31. května při zakončení májové pobožnosti.

K úctě Panny Marie navádějí dívky zvláště modlitební knihy: »Úcta Rodičky Boží« a »Marianisches Liebesopfer«, obě jsou výbornými jim pomůckami.

Chovanky modlí se každodenně litanie Loretánské, při modlitbě ranní »Zdrávas Královně« a při modlitbě večerní »Pod ochranu tvou«; každou sobotu zvláštní modlitbu odpuštěnou k Panně Marii a často svatý růženec.

Chovanky zapisovány bývají též v bratrstvo Neposkrvněného Srdce Panny Marie a ve spolek živého růžence.

Obraz P. Marie v klášteře Voršilek v Praze.

20. **Šedé sestry u sv. Bartoloměje v Praze.** V kongregaci této — roku 1856 vzniklé — nejbl. Panna Maria takto se uctívá: 1. Dle § 23. stanovy: sestry konají každodenně Mariánské hodinky společně a to takto: odpoledne nešpory a kompletář, večer matutinum a laudes, ráno pak ostatní hodinky. Mimo to se modlí každodenně společně růženec, kterýž se vynechává pouze v ony pátky, kdy se koná pobožnost křížové cesty. Každodenně následují po kompletáři litanie Loretánské. 2. Po celý měsíc květen koná se (mimo to) zvláštní pobožnost Mariánská. 3. Před každým zasvěceným svátkem blahosl. Panny Marie koná se novena k její počtě. Novena ta koná se slavnostněji před svátkem Neposkvrněného Početí a Nanebevzetí Panny Marie. 4. Před Vánocemi koná se zvláštní pobožnost po devět neděl k uctění Neposkvrněného Početí Panny Marie. 5. Každá sestra, jež sv. sliby vykonala, má za první své klášterní jméno »Marie«. — Tím způsobem uctívá se nejbl. Bohorodička nejen v mateřinci u sv. Bartoloměje v Praze-I., nýbrž, pokud to jen možno, také ve všech filiálkách kongregace.

Neméně vroucně uctívá se Panna Maria i v ostatních ženských řeholích a družinách.

Připis nejd. pana kardinála Merry de Val Jeho Eminenci nejdůstojnějšimu panu kardinálu Leonu Skrbenskému v příčině Marianského kongressu v Praze.

Emo e Rmo Signor Mio Ossimo!

La notizia del Congresso Mariano, che sarà celebrato in Praga nel venturo mese di Giugno, è stata appresa dal Santo Padre con la più viva soddisfazione. Poiché le speranze le più lusinghiere per l'incremento della religione e della cristiana pietà si sono confermate nell'anima del Pontefice, al fausto annunzio di tale convegno, così promettente per i molteplici e ben condotti preparativi, così unanime per il mutuo concorso e per lo slancio dei due partiti nazionali, civè Boemi e Tedeschi, che con esemplare armonia si fondano in uno nel culto e nella devozione alla Vergine Immacolata. Il Santo Padre adunque, compreso da grande fiducia per il buon esito del Congresso, in segno della sua benevolenza, e come arra degli speciali favori del Cielo, ha impartito di tutto cuore la Benedizione Apostolica all'egregio e nobile presidente del Comitato, ai due zelanti vice-presidenti ed ai singoli che coll'opera o colla presenza prenderanno parte alla religiosa assemblea, e renderanno così un filiale omaggio alla Regina Augusta del Cielo e delle nazioni cattoliche.

Prego Vostra Eminenza a palesare agli interessati questi benevoli sentimenti del Santo Padre, ed io intanto colgo l'occasione per baciarle umilissimamente le mani e raffermarmi con sensi di profonda venerazione

Di Vostra Eminenza
umilmo e devmo servitore vero

R. Card. Merry del Val.

Roma, 4. aprile 1905.

Vaše Eminenci, nejdůstojnější Pane!

Zpráva o kongressu Marianském, jenž bude konán v Praze příštího měsíce června, přijata byla od Jeho Svatosti s neživějším zadostučiněním. Kojít se Sv. Otec pevnou nadějí, že vyplyne odtud nemalý vzrůst náboženství a křesťanské zbožnosti, jelikož, jak s radostí se dovidá, sjezd ten pečlivě a pilně jest připravován, a to společným úsilím příslušníků obou národností, české i německé, kteří s příkladnou svorností sjednotili se k uctění Panny Neposkvrněné. Svatý Otec tudíž, naplněn jsa pevnou důvěrou v šťastný výsledek kongressu, udělil na znamení své blahovůle a jakožto záruku požehnání nebeského, z celého srdce požehnání apoštolské výtečnému a urozenému předsedovi komitétu, oběma horlivým místopředsedům, jakož i všem, kdož prací nebo přítomností svou účastní se při tom shromáždění a vzdají tak synovský hold vznešené Královně nebes a národů katolických.

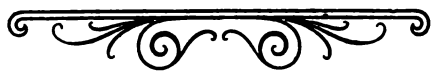
Prosím Vaši Eminenci, abyste ráčil sděliti těm, jichž se týče, toto blahovlnné smýšlení Svatého Otce, já pak užívám této příležitosti k tomu, bych políbil nejpokorněji Vaše ruce, i znamenám se v hluboké úctě

Vaší Eminence

nejpokornější a nejoddanější sluha

R. Card. Merry de Val.

V Římě, dne 4. dubna 1905.

OBSAH.

	Str.
<i>Em. Ždk</i> : Slovo úvodní	3
<i>Dr. Jan Lad. Sýkora</i> : Učení o neposkvrněném početí Panny Marie ve spojení se základními pravdami zjevenými a s dílem vykupitelským	5
<i>Xav. Dvořák</i> : Maria. — Immaculata. — Po letech	31
<i>Findřich Š. Baar</i> : Do počtu »znamenanych«	33
<i>F. Kyselý</i> : Z legend o Matce Boží: V Heliopoli — Pšenice	38
<i>Dr. A. Podlaha</i> : Panna Maria v našich písních prstonárodních	39
<i>VI. Hornov</i> : Píseň poutníků	47
<i>Ľ Košnář</i> : Lorettánské svatyně v Čechách	48
<i>Miloslav Javorník</i> : Mé královně	52
<i>Karel Procházka</i> : Jak sejevila ajeví úcta Mariánská v životě prstonárodním lidu českého	53
<i>P. Ľ. Šimon</i> : Svatá Hora. (Cyklus básní)	71
<i>Bohumil Brodský</i> : Letní večer	75
<i>Dr. A. Podlaha</i> : Panna Maria v starším českém nmění výtvarném. Nástin Mariánské ikonografie	78
<i>Fr. Leubner</i> : Slzičky	111
<i>Petr Kopal</i> : Poliček pro Matku Páně	111
<i>Aug. Rousypalová</i> : Melodie májové	118
<i>P. Fr. Ždk, T. Ľ.</i> : Panna Maria v prozřetelnosti božské	119
<i>Vladimír Hornov</i> : Ave	133
<i>L. Grossmannová-Brodská</i> : Maria, milostiplná	134
<i>Dr. František Reyl</i> : Vliv ideje Mariánské na denní tisk	136
<i>Ant. Bulant</i> : Dolorosa	146
<i>Al. Dostál</i> : Pout k Dešenské Bohorodičce	146
<i>Prof. Ľ. Vávra</i> : Vývoj kultu Mariánského v koruně České	149
<i>Dr. M. Kovář</i> : K Panně Neposkvrněné	160
<i>Dr. Isidor Zahradník</i> : Pan Bedřich z Donína, poutník Lorettánský	161
<i>Xav. Dvořák</i> : Salve regina	165
<i>PhDr. Eug. Kadeřávek</i> : Maria matkou krásného milování	166
<i>Frant. Stejskal</i> : Mariánská výstava v Lateráne	171
<i>O. Horník</i> : O kultu Panny Marie v české hudbě	176
<i>Josef Sauer z Augenburku</i> : Panna Maria a konvertité	182
<i>Sigmund hr. Ledóchowski</i> : Patronát Mládeže pod ochranou naší milé Paní a Matky Dobrého Pastýře v Praze	190
<i>Xav. Dvořák</i> : Tobě, Maria	192
<i>Prof. V. Müller</i> : Oslavy Panny Marie v Praze	193
<i>Ľ. Šimon</i> : Pod Tvou ochranu	203
Úcta Panny Marie v českých klášterech a řeholních družinách	204
Přípis nejd. pana kardinála Merry de Val Jeho Em. nejdůst. panu kardinálu Leonu Skrbenskému v přičině Mariánského kongresu v Praze	231

Obrázky na tit. listu, dále na str. 3. a 134 jsou od akad. malíře *Sig. Rudla*; obrázky na str. 75. a 166. jsou reprodukovány dle originálů *Jana Ed. Steinle*, obrázek na str. 204. dle originálu *Frant. Ittenbacha*. Originály obrazů těchto vystaveny byly na lonské výstavě Mariánské v Praze.

Redaktor almanachu: Dr. Ant. Podlaha.

